

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra psychologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Představy mladých dospělých o partnerských vztazích a manželství
Young Adults' Ideas about Romantic Relationships and Marriage

Bc. Anna Rezková

Vedoucí práce: PhDr. Pavla Presslerová, Ph.D.
Studijní program: Psychologie (N7701)
Studijní obor: N PSYCH (7701T005)

2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Představy mladých dospělých o partnerských vztazích a manželství vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 14. 7. 2017

.....
podpis

Děkuji PhDr. Pavle Presslerové, Ph.D. za odborné vedení práce, za její podnětné návrhy a připomínky a čas, který mi věnovala během konzultací. Dále bych ráda poděkovala všem respondentům, kteří ochotně vyplnili dotazník. V neposlední řadě děkuji za podporu svému partnerovi a rodině.

.....

podpis

ABSTRAKT:

Diplomová práce předkládá studii představ mladých dospělých lidí o partnerských vztazích a manželství. Teoretická část vymezuje problematiku vývojového období mladé dospělosti, partnerských vztahů a manželství. Empirická část práce obsahuje popis metodologického designu výzkumu a prezentaci společně s interpretací výsledků, které jsou diskutovány v kontextu teoretických konceptů představených v části teoretické. Cílem práce je analýza představ jedinců ve vývojovém období mladé dospělosti o partnerství a manželství. Studie poskytuje analýzu kritérií výběru partnera, charakteristik vážného partnerského vztahu a předpokladů dobrého a dlouhodobého fungování partnerských vztahů. Bylo zjištěno, že mladí dospělí mají ambivalentní postoj k manželství a nesezdanému soužití, uvědomují si výhody i nevýhody obou typů partnerského soužití. V případě založení rodiny většina mladých dospělých preferuje manželství.

KLÍČOVÁ SLOVA:

mladá dospělost, partnerské vztahy, manželství, strategie řešení konfliktů

ABSTRACT:

The thesis presents a study of young adults' ideas about romantic relationships and marriage. The theoretical part defines the issues of the young adulthood period of development, the romantic relationships and marriage. The empirical part of the thesis consists of the description of the research methodological design and its presentation together with the results interpretation, which are discussed in the context of the theoretical concepts presented in the theoretical part. The aim of the thesis is the analysis of the ideas of young adult individuals about romantic relationships and marriage. The study offers the analysis of the partners' choice criteria, the characteristics of a steady romantic relationship and of the preconditions of good and long-term romantic relationships. It was found out that young adults have an ambivalent attitude to the marriage and to the cohabitation, they realise advantages and disadvantages of both. In case of starting a family most of the young adults prefer marriage.

KEY WORDS:

Young Adulthood, Romantic Relationships, Marriage, Conflict Solving Strategies

Obsah

1	Úvod	6
2	Teoretická část	7
2.1	Vývojové období mladé dospělosti	7
2.2	Psychologie lásky	20
2.3	Partnerské vztahy.....	28
2.3.1	Výběr partnera.....	32
2.3.2	Očekávání mužů a žen v partnerských vztazích	34
2.3.3	Fáze vývoje partnerských vztahů	36
2.3.4	Pilíře partnerského vztahu.....	40
2.3.5	Konflikty v partnerských vztazích	41
2.3.6	Nevěra	43
2.3.7	Manželství	44
3	Empirická část	50
3.1	Cíl a výzkumné otázky	50
3.2	Výzkumný soubor.....	51
3.3	Metody sběru a zpracování dat.....	56
3.3.1	Pilotní studie.....	56
3.3.2	Vlastní nestandardizovaný dotazník	57
3.3.3	Zpracování dat.....	57
3.3.4	Etické souvislosti sběru a zpracování dat.....	58
3.4	Prezentace a interpretace výsledků.....	59
3.4.1	Představy mladých dospělých o partnerských vztazích	59
3.4.2	Jak mladí dospělí lidé nahlízejí na manželství v kontrastu s nesezdaným soužitím?	71
3.4.3	Zátěžové situace v partnerských vztazích.....	81

4	Diskuze	90
5	Závěr	96
6	Seznam použitých informačních zdrojů	98
7	Seznam tabulek	102
8	Seznam grafů	104
9	Seznam obrázků	105
10	Seznam příloh	106

1 Úvod

Den osmnáctých narozenin je pro adolescenty dlouho očekávaným mezníkem, který symbolizuje přechod do dospělosti. Je však člověk v osmnácti letech skutečně dospělý? A co je to vlastně dospělost? V minulosti bylo běžné, že mladí lidé přijímali závazky dospělého života spojené se stabilním zaměstnáním, manželstvím a rodičovstvím záhy po dovršení plnoletosti. Vývojovému období mladé dospělosti začala odborná veřejnost věnovat pozornost až spolu s příchodem nového životního stylu současné mladé generace, která obvykle odkládá závazky do pozdějšího věku, a tak přirozeně vzniklo nové a zcela specifické období vývoje člověka. Prodlužuje se také doba studia a sdílení domácnosti mladých lidí s rodiči. Mladá dospělost je tedy přechodové životní období mezi adolescencí a dospělostí, kdy člověk přebírá plnou zodpovědnost za svůj život, a přestává být ekonomicky závislý na primárních pečovateli.

Cílem této práce je studie představ mladých dospělých lidí o partnerských vztazích a manželství. Erikson (2015) považuje za nejdůležitější vývojový úkol mladých lidí právě schopnost navazovat stabilní partnerské vztahy. Zajímalo mě, jaké představy dnes mají mladí dospělí o partnerských vztazích, a jestli jsou jim stále blízké tradiční postoje k manželství, nebo preferují spíše nesezdané soužití. Studie se dále zabývá například otázkami, jaká kritéria jsou pro mladé dospělé důležitá při výběru partnera, nebo co jsou podle mladých dospělých vážné důvody k ukončení vztahu.

Teoretická část práce charakterizuje vývojové období mladé dospělosti a jeho specifika, a následně pojednává o psychologii lásky. Partnerské vztahy jsou stěžejní pasáží teoretického ukotvení práce. Jsou proto podrobněji rozpracovány i jednotlivé dílčí tematické okruhy jako výběr partnera, pilíře vážného vztahu, či konflikty v partnerských vztazích, kterým je věnována pozornost i v empirické části práce. V neposlední řadě poskytuje teoretická část odborné vymezení instituce manželství.

Empirická část nejprve pojmenovává cíl diplomové práce a výzkumné otázky, dále obsahuje popis metodologie sběru a zpracování dat a zvoleného výzkumného souboru. Jsou zde prezentovány a interpretovány výsledky studie, které dále diskutují s relevantní literaturou uvedenou v části teoretické.

2 Teoretická část

2.1 Vývojové období mladé dospělosti

Dospělost je ve srovnání s dětstvím, adolescencí a stářím nejdelší vývojové období v životě člověka. Přestože se jedná o nejdelší stádium lidského vývoje, byla mu doposud věnována malá pozornost. Vývojoví psychologové obvykle dospělost dále dělí na několik dílčích životních etap, přičemž členění dospělosti jednotlivými autory se různí. Vágnerová (2007) rozděluje dospělost na tato období:

- Mladá dospělost (od 20 do 40 let);
- Střední dospělost (od 40 do 50 let);
- Starší dospělost (od 50 do 60 let).

Mladá dospělost má v současné době velmi odlišnou podobu, než tomu bylo dříve. Toto období bylo neoddělitelně spjato se vstupem do manželství a založením rodiny. Mladí lidé se stávali rodiči velmi brzy po dovršení zákonem určené hranice dospělosti. Průměrný věk matky při narození prvního dítěte se během druhé poloviny dvacátého století a začátku jednadvacátého století výrazně zvýšil. Podle mezinárodního srovnání vydaného Českým statistickým úřadem v roce 2016 je průměrný věk české matky při narození prvního dítěte 29,9 let (Eurostat, 2016). Výrazně se za posledních padesát let také změnil průměrný věk, kdy mladí lidé vstupují do manželství. Podle mezinárodního srovnání Českého statistického úřadu z roku 2016 je průměrný věk žen při vstupu do prvního manželství 28,7 let a průměrný věk mužů je 31,4 let (Eurostat, 2016). Americké studie ukazují, že průměrný věk při vstupu do prvního manželství se od roku 1960 do roku 2010 u žen posunul z 20 let na 26 let a u mužů z 23 let na 28 let (Arnett, 2015)

Existuje několik vysvětlení, proč u mladých dospělých lidí dochází k odkládání rodičovství, manželství, nástupu do zaměstnání a přijímání plné odpovědnosti za svůj život. Nejčastěji je v této souvislosti uváděn vliv průmyslové revoluce a vývoje moderních technologií, kterým se výrazně změnila situace na trhu práce. Většinu manuálních prací za nás vykonávají stroje. Dnes již tedy mizí také poptávka po mnohých méně náročných intelektuálních činnostech, které jsme schopni

naprogramovat pomocí informačních technologií do moderních elektronických zařízení tak, aby je stroje vykonávaly místo nás. Tato výrazná změna ve společnosti vedla k tomu, že mladí lidé potřebují daleko rozsáhlejší vzdělání a pracovní zkušenosti, aby mohli být úspěšní na trhu práce. To samozřejmě vede k prodlužování doby studia a přípravy pro stabilní zaměstnání. Mladí dospělí lidé jsou v důsledku toho velmi dlouho ekonomicky závislí na rodičích, a tak se posouvá i doba, kdy se osamostatní, a stanou se plně odpovědní za svůj život.

Vlivem těchto společenských změn vzniklo nové autonomní stádium v lidském vývoji. Člověk okolo dvaceti až třiceti let se dnes nenachází ani v adolescenci, ani v plné dospělosti. Americký psycholog Jeffrey Jensen Arnett (2000) se dlouhodobě zabývá studiem tohoto vývojového období a zavedl pro jeho popis nový pojem **vynořující se dospělost** (*emerging adulthood*). Langmeier a Krejčířová (2006) nazývají toto období časnou dospělostí, Pavel Říčan (2009) a Kateřina Thorová (2015) hovoří o mladé dospělosti, někdy se používá také označení raná dospělost (Levinson, Darrow, Klein, & Levison, 1978).

Nepanuje tedy obecná shoda v terminologii. Já budu ve své diplomové práci vycházet především z pojetí Arnetta (2015), Thorové (2015) a Eriksona (2015), a tak budu užívat pojmy vynořující se dospělost a mladá dospělost.

Jednotliví autoři se neshodují nejen v pojmenování tohoto vývojového období, ale ani ve věkovém rozmezí, kterým jej definují. Vymezení a periodizace vývojového období mladé dospělosti je napříč mezinárodní i tuzemskou odbornou literaturou velmi nejednotné. Věk je však pouze jedním z několika kritérií pro vymezení mladé dospělosti, dále se jedná o kritérium převzetí určitých vývojových úkolů a dosažení určitého stupně osobní zralosti (Langmeier & Krejčířová, 2006).

Otázka, zda člověka můžeme považovat za dospělého, není zdaleka tak jednoduchá, jak by se mohla na první pohled zdát. Je tomu tak především z toho důvodu, že se některé tradiční mezníky, které byly chápány jako určité vstupy do dospělosti, posouvají v čase nebo zcela mizí. Odpovědět na otázku, kdy se jedinec stává dospělým, je náročná nejen pro vývojové psychology, ale i pro širokou veřejnost a pro samotného mladého člověka. Dvacetiletá Shayma, čtenářka Psychologie.cz říká: „Ještě nedávno jsem si myslela, jak je ve 20 letech člověk dospělý. Ano i ne, jak v čem. Ted' mám pocit, že to nebudu moci říct ani ve 30. Budeme moci vůbec někdy prohlásit,

že jsme už dospělí? Podle mě budeme jen zralejší a zralejší.“ (Thorová, 2015, str. 433)
Jediná obecně platná a jednoznačně vymezená hranice dospělosti je zákonem stanovený věk plnoletosti na 18 let, který s sebou přináší možnost volit, uzavřít sňatek, požívat alkohol a tabákové výrobky atd. S příchodem 18. narozenin se však z člověka nestává přes noc vyzrálý dospělý jedinec. Jak již bylo řečeno, dospělost neurčuje pouze chronologický věk, nýbrž především psychická zralost a životní zkušenosti jedince.

Thorová (2015) uvádí pojem **nezralá dospělost**, nezralým dospělým jedincům s prodlouženou dobou dospívání podle ní chybí některá z charakteristik, kterými je definována zralá dospělost. Nejčastěji se jedná o setrvávání ve společném bydlení s rodiči, absence trvalého partnerského vztahu a rodičovství nebo nevyhraněná profesní orientace. Od roku 1995, kdy bydlelo 15 % žen a 32 % mužů ve věku 25 až 29 let u svých rodičů, do roku 2014 se tento podíl žen zdvojnásobil na 30 % a u mužů dosáhl skoro 50 %. Během posledních deseti let se také mnohonásobně zvýšil počet žen a mužů žijících bez partnera. V roce 2013 žilo bez partnera 8,5 % žen a 12 % mužů ve věku 25 až 29 let (Kohoutová, 2014). Mladí lidé se nevnímají jako dospělí a brání se přijmutí závazků ve snaze neztratit tak cenné roky mládí. **Zralou dospělost** oproti tomu Thorová (2015) popisuje následujícími charakteristikami:

- samostatnost fungování, nezávislost, ekonomická soběstačnost,
- efektivní pracovní a společenské uplatnění,
- zralé fungování v mezilidských vztazích (formálních, přátelských, intimních),
- schopnost adaptace na nové životní situace,
- odolnost vůči zátěži, kontrola emocí,
- schopnost reálného plánování budoucnosti.

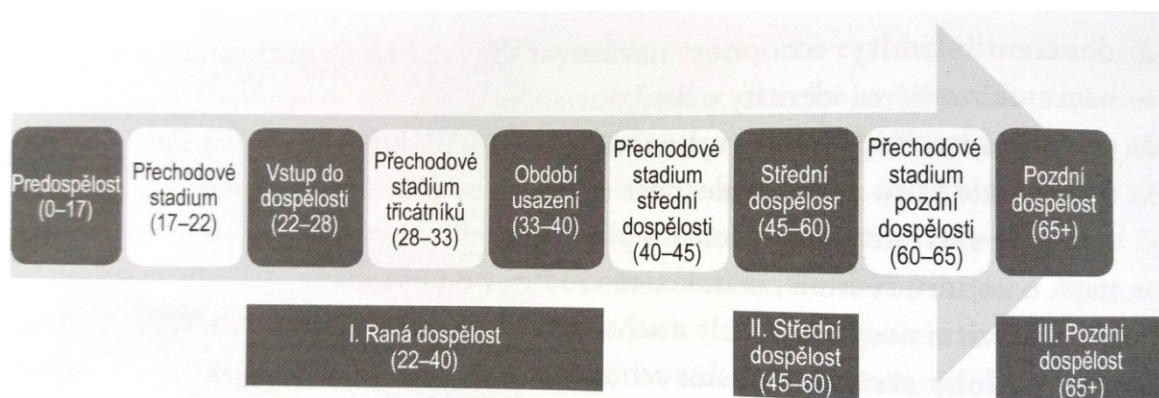
Langmeier a Krejčířová (2006) vymezují zralého dospělého člověka přejímáním plné občanské a osobní odpovědnosti, ekonomickou nezávislostí, přispíváním k rozmnožování obecných statků, plným rozvinutím svých osobních zájmů, ustanovením legalizovaného vztahu k životnímu partnerovi, přijmutím očekávaných výchovných úkolů vůči svým potomkům a přizpůsobením svým stárnoucím rodičům.

Abraham Maslow (1943) ve své teorii lidské motivace hovoří o potřebě rozvinout a aktualizovat svůj plný potenciál jako o jedné ze základních lidských

potřeb a předpokladu pro rozvoj zralé osobnosti jedince.

Méně známý americký klinický psycholog Daniel Levinson, který studoval vývoj osobnosti v dospělosti, vycházel především z rozhovorů s dospělými jedinci a vytvořil na základě svého studia tzv. Levinsonův model vývoje struktury dospělé osobnosti. Jeho model rozděluje dospělost na stabilní životní etapy (*seasons*) a přechodová (*tranzitorní*) období. Během přechodových období dochází k nejnápadnějším změnám v důsledku přijímání nových závazků, které trvají 4 až 5 let, a mohou mít různý průběh. Levinson rozděluje vývoj osobnosti v dospělosti nejprve na tři základní období: raná dospělost (22 až 40 let), střední dospělost (45 až 60 let) a pozdní dospělost (65 a více let). Dále vymezuje ještě 2 dílčí etapy rané dospělosti: vstup do dospělosti (22 až 28 let) a období usazení (33 až 40 let). Každému vývojovému období dospělosti dle Levinsonova modelu předchází přechodové stádium. Uvádí čtyři přechodová stádia: přechodové stádium (17 až 22 let), přechodové stádium třicátníků (28 až 33 let), přechodové stádium střední dospělosti (40 až 45 let) a přechodové stádium pozdní dospělosti (60 až 65 let). Níže uvádím obrázek 1 se schématem Levinsonova modelu vývoje struktury dospělé osobnosti (Levinson, Darrow, Klein, & Levison, 1978).

Obrázek 1. Levinsonův model vývoje struktury dospělé osobnosti

Thorová (2015) vymezuje mladou dospělost věkovým rozpětím 20 až 35 let. Uvádí, že tato etapa života je charakteristická intenzivním psychickým dospíváním a proměnou mladého člověka od nezralé ke zralé osobnosti. Jedná se o velmi dynamické období, kdy je člověk na vrcholu svých fyzických, sexuálních i některých

kognitivních schopností. Hlavním úkolem mladých lidí je dle Thorové vyrovnání se s emočními traumaty, které si nesou z dětství, odpoutání od primární rodiny a stabilizace a harmonizace nově nabytého nezávislého vztahu s rodiči. Vnímá jako důležitou podmínku pro zdravý osobnostní růst, aby mladý člověk odpustil svým rodičům jejich chyby a selhání. Dalšími znaky mladé dospělosti jsou vzdělávání, prohlubování profesních znalostí a dovedností a usilování o seberealizaci a hledání životního směru. Prvním velkým závazkem mladých lidí obvykle bývá nástup do zaměstnání, což se často mladí snaží co nejvíce oddálit prodloužením studia či cestováním. V neposlední řadě Thorová považuje za jeden z hlavních vývojových úkolů mladé dospělosti vytvoření stabilního monogamního vztahu, který by mohl být základnou pro založení rodiny.

Ráda bych zmínila americkou psycholožku Bernice Levin Neugartenovou, která se také věnovala studiu vývoje dospělých jedinců. Zavedla do vývojové psychologie zcela nový pojem, který vychází z předpokladu, že jednotlivá věková období jsou vhodná k plnění určitých vývojových úkolů, které definuje daná kultura. Příkladem takových vývojových úkolů je například vhodná doba pro vyhledání partnera, zajištění samostatného bydlení, vstupu do manželství, početí prvního dítěte apod. Tento koncept označuje Neugartenová (1979) pojmem **sociální hodiny**. Sociální hodiny se do určité míry seřizují podle hodin biologických. Pokud život mladého člověka z nějakého důvodu začne vybočovat ze scénáře určeného biologickými nebo sociálními hodinami, nastupují pocity nejistoty, snížení sebehodnoty a frustrace. Současná společnost je však značně tolerantní k odchýlkám od biologicky i sociálně daného časového rozvrhu vývojových úkolů a sociální očekávání jsou výrazně rozvolněná (Thorová, 2015).

George Eman Vaillant je americký psychiatr, který se podobně jako Neugartenová a další věnoval období dospělosti. Také pracuje s konceptem vývojových úkolů, které by měl dospělý člověk postupně splnit, aby dosáhl osobnostní zralosti.

Na základě 700 rozhovorů s mladými dospělými definoval šest životních úkolů dospělosti:

1. dosažení identity: separace od rodičů, dosažení vlastních hodnot, přání a přesvědčení,
2. dosažení intimacy: schopnost navazovat důvěrné reciproční vztahy s druhými osobami a rozšíření identity o druhou osobu,
3. upevnění kariéry: osoba vykonává zaměstnání, které je významné nejen pro člověka, ale i pro celou společnost, práce mu přináší uspokojení, cítí se v ní kompetentní a plní závazky z ní vyplývající,
4. generativita: nesobecká vůle a schopnost dávat, učit, radit, pomáhat a pečovat,
5. plnění úlohy strážce smyslu: schopnost předávat zkušenosti a tradice dalším generacím,
6. dosažení integrity: pocit klidu a jednoty, respekt k vlastnímu životu a celému světu (Vaillant, 1993).

Významný americký psycholog Jeffrey Jensen Arnett (2015) uvádí, že období vynořující se dospělosti začíná okolo osmnácti let života; většina mladých lidí tou dobou dokončuje střední školu. Kdy vynořující dospělost končí, nedokáže Arnett jednoznačně určit. Uvádí, že přechod ke zralé dospělosti je velmi variabilní a je určen spíše přijímáním závazků spojených s dospělým životem, jako je vstup do manželství nebo dlouhodobého partnerského vztahu, rodičovství a stabilní zaměstnání. Původně vymezoval vynořující se dospělost do 25 let, ale v současnosti reviduje svou teorii a uvádí, že se okolo 25. narozenin mladého člověka neděje žádný zázrak, který by najednou ukončil toto vývojové období. Někteří mladí lidé se po 25. roce života postupně přesouvají ke stabilnějšímu dospělému životu a začínají přijímat závazky zralé dospělosti, ale je zde velmi mnoho mladých lidí starších 25 let, kteří pokračují v životním stylu vynořujících se dospělých. Jedná se především o jedince, kteří se dále vzdělávají, a žijí spíše ve větších městech. Z toho důvodu Arnett posouvá formální hranici vymezující vývojové stádium vynořující se dospělosti až do věku 29 let. Dalším z argumentů, kterým vysvětluje posunutí hranice na 29 let, je fakt, že průměrný věk vstupu do manželství a rodičovství je ve všech vyspělých zemích světa vyšší než ve Spojených státech amerických. Obvykle mladí lidé vstupují do manželství

a zakládají rodinu okolo 30 let, a tak je hranice vymezující konec vynořující se dospělosti stanovená na 29 let platná v mezinárodním kontextu. Na základě analýzy rozhovorů s 300 mladými dospělými lidmi ve věku 18 až 29 let definoval Arnett pět základních charakteristických rysů vynořující se dospělosti, kterými se liší od předcházejícího období adolescence a následujícího období mladé dospělosti:

1. hledání identity (*identity explorations*),
2. nestabilita (*instability*),
3. orientace na vlastní osobu (*self-focus*),
4. pocity na půli cesty (*feeling in-between*),
5. možnosti/optimismus (*possibilities/optimism*).

První významnou charakteristikou vynořující se dospělosti je hledání identity (*identity explorations*). Mladí lidé hledají odpověď na otázku, kdo jsou. Postupně prozkoumávají všechny možnosti v jejich životech, především v oblasti lásky a profesního směřování. Výsledkem tohoto hloubání a experimentování mladých lidí je vývoj jejich identity, což znamená, že zjistí, kdo jsou a co chtějí od svého života. Období mezi 18 a 29 lety je výjimečnou příležitostí pro mladé lidi ke zkoušení mnoha různých životních stylů, partnerů a zaměstnání. Člověk v tomto stádiu vývoje se stává daleko méně závislý na svých rodičích než v období adolescence, často s nimi již nesdílí společnou domácnost a získává velkou míru svobody. Zároveň v tomto období mladí lidé ještě nemusí přijímat závazky typické pro dospělý život. Arnett si uvědomuje, že hledání identity bývá obvykle spojováno spíše s obdobím adolescence, ale i Erik Erikson se zmiňuje o tzv. prodloužené adolescenci (*prolonged adolescence*) a psychosociálním moratoriu (*psychosocial moratorium*), které je typické pro mladé lidi snažící se najít si své místo ve společnosti (Erikson, 1968). Hledání identity a experimentování v oblasti lásky a profesní orientace sice začíná již v adolescenci, ale plynule pokračuje i do období vynořující se dospělosti. V oblasti lásky se liší adolescenti a vynořující se dospělí tím, že adolescenti se snaží svým hledáním odpovědět si na implicitní otázku, s kým se jim líbí trávit čas tady a teď. Oproti tomu mladí lidé ve stádiu vynořující se dospělosti mají tendenci k hlubší úrovni intimity a odpovídají si svým hledáním na implicitní otázku, jaká jsou osobnost, a jaká osobnost

životního partnera by jim nejlépe seděla. Tato otázka je daleko více zaměřená na vývoj identity jedince. Podobně je tomu i v oblasti profesní orientace, ve vynořující se dospělosti je hledání profesního směřování přikládána větší vážnost a je více spjata s vývojem identity. Přesto jsou tato léta často vnímána jednoduše jako období, kdy je třeba si užít legraci a volnost, než se tito lidé usadí a přijmou závazky dospělého života. Oblíbeným heslem mladých lidí v této životní etapě je „Žiješ jen jednou“ (*YOLO: You Only Live Once*).

Dalším typickým rysem vynořující se dospělosti je nestabilita (*instability*). Mladí lidé se snaží vytvořit si v průběhu hledání své identity jasný plán, který jim bude odpovědí na otázku, kdo jsou a co chtějí od svého života. Tento plán se v průběhu této životní etapy mnohokrát radikálně mění, což jde ruku v ruce s experimentováním a hledáním v oblasti lásky, vzdělávání, profesní orientace, bydlení apod.

Orientace na vlastní osobu (*self-focus*) je neméně významnou charakteristikou vynořující se dospělosti. Během tohoto životního období je člověk nejvíce orientovaný na sebe samotného a má největší svobodu v rozhodování. V adolescenci jsou lidé také velmi orientováni na vlastní osobu, ale je zde celá řada vnějších pravidel, kterým se musejí podřizovat, a která jim ubírají volnost při rozhodování. Ať už se jedná o pravidla spojená s výchovou rodičů, nebo pravidla stanovená systémem školy, kterou musejí adolescenti povinně navštěvovat. Mladí lidé ve věku okolo 30 let začínají přijímat závazky dospělého života a musí se během svého rozhodování přizpůsobovat požadavkům svého zaměstnavatele, svému partnerovi, svým potomkům apod. V období vynořující se dospělosti musí mladí lidé provádět mnoho rozhodnutí, která záleží čistě na jejich vůli, protože již získali velkou míru svobody a autonomie, a zároveň ještě nepřijímají žádné závazky a nemusí svá rozhodnutí nikomu a ničemu podřizovat. Zaměřenost na sebe sama by mohla působit pejorativním dojmem a často je spojována se sobeckostí. Není však nic špatného na tom, že mladí lidé jsou v období vynořující se dospělosti tolik orientováni na sebe sama. Jedná se o přirozené, zdravé a přechodné chování tohoto vývojového stádia, které mladým lidem pomáhá učit se dovednosti spojené s každodenním životem dospělého člověka a lépe porozumět tomu, kdo jsou a co chtějí od svého života. Negru (2012) dokonce došel na základě výsledků své studie, která sledovala, zda jsou charakteristiky vynořující se dospělosti definované Arnettem indikátory spokojenosti s vlastním životem mladých lidí k závěru, že orientace

na vlastní osobu je statisticky významným předpokladem pro vysokou spokojenost s vlastním životem u studentů středních i vysokých škol.

Mladí dospělí lidé často odpovídají na otázku, zda se považují za dospělé, že se cítí tak nějak na půl ještě adolescenty, a z druhé poloviny se již cítí být dospělí. Pocity na půli cesty (*feeling in-between*) jsou dalším obvyklým znakem vynořující se dospělosti. Pro příklad uvádím odpověď americké dívky Lilian (25 let): „*Někdy už si připadám jako dospělá a pak si sednu a začnu jíst zmrzlinu přímo z krabičky, a pak si tak přemýšlím, poznám, že jsem dospělá, jakmile jednou pro vždy přestanu jíst zmrzlinu rovnou z krabičky. To mi připadá hodně dětské. Ale mám dojem, že v některých ohledech už se cítím dospěle. Jsem velmi zodpovědná. Když řeknu, že něco udělám, tak to skutečně udělám. Jsem velmi zodpovědná v práci. V otázce financí jsem také velmi zodpovědná, ale někdy se cítím nesvá v různých sociálních situacích, cítím se jako malé dítě a nevím, co mám dělat. Často se tedy naopak vůbec dospělá necítím.*“ (Arnett, 2015, str. 15) Na základě výsledků dotazníků a rozhovorů napříč různými náboženskými a etnickými skupinami lidí a sociálními třídami v Americe mladí lidé definovali 3 základní kritéria dospělosti:

1. přijmutí zodpovědnosti za sebe sama,
2. nezávislé rozhodování,
3. finanční nezávislost.

Tato tři kritéria se ukázala být platná nejen v Americe, ale i všude jinde na světě.

Vývojové stádium vynořující se dospělosti bývá někdy také nazýváno věkem možností či obdobím optimistických plánů a vysokých aspirací. Poslední charakteristikou vynořující se dospělosti jsou dle Arnetta (2015) možnosti/optimismus (*possibilities/optimism*). Tato životní etapa je pro mladé lidi příležitostí k velkým životním změnám, především pro ty, kteří vyrůstali v náročných podmínkách, a neměli radostné dětství a adolescenci. Člověk během vynořující se dospělosti prochází fází, kdy již není přímo závislý na své primární rodině, a formuje si svou vlastní životní cestu. Mladí lidé se mohou rozhodnout, jakým směrem se bude ubírat jejich život, co na svém dosavadním životě změní, aniž by byli omezeni primární rodinou, či jinými závazky spojenými se zralou dospělostí. V tomto období jsou lidé plní optimismu a věří,

že budou mít práci, která jim bude přinášet nejen velmi dobré finanční zajištění, ale i vnitřní naplnění. Plánují, že potkají svou pravou lásku, se kterou budou do konce života a počnou děti, které budou neobyčejně inteligentní, krásné a úspěšné. Obvykle si mladí lidé nepřipouští hořkost každodenního dospělého života, závazků a životních nezdarů.

Arnettův koncept je středem pozornosti mnoha jiných výzkumníků, kteří jej z různých důvodů kritizují. James E. Côté (2014) poukazuje na několik nesrovnalostí v jeho teorii vynořující se dospělosti. Jednak naráží na to, že výzkumný vzorek se skládal pouze z 300 Američanů ve věku 18 - 29 let, kteří nebyli vybráni náhodně. Dále se Côté pozastavuje nad tím, že Arnett se v žádné ze svých publikovaných prací nezmiňuje, jakou strategií postupoval při kvalitativní analýze rozhovorů, na základě které následně formuloval svou teorii, a vybral 5 charakteristik období vynořující se dospělosti. Tím výrazně znesnadnil práci jiným výzkumníkům, kteří by rádi evaluovali jeho výstupy. Z důvodu Arnettova přístupu k metodologii označuje Côté jeho teorii za metanarativní. Kritika se dotýká také inkonsistence Arnettova konceptu, která spočívá ve formulaci teorie na základě rozličných zdrojů. Nevychází jen ze svých metanarativních závěrů z rozhovorů, ale odkazuje se na různá demografická data, jako je například věk mladých lidí při vstupu do prvního manželství apod. V neposlední řadě vytýká Côté Arnettovi, že generalizuje své závěry pro celou populaci napříč všemi sociálními třídami. Neexistuje žádný evidence based zdroj, který by dokládal, že všechny dospělé lidi ve věku 18 až 25 let můžeme označovat za vynořující se dospělé, tak jak je definuje Arnett. Termín vynořující se dospělost je synonymem pro prodloužené přechodové stádium k nezávislé dospělosti. Arnett vůbec nepočítá s vlivem sociálních a ekonomických podmínek a individuálních vlastností a schopností, které přímo ovlivňují výslednou podobu přechodového období k dospělosti. Uznání Arnettovy vynořující se dospělosti jako univerzálně platného nového vývojového stádia má škodlivé dopady. Znevýhodnění jsou tím především ti mladí lidé, kteří pokračují v tradičním vstupu do dospělého života brzkým vstupem na trh práce a dále ti, kteří kvůli nedostatku osobních či rodinných zdrojů nemohou využít výhod, jež přináší prodloužené období moratoria. Côté poukazuje na celou řadu dalších autorů, kteří kritizují Arnettovu teorii vynořující se dospělosti (Côté, 2014).

Období mladé dospělosti je sice obvykle spojené s optimistickými představami a vysokými aspiracemi pro budoucí život, ale lidé většinou v této životní etapě prochází také tzv. čtvrtživotní krizí (krize 20letých, krize rané dospělosti). Mladí dospělí lidé si při zkušenostech s realitou prochází mnohými zklamáními a zjišťují, že jejich optimistické představy se neseťkávají s reálným během jejich života. Tato životní krize se objevuje zanedlouho po vstupu mladých lidí do dospělého života, kdy musí dělat první samostatná rozhodnutí, za která si nesou plnou zodpovědnost. To může být pro mladé dospělé zdrojem frustrace a stresu. Čtvrtživotní krize má několik charakteristik:

- potřeba intimnějších vztahů,
- nestabilizovaný, nevyzrálý vztah s rodiči, konfliktní vztahy, nebo přílišná závislost na nich,
- nejistota týkající se schopnosti mít rád sám sebe a milovat druhou osobu,
- nejistota týkající se dosavadní úspěšnosti v životě,
- nespokojenost s mezilidskými vztahy,
- obtíže v hledání nové práce, strach ze ztráty zaměstnání a případné neschopnosti splácet studentské půjčky,
- frustrace z neuspokojivého sexuálního života (promiskuita nebo jeho absence),
- nespokojenost s nutností pravidelně pracovat, někdy i nad rámec striktně daných povinností, mít zodpovědné pracovní chování a být loajální vůči zaměstnavateli,
- nostalgie po bezstarostnosti školního a rodičovského prostředí,
- obtíže adaptovat se na skutečnost, že neexistují černobílá pravidla, a svět je nespravedlivý,
- vnitřní zmatek, nejistota ohledně identity, kdo jsem a kam směřuji (Thorová, 2015).

Volková, Lacinová, Neužilová, Dušková (2016) provedly studii, jejímž cílem byla explorace specifických strachů uváděných mladými lidmi v období vynořující se dospělosti. Na základě metody volných výpovědí 642 respondentů (162 mužů a 470 žen) ve věku 20 až 29 let, které byly získány internetovým průzkumem,

bylo definováno 16 obecných kategorií strachů. Nejčastěji uváděné strachy mladých dospělých lidí byly školní strachy (51,5 %) spojené s obavami ze zkoušek, dopsání diplomové práce a nedokončení školy. Druhým nejčastěji uváděným byl strach ze selhání (30,5 %), který v sobě zahrnuje strachy související s pocitem vlastní kompetence, z nedůvěry v sebe a nejistoty ze zvládnutí situace, z neúspěchu, ze špatného rozhodnutí, z osobního selhání a nedosažení cílů apod. Na třetím místě byl strach o blízké (28,5 %), mladí lidé se obávají o zdraví své rodiny a ztráty blízkých. Dále byly často uváděné strachy spojené se zaměstnáním (26 %), tato kategorie v sobě zahrnuje strachy spojené se současnou i budoucí prací či profesí respondenta. Příkladem může být strach z nenalezení vhodného povolání či strach ze ztráty zaměstnání a kariérního neúspěchu. Pátými nejčastějšími strachy (25,9 %) mladých dospělých jsou strachy spojené s vlastní smrtí, těžkým úrazem a nemocí. Partnerské strachy spojené se ztrátou či ohrožením partnerského vztahu, strachem, zda jedinec najde vhodného partnera/partnerku, strach, že zůstane sám/sama uvedlo 23,5 % respondentů. Dále mají mladí lidé často strach z odmítnutí druhými (23,2 %), obávají se ztráty přátel, opuštění a samoty a navazování nových kontaktů. Generalizované strachy uvedlo 19 % respondentů. Mladí lidé si tedy procházejí okolo 20 až 30 let životním obdobím, pro které je typická celá řada specifických strachů. Ráda bych poukázala v kontextu této diplomové práce především na partnerské strachy a rodičovské strachy.

Kapitolu o vývojovém stádiu mladé dospělosti bych uzavřela zmínkou o neopsychoanalytické teorii Erika Eriksona, která zaujímá přední místo mezi teoriemi, jež nabízí soudobá psychologie pro výklad duševního vývoje člověka. Erikson (2015) předpokládá, že existence lidských bytostí závisí v každém okamžiku na třech procesech organizace, které se musí vzájemně doplňovat. Jedná se o biologický proces hierarchické organizace orgánových systémů konstituujících tělo, psychický proces organizující individuální zkušenost pomocí syntézy ega a společenský proces kulturní organizace vzájemné závislosti osob. Eriksonova teorie životního cyklu je někdy nazývána také jako Devět věků člověka. Tento název vyplývá z jeho struktury vývoje, kterou pojímá jako proces probíhající devíti epigenetickými stádii, která na sebe hierarchicky navazují. Jednotlivá stádia vždy definuje nějakou psychologickou krizí, která obsahuje dva konfliktní póly. Pokud jedinec úspěšně vyřeší daný konflikt, dochází k růstu a získání nové kompetence neboli ctnosti a přechodu do dalšího stádia. Jestliže

se však jedinci nepodaří úspěšně projít krizí a vyřešit daný konflikt, nastává ohrožení vývoje jedince a ustrnutí (stagnace), která znemožňuje růst jedince do dalšího vývojového stádia. Mladé dospělosti předchází adolescentní hledání pocitu vlastní identity, krize tohoto období spočívá v konfliktu mezi pocitem vlastní identity a její antitezí - zmatením rolí jakožto nutné formující zkušenosti. Schopnost přijmout závazky spojené s mladou dospělostí do značné míry souvisí s výsledkem zápasu adolescenta o svou identitu. Vývoj identity jedince pokračuje i v mladé dospělosti. Erikson (2015, str. 75) uvádí: „*Řečeno epigeneticky, nikdo samozřejmě nemůže zcela vědět, kým je, dokud se v práci a v lásce neseťkal se slibnými partnery a nevyzkoušel je. Přesto základní vzorce identity musí vyplývat ze selektivního potvrzování a zavrhování jedincových dětských identifikací; ze způsobů, jimiž sociální procesy té doby identifikují mladé jedince.*“ Jedinec, který úspěšně projde psychologickou krizí vývojového stádia adolescence, je připraven spojit svou identitu s identitou ostatních ve vzájemné intimitě a sdílet ji s jedinci, kteří vzbuzují naději, že budou komplementární v práci, sexualitě a přátelství. Erikson za intimitu považuje zdravé spojení vlastní identity s identitou druhého, aniž by měl jedinec strach o ztrátu sebe sama. Intimita je dle něj schopnost odevzdat se v konkrétních vztazích, které mohou vyžadovat významné oběti a kompromisy. Vyhnutí se takovým zkušenostem pro strach ze ztráty vlastního já může vést k hlubokému pocitu izolace. Identifikace s druhým člověkem a proces intimity může člověku pomoci ujasnit si ještě lépe svou vlastní identitu. Za psychosociální antitezi intimity pojímá Erikson izolaci, obavu, že jedinec zůstane sám a neznán. Takové pocity se mohou stát jádrovou patologií mladé dospělosti. Erikson se také zmiňuje o existenci vztahů, které jsou vlastně tzv. izolací ve dvou (*isolation à deux*). Takové vztahy chrání oba partnery před nutností čelit kritickému vývoji následujícího stádia. Největším ohrožením vycházejícím z izolace je regresivní a hostilní ožívání konfliktu identity a dále regrese a fixace v nejčastějším konfliktu s primárním druhým. Úspěšné vyřešení konfliktu mezi intimitou a izolací přináší ctnost zvanou láska, vzájemnost zralého odevzdání. Jedinec si formuje svůj osobní styl, který zaručuje určitou individuální identitu ve spojení v intimitě s partnerem. Dle Eriksona je mladá dospělost stádiem, ve kterém osoby pocházející i z velmi různého zázemí musí spojit své navykklé způsoby, aby pro sebe a své potomky vytvořily nové prostředí odrážející postupnou či radikální změnu mravů i posuny v hlavních vzorcích identity, jež přináší

historická změna (Drapela, 2008). Hlavním vývojovým úkolem období mladé dospělosti je tedy dle Eriksona úspěšné vyřešení konfliktu mezi intimitou a izolací a získání ctnosti lásky, zralého vzájemného odevzdání v partnerském vztahu.

2.2 Psychologie lásky

Partnerské vztahy jsou neodmyslitelně spjaty s fenoménem lásky, a proto jsem se rozhodla zařadit toto téma do konceptu své diplomové práce. Ačkoli je láska pojem, který je součástí slovníku každodenního života nás všech, není z daleka tak snadné popsat, co to vlastně je, a jaké jsou druhy lásky. Hartl a Hartlová (2009) definují lásku jako kladný, silný emocionální vztah k jiné osobě, ideji, věci či k sobě samému; objekt lásky má vždy vysokou citovou hodnotu a nespočet podob. Uvádím několik významných teorií psychologů, kteří svou pozornost zaměřili právě na psychologii lásky.

Fromm (2015) je přesvědčen, že láska je uměním, které vyžaduje znalost a úsilí stejné jako kterákoli jiná umění. Je však přesvědčen, že většina lidí se domnívá, že se jedná o příjemný pocit, který se nám přihodí jen tak mimoděk, aniž by bylo třeba vynaložit nějakou aktivitu. Dle autora se většinová společnost dopouští v otázce lásky třech základních omylů. Jednak lidé především uvažují o lásce s touhou být milováni, daleko méně často se zamýšlí nad láskou jako schopností milovat druhé. Dále jsou lidé přesvědčeni, že milovat je snadné a přirozené, ale těžko se hledá vhodný adept, kterého bychom mohli milovat. Láska je obvykle objektivizována a na svém objektu je přímo závislá. Pokud potenciální kandidát nesplňuje všechna naše kritéria a nemá ten správný balíček schopností, dovedností a fyzických rysů, který bychom si představovali, tak přece není možné jej milovat. Kořeny tohoto postoje vnímá Fromm v historickém vývoji moderní společnosti a ve vlivu dříve uzavíraných konvenčních manželských svazků. Dále zde také vnímá silný vliv kapitalistického tržního konceptu společnosti. Třetím zásadním omylem, kterého se lidé dopouštějí, je úsudek, že počáteční intenzivní pomíjivý zážitek zamilování je shodný se stálým stavem milování. To vše vede lidi k přesvědčení, že v lásce se zkrátka není čemu učit.

Fromm lásku vnímá jako odpověď na problém lidské existence. Základním problémem lidské existence je jeho oddělenost člověka od říše zvířat a překročení

hranic přírody. V biblickém pojetí byl člověk vyhnán z ráje, ze stavu původní jednoty. Tento zážitek oddělenosti je zdrojem silné úzkosti každého člověka, a dále vyvolává pocit studu a viny, což je vyobrazeno v biblickém příběhu o Adamovi a Evě, kde okusili jablko ze stromu poznání dobra a zla, a najednou uviděli, že jsou nazí, a styděli se. Uvědomili si svou oddělenost a jinakost. Autor uvádí: „*Vědomí lidské odloučenosti bez opětovného spojení s láskou je zdrojem studu. Je zároveň i zdrojem pocitu viny a úzkosti* (Fromm, 2015, str. 22).“ Z tohoto důvodu je přesvědčen, že nejhlubší lidskou potřebou je překonat odloučenost a samotu, a dosáhnout opětovného spojení a osvobozující jednoty.

Fromm popisuje čtyři různé odpovědi na problém lidské existence. Jednou z možností je cesta orgaistických stavů. Ty mohou mít různorodou podobu, ať už se jedná o formu transu vyvolaného samovolně, nebo pomocí omamných látek, rituály primitivních kmenů, nebo pohlavní orgasmus.

Druhou a zdaleka nejrozsáhlejší cestou za překonáním odloučenosti je v soudobé západní společnosti splynutí se skupinou. Jedná se o splynutí, při němž individuální osobnost do značné míry mizí, a jehož cílem je být jedním ze stáda. Tato stádní konformita je v demokratických společnostech podporována sugescí a mediálním tlakem. Většina lidí tak žije v klamně představě, že dospěla ke svým názorům a postojům prostřednictvím vlastních myšlenek a svou potřebu konformity si vůbec neuvědomují. Tendence soudobé společnosti k odstraňování rozdílů a touha po stejnosti za účelem splynutí se skupinou s sebou však bohužel přináší i to, že mizí polarita ženského a mužského pohlaví, a s ní i erotická láska, která je na pohlavní polaritě založena. Pokud se podíváme na ideu rovnosti v náboženské perspektivě, zjistíme, že má zcela odlišnou kvalitu než rovnost v konformních demokratických společnostech. Fromm uvádí, že v náboženském smyslu jsme všichni děti boží, a podílíme se na téže božsko-lidské substanci, všichni jedno jsme. V současných kapitalistických společnostech jde spíše o rovnost ve smyslu stejnosti lidských automatů, které pozbyly svou individualitu. Lidem se předepisuje dokonce i citové prožívání, měli bychom být tolerantní, spolehliví, vycházet se všemi bez potíží. Měli bychom se také bavit šablonovitým způsobem a číst knihy, které vybírají čtenářské kluby, abychom byli plnohodnotnými členy stáda.

Třetím východiskem z úzkosti vyvolané odděleností a cesta za prožitkem jednoty je tvůrčí činnost. Během jakékoli tvůrčí práce se člověk spojuje s materiálem, který představuje vnější svět.

Jedinou skutečnou a plnou odpovědí na problém lidské existence je dle autora splynutí s jinou osobou, tedy láska. Tuto touhu po splynutí mezi osobami považuje za nejzákladnější vášeň, sílu, která drží pohromadě lidstvo, rod, rodinu a společnost. Fromm však nemá na mysli jakékoli spojení mezi lidmi. Píše o tzv. **zralé lásce**, kterou definuje jako spojení za podmínky zachování vlastní celosti a individuality. Láska je aktivní silou v člověku, silou, která proráží zdi, jež dělí člověka od ostatních lidí, a sjednocuje ho s jinými. V lásce dochází k paradoxu, že dvě bytosti splynou v jedno a přesto zůstávají dvě. Aktivní povahu lásky lze nejlépe vystihnout tím, že podstatou lásky je dávání, ne přijímání, což je jedním z omylů většinové společnosti. Nejedná se ale o dávání ve smyslu skládání oběti, nebo vzdávání se něčeho. Člověk ani nedává za účelem přijímání, dávání je samo o sobě vybraná radost. Schopnost k lásce jako aktu dávání je závislá na charakterovém vývoji člověka. Je třeba, aby měl jedinec důvěru ve své vlastní síly a odvahu spoléhat sám na sebe na cestě za svými cíli. Aktivní povaha lásky má kromě dávání několik dalších rysů, jako jsou péče, odpovědnost, úcta a znalost. Lásku autor vnímá jako aktivní péči a růst toho, co milujeme. Úctu v lásce popisuje jako schopnost vidět člověka, jaký je, a uvědomovat si jeho jedinečnou osobnost.

Vedle pojetí lásky jako odpovědi na problém lidské existence, univerzální, esenciální potřeby spojení, hovoří Fromm ještě o lásce jako specifické potřebě. Popisuje ji také jako biologickou touhu po spojení mezi mužským a ženským pólem. Zde se ostře vymezuje vůči Freudovi, který vnímal lásku pouze jako sublimaci pohlavního pudu a odstranění bolestného napětí pomocí pohlavního ukojení, a ignoroval psychologický aspekt sexuality.

Dále autor hovoří o různých předmětech lásky, a na základě toho rozlišuje několik druhů lásky. Jedná se o lásku bratrskou, mateřskou, erotickou, sebelásku a lásku k Bohu.

Bratrskou lásku považuje za nejzákladnější druh lásky, která se vyznačuje svou nevylučností. Jejím základem je zkušenost, že jsme všichni jedno a v Bibli se o ní dočteme v jednom z božích přikázání: Miluj bližního svého jako sebe samého.

Mateřská láska je nepodmíněná podpora života dítěte a všech jeho potřeb. Tento druh lásky je dítěti vzorem pro pozitivní postoj k životu a lásku k němu. Vztah mezi matkou a dítětem je vztahem nerovným, dítě potřebuje k přežití, aby mu byla matka plně k dispozici, a matka od něj nemůže požadovat nic zpět. Skutečná láska matky k dítěti je prostá jakékoli podmínky a matka dává všanc celou svou existenci, aby maximálně podpořila své dítě, a neočekává, že by jí dítě mělo cokoli oplácet.

Erotická láska je touha po úplném splynutí s druhou osobou, má výlučnou povahu na rozdíl od dvou předchozích zmíněných druhů lásky. Tato láska však může být velmi klamná, pokud nejde ruku v ruce s láskou bratrskou. Když se jedná pouze o erotickou lásku, tak pohlavní přitažlivost vyvolá krátkodobý pocit spojení s druhou osobou a sníží tak úzkost jedince z odloučení. Jejich láska je ale v pravdě jen tzv. sobectvím ve dvou, kdy svůj problém lidské existence vyřeší tak, že jej rozšíří o dalšího člověka, a najednou se necítí být sám a sníží se tak jeho úzkost.

Sebeláska je nutnou podmínkou schopnosti milovat. Kladný postoj k vlastnímu životu, štěstí, růstu, svobodě má své kořeny ve schopnosti k lásce. Jestliže člověk ovládá schopnost milovat, pak miluje i sebe. Oproti tomu sobecký člověk sice nedokáže milovat lidi okolo sebe, ale zároveň neumí milovat ani sám sebe, ve skutečnosti sám sebe nenávidí.

Láska k Bohu je dle autora ve své podstatě aktem prožívání jednoty s Bohem. Bůh je však dnes vnímán spíše jako generální ředitel akciové společnosti světa a společníkem v obchodu s iluzí lásky.

Dále se Fromm vyjadřuje k rozkladu lásky v soudobé západní společnosti. Hlavní příčinu této skutečnosti vidí ve vlivu společnosti a kultury, ve které se člověk pohybuje. Hovoří o rozpadu hodnot v kapitalismu, v jehož důsledku se naše společnost proměnila v tržní a ekonomicky smýšlející. Lidské vztahy jsou podle Fromma v podstatě vztahy odcizených automatů, z nichž každý zakládá svou bezpečnost na tom, že se co nejčastěji přimyká ke stádu, že se od něj neliší myšlením, cítěním ani jednáním. Lidé vybírají své životní partnery pomocí poměrování tzv. osobnostních balíčků schopností, dovedností, osobnostních vlastností, fyzického vzhledu, materiálního zajištění, vzdělání apod. Tento balíček však musí být adekvátní k balíčku jedince, který hledá partnera, aby se jednalo o výhodný obchod. Partnerství má pak povahu útočiště před jinak nesnesitelným pocitem samoty. Takoví lidé pak uzavírají tzv. sobectví

ve dvou proti odcizenému a nepřátelskému světu, které mylně vnímají jako lásku a důvěrné splnutí.

Jak již bylo řečeno, umění milovat Fromm přirovnává k jakémukoli jinému umění. Hovoří o několika předpokladech, které vyžadují všechna umění, včetně umění milovat. Jedná se o kázeň, soustředěnost, trpělivost, naléhavost. Aby se člověk naučil umění, je třeba cvičit tyto schopnosti ve všech oblastech svého života.

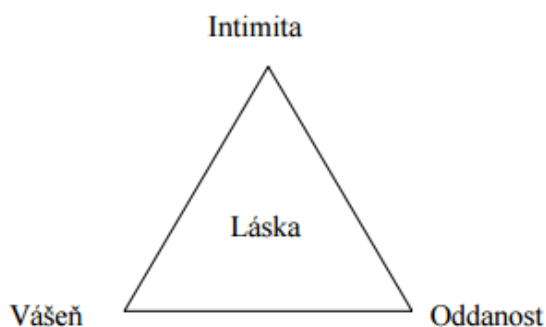
Důležitou podmínkou pro umění milovat je překonání vlastního narcismu a schopnost vidět lidi i věci takové, jací skutečně jsou. Láska dle autora závisí na relativní absenci narcismu, vyžaduje rozvoj pokory, objektivitu a rozumu. Potřebujeme naučit rozlišovat mezi svou představou o někom a jeho chováním a mezi skutečnou realitou daného jedince tak, jak existuje bez ohledu na naše zájmy, potřeby a obavy.

Pro lidské vztahy je dalším nezbytným předpokladem víra ve vlastní lásku a v její schopnost vyvolávat lásku v druhých lidech. Významná je nejen víra v sebe jako podmínka lidské existence, ale také víra v možnosti druhých. Příkladem může být víra matky v dítě, které se právě narodilo, že bude žít, růst, chodit, mluvit apod. Víra s sebou nese odvahu a ochotu riskovat a přijmout i bolest a zklamání.

Základním rysem lásky je podle Fromma aktivita. Když člověk miluje, žije neustále ve stavu aktivního zájmu o milovaného člověka. Aktivitou zde není myšleno provádění nějaké činnosti, ale vnitřní aktivita a tvůrčí využití vlastních sil.

Sternberg (1988) nabízí odlišný pohled na teorii lásky a vytvořil tzv. Triangulární teorii lásky. Popisuje tři složky lásky, které můžeme uspořádat do trojúhelníkového modelu:

Obrázek 2. Model triangulární teorie lásky

Důvěrnost (blízkost, intimita a sdílení pocitů) v sobě zahrnuje pocity vzájemného těsného spojení s partnerem. Obsahuje vzájemné porozumění a sdílení, pravé odkrývání vlastních pocitů s výměnou důvěrných informací, vzájemné poskytování emoční podpory, snahu všestranně pomáhat druhému a očekávání pomoci od něj a dále oceňování významu partnera ve vlastním životě.

Vášeň (sexuální přitažlivost) obsahuje puzení, které vyvolává zamilovanost a tělesnou přitažlivost. Vášeň vede k sexuálnímu uspokojení a přináší plno intenzivních emocí především kladných, ale i záporných (žárlivost, stesk), často se značnou fyziologickou aktivací (bušení srdce) a silnou potřebou doteků a tělesného sblížení.

Oddanost (rozhodnutí, závazek, angažovanost, kognitivní záměr zůstat ve vztahu) z pohledu krátkodobé zaměřenosti je rozhodnutím milovat partnera. Z dlouhodobého hlediska se jedná o odhodlání udržet tuto lásku a zůstat partnerovi oddán a angažovat se ve vztahu k němu.

Jednotlivé dimenze trojúhelníku lásky mají v průběhu vztahu různý vývoj. Vášeň vzniká a stupňuje se velmi rychle, ale její úroveň také stejně tak rychle klesá. Důvěrnost roste i klesá naopak pomalu. Oddanost narůstá pozvolně a u dlouhodobých vztahů zůstává trvale.

Podle výraznosti zastoupení jednotlivých složek ve vztahu Sternberg dále rozlišuje sedm typů lásky. **Lásku přátelskou**, kde je výrazná složka důvěrnosti, ale chybí zde vášeň a rozhodnutí trvale milovat. Dále popisuje **lásku zaslepenou**, která je převážně vášnivá, ale chybí v ní důvěrnost i oddanost. **Prázdňá láska** vzniká pouze na základě rozhodnutí k oddanosti. **Romantická láska** zahrnuje důvěrnost a vášeň. **Partnerská klidná láska** je typická svou oddaností a důvěrou. **Osudová láska** v sobě zahrnuje vášeň a oddanost a **úplná láska** má všechny tři složky v rovnováze.

Dalším významným psychologem, který se mimo jiného zabýval fenoménem lásky, je Abraham Harold Maslow. Vytvořil teorii lidské motivace, která leží na konceptu hierarchické klasifikace relativního převládání. Základní lidské potřeby klasifikoval pomocí pěti pomyslných vrstev pyramidového uspořádání, kdy nejnižším stupněm jsou Fyziologické potřeby (*The psychological needs*), které jsou biologicky determinované pudy. Dalšími základními potřebami jsou Potřeby bezpečí (*The safety needs*), Potřeby lásky a sounáležitosti (*The love needs*), Potřeby uznání (*The esteem needs*) a Potřeba seberealizace (*The need for self-actualization*). Pouze ty potřeby,

které nejsou uspokojeny, jsou pro daný organismus motivačními silami. Lidský život ovládaný motivačními silami tak můžeme obrazně popsat jako postupný vzestup různými vrstvami pyramidy potřeb.

Když jsou v organismu dobře uspokojovány Fyziologické potřeby a Potřeby bezpečí, vynoří se Potřeby lásky a sounáležitosti, které se stanou dominantní v dynamice organismu. Cílem těchto potřeb je mít blízké vztahy s ostatními a získat si tak své místo ve světě. Ve společnosti bohužel velmi často dochází k neuspokojování těchto potřeb, což může vést ke špatnému přizpůsobení jedince nebo i psychopatologii. Je velmi důležité zmínit, že Potřeby lásky a sounáležitosti neznamenají potřebu sexu, který řadíme mezi ryze Fyziologické potřeby. Sexuální chování je však determinováno mnohočetně a mezi tyto někdy patří i Potřeby lásky a sounáležitosti. Patří sem nejen pociťování lásky, ale také dávaní lásky druhým (Maslow, 1943).

Maslow (1968) rozlišuje dva druhy lásky. Jedná se jednak o **lásku B** (*being*, bytí), kterou je myšlen nesobecký vztah k druhému, zahrnuje připravenost mu pomáhat k sebeaktualizaci a radost z jeho úspěchů. Člověk si váží druhých pro jejich odlišnost a nesnaží se je měnit, B-láska existuje navzdory nedokonalosti druhých a stimuluje individuální rozvoj. Druhým druhem lásky je **láska D** (*deficiency*, chybění), která usiluje především o uspokojení svých vlastních potřeb. Je to láska z potřeby něčeho, co nám chybí jako například sebeúcta, sex, obava z osamocení. Láska D je sobecká láska spjatá s tendencí brát, nikoli dávat.

Otázkou, co je to vlastně láska se zabývá i Jürg Willi (2006), který skromně přiznává, že platnou definici lásky nezná. Pokouší se tedy nejprve přijít na to, co láska není. Podle Williho láska není jen něha, jen erotika, jen starostlivost, jen svazek nebo pouze sympatie. Láska podle něj spočívá v uspokojení nějakých potřeb, v lásce uskutečňujeme sebe samé, jedná se o proces vývoje dvou lidí ve vzájemném vztahu. Partneři si obvykle od lásky slibují naplnění a uskutečnění svých nejhlubších tužeb. Za základní vlastnosti lásky považuje boj o porozumění a udržování naděje navzdory tomu, že nikdy nemůže být zcela naplněna. Zde vnímám podobnost s pojetím Maslowa, který také hovoří o lásce jako o jedné z našich potřeb. Její uspokojení je podle něj jedním z předpokladů k možnosti seberealizace, stejně tak Willi hovoří o uskutečňování sebe samých skrze lásku.

Stejně tak Fromm je přesvědčen, že láska je jedinou skutečnou odpovědí na nejhlubší lidskou potřebu překonat odloučenost a samotu a dosáhnout opětného spojení a osvobozující jednoty.

Wile (1981) se zajímal o lásku, která byla dle jeho názoru z nějakého důvodu patologická. Rozlišuje dva druhy patologické lásky. **Romantická láska** je charakteristická idealizací partnera i vztahu. Takového partnera nazývá Wile „obchazečem“ problému či skutečnosti. Člověk je schopen uchovat si pocit intimity, aniž by bral ohledy na to, co se ve vztahu ve skutečnosti děje. Vyhýbá se vnímání odlišností osobnosti partnera a přisuzuje mu jen dobré vlastnosti. Vidí věci přesně tak, jak je vidět chce a často se s partnerem silně identifikuje. **Reaktivní láska** je druhým typem lásky podle Wileho, která vyžaduje pocitové zharmonizování s partnerem. Pocit intimity je prožíván v závislosti na tom, jak partner vnímá nesoulad a nesouznění ve vztahu, přichází a odchází. Tato láska je typická pro tzv. „narážeče“, kteří nemohou odhlédnout od neshod, a nevnímají pozitivní stránky vztahu. Pro uchování lásky musejí mít možnost si stěžovat a podělit se o své starosti.

Jednotliví uvedení psychologové popisují fenomén lásky z odlišných úhlů pohledu. Přesto ale nalézám v jejich teoriích určité podobnosti. Všimla jsem si například, že Willi, Maslow i Fromm se setkávají v názoru, že láska souvisí s uspokojením nějakých potřeb a v lásce uskutečňujeme sebe samé. Maslow hovoří o lásce jako o jedné ze základních lidských potřeb. Její uspokojení je podle něj jedním z předpokladů k možnosti seberealizace. Stejně tak Willi hovoří o souvislosti lásky a uskutečňováním lidských potřeb a dále o uskutečňování sebe samých skrze lásku. Fromm je přesvědčen, že láska je jedinou skutečnou odpovědí na nejhlubší lidskou potřebu překonat odloučenost a samotu a dosáhnout opětného spojení a osvobozující jednoty. Tuto touhu po splynutí mezi osobami považuje za nejzákladnější vášeň, sílu, která drží pohromadě lidstvo, rod, rodinu a společnost. Fromm píše také o tzv. zralé lásce, kterou definuje jako spojení za podmínky zachování vlastní celosti a individuality. Wile při definování patologických druhů lásky vychází ze stejného předpokladu. Pokud se jeden z partnerů vyhýbá vnímání odlišností osobnosti partnera a přisuzuje mu jen dobré vlastnosti, považuje Wile takový vztah za patologický. Fromm považuje za jeden z hlavních rysů aktivní lásky úctu v lásce, kterou popisuje jako schopnost vidět člověka takového, jaký skutečně je a uvědomovat si jeho

jedinečnou osobnost. Napadá mě souvislost s Maslowou potřebou uznání a úcty. Tato potřeba je v jeho hierarchii výše než potřeba lásky a sounáležitosti. Maslow tedy vnímá potřebu úcty jako dílčí lidskou potřebu, která má nižší prioritu v hierarchii lidských potřeb než láska. Oproti tomu podle Fromma je úcta jedním z hlavních rysů samotné lásky. Dále jsem zaznamenala, že Maslowův popis lásky B, kterou je myšlen nesobecký vztah k druhému zahrnující připravenost mu pomáhat k sebeaktualizaci a radost z jeho úspěchů, mi připomíná Frommovo pojetí Bratrské lásky. V neposlední řadě se Fromm a Maslow shodují v přesvědčení, že podstatou lásky je dávání, ne přijímání.

2.3 Partnerské vztahy

Potřeba lásky a sounáležitosti je jednou ze základních lidských potřeb, jak jsem již uvedla v předchozí kapitole (Maslow, 1943). Lidé mají tedy obvykle přirozenou touhu sdílet s druhými svůj život a milovat a být milováni, což vysvětluje, proč lidé vstupují do partnerských vztahů. Lidé žijící v uspokojivém partnerském vztahu mají subjektivně vyšší pocity štěstí a spokojenosti ve svém životě (Kawamichi, et al., 2016). Život v harmonickém partnerském vztahu také pozitivně ovlivňuje subjektivní vnímání osobního růstu. Naopak negativně působí život v páru na trávení volného času a vyřazení z některých činností, které byly pro člověka dříve důležité, a na jiné sociální vztahy. Partneři upřednostňují partnerský vztah před ostatními interpersonálními vztahy a před některými svými zájmy. Romantické vztahy (*romantic relationships*) vyvolávají velmi výrazné změny v oblasti osobního prožívání života, dále však partnerské vztahy přinášejí četné strukturální změny v životě obou partnerů. Nejlépe je možné strukturální změny demonstrovat právě v oblasti reorganizace způsobu trávení volného času a intenzity setkávání se svým sociálním okolím a rodinou (Carbonneau, Vallerand, Lavigne, & Paquet, 2016).

Mladí dospělí lidé v dnešní době obvykle očekávají, že získají nejprve rozsáhlé zkušenosti v oblasti partnerských vztahů a sexuality než se rozhodnou pro manželství. Lidé v období vynořující se dospělosti vnímají jako nezdravé a chybné jednání, pokud někdo vstupuje do manželství s prvním partnerem, do kterého se zamilovali. Dnes je běžné vystřídat během mladé dospělosti nejprve několik různých partnerů a nabytí rozmanité sexuální zkušenosti, a teprve následně si vytvořit svou představu o životním

partnerovi, usadit se a případně vstoupit do manželství. Mladí lidé jsou přesvědčeni, že vyzkoušení několika různých partnerských vztahů je normální a nutnou součástí přípravy pro vstup do manželství (Arnett, 2015). Tuto hypotézu testovala německá studie vývoje sexuálních a romantických vztahů mladých dospělých lidí. Cílem dané studie bylo zjistit, zda je toto vývojové období v životě člověka charakteristické spíše stabilními monogamními partnerskými vztahy, nebo naopak experimentováním a střídáním různých sexuálních a romantických vztahů. Výsledky v rozporu s tvrzením Arnetta (2015) ukázaly, že mladí lidé mají převážně vážné monogamní partnerské vztahy, a jejich milostný život se vyznačuje silnou touhou po monogamii a stabilitě ve vztazích (Böhm, Dekker, & Matthiesen, 2016).

Existuje celá řada studií, která dokládá korelaci mezi kvalitou vztahu s primárním pečovatelem a vrstevníky v dětství a adolescenci a kvalitou partnerských vztahů mladých dospělých lidí. Například nizozemská studie z roku 2014 uvádí, že kvalita přátelských vztahů v období adolescence nepřímo zvyšuje kvalitu romantických vztahů prožívaných v mladém dospělosti (Yu, Branje, Keijsers, & Meeus, 2014). Tanzina Ahmed a Claudia Chloe Brumbaugh (2014) se shodují, že reprezentace přátel a rodičů vytvořené v dětství a adolescenci mají vliv na reakce vynořujících se dospělých směrem k novým osobám, se kterými přicházejí do vztahu. Finská studie z roku 2011 zjišťovala vliv rozvodu rodičů na partnerské vztahy jejich potomků a došla k závěru, že ženy i muži pocházející z rozvedených rodin jsou ve věku 32 let častěji rozvedeni, než ženy a muži téhož věku z nerozvedených rodin. Výsledky dále ukázaly, že mladé ženy, kterým se v průběhu dětství či dospívání rozvedli rodiče, mají nižší kvalitu partnerských vztahů, což se však nepotvrdilo u mužské populace (Mustonen, Huure, Kiviruusu, & Haukkala, 2011).

Partnerské vztahy způsobují v lidském těle změny nejen v hormonálním systému, ale také v centrálním nervovém systému (CNS). Na základě porovnání snímků magnetické rezonance (MRI) mozku lidí, kteří aktuálně byli v partnerském vztahu a lidí bez vztahu, bylo zjištěno, že partnerské vztahy ovlivňují hustotu šedé hmoty v bazálních gangliích v mozku (Kawamichi, et al., 2016).

Partnerské vztahy jsou neodmyslitelně spjaty s pojmem **zamilovanost**. Tento termín může být vnímán s velmi negativními konotacemi. Psychoterapeuti pokládají zamilovanost za stav iluze, stav projektivního zkreslení a někdy dokonce za manickou psychózu. Hovoří o zamilovanosti jako o přechodném stavu, kdy lidé ztrácí kontakt s realitou a k postiženému nedoléhají žádné racionální argumenty. Willi (1997) a jeho pracovní kolektiv si kladli otázku, zda je zamilovanost skutečně nutným předpokladem trvalého milostného vztahu, a jestli vlastně naopak nepřekáží. Zjišťovali také, jaký význam má zamilovanost pro manželství. Dále je zajímala tzv. láska na první pohled, či jak je to se štěstím a spokojeností v manželském svazku a u svobodných partnerů (Riehl-Emde & Willi, 1997). Láska na první pohled je pokládána pouze za vzplanutí a projekci vlastního vytouženého obrazu na partnera, kterého jedinec vůbec nezná. Naopak zamilovanost je oproti lásce na první pohled považována za zralejší, racionálnější a solidnější formu vztahu. Výsledky jejich studie ukázaly, že 25 % respondentů se zamilovalo do svého partnera na první pohled a 30 % až po více než dvouměsíční známosti. Zamilování na první pohled paradoxně častěji vedlo k trvalému partnerství. Co se týče porovnání spokojenosti v manželském svazku a u svobodných partnerů, výsledky ukázaly, že svobodní partneři popisují svůj vztah významně častěji jako šťastný, a jsou také častěji spokojeni s různými aspekty partnerského vztahu (komunikace, vzájemná něha, sexuální život). Nejmenší spokojenost uvádějí manželské páry s dětmi. Celkově studie došla k závěru, že milostný život se řídí jinou logikou než všechny ostatní vztahy.

Milostné vztahy často přijdou jako rána z čistého nebe (*coup de foudre*), nezačínají tedy postupně, ale náhle. Můžeme se zamilovat během krátkého okamžiku, aniž bychom měli o daném člověku dostatečné informace, a na rozum se obvykle neohlížíme. Zdálo by se velmi pravděpodobné, že se při takovém postupu ve většině případů zmýlíme, ale právě naopak se ukázalo, že náš první dojem je překvapivě často správný. Jak říká Blaise Pascal, srdce má důvody, které rozum nechápe („*Le coeur a des raisons, que la raison ne connaît pas.*“). Studie tedy ukázala, že zamilovanost je důležitý stabilizátor životního manželského svazku, což platí především v těch chvílích, kdy už partnerský vztah neprožíváme jako šťastný a spokojený (Willi, 2006).

Jiná výzkumná studie zjišťovala, co udržuje páry spolu a co je rozděluje. Astrid Riehl-Emde (1997) se písemně dotazovala na následujících 19 položek:

- vzájemné rozhovory,
- rozdělení společných a vlastních oblastí života,
- zaměstnání,
- vztah k původní rodině,
- rozdělení rolí v páru,
- možnosti osobního rozvoje,
- vnímání solidarity a podpory v páru,
- společný sexuální život,
- erotika,
- láska,
- něha,
- styk s tématem vedlejších sexuálních vztahů,
- identifikace s partnerstvím,
- vnímání partnerovy odlišnosti,
- pocity povinnosti a dluhu vůči partnerovi,
- strach ze života o samotě,
- finanční situace,
- náboženský rozměr partnerství,
- všední život s dětmi.

Respondenti měli mimo jiného hodnotit význam jednotlivých položek pro stabilitu jejich partnerství, a jak jsou s danou položkou spokojeni ve svém vztahu. Pořadí jednotlivých oblastí uváděli muži a ženy téměř shodně, za nejvýznamnější stabilizátory vztahu pokládali lásku, identifikaci s partnerstvím, vzájemné rozhovory a osobní rozvoj. Identifikace s partnerstvím zde byla prezentována jako postoj partnerů k jejich soužití a vztahu, zda při sobě stojí partneři, ať se děje cokoli. Jedná se o soudržnost vyrůstající z toho, co spolu partneři prožili, a z přesvědčení, že se jim společný život vyplácí. Překvapivými výsledky bylo, že něha byla až na desátém místě, erotika na dvanáctém a společný sexuální život až na čtrnáctém místě. Ústředním motivem partnerských vztahů je tedy láska a dále je velmi důležitá identifikace s partnerstvím, vzájemné rozhovory a osobnostní rozvoj jedinců v partnerství (Willi, 2006).

2.3.1 Výběr partnera

Mechanismus výběru partnera se stejně jako podoba partnerských vztahů v průběhu historie proměňoval. Výběr partnera na základě svobodné volby a osobní náklonnosti je v naší kultuře relativně novým jevem. Jestliže se ohlédneme jen několik desetiletí zpět, zjistíme, že dříve dohodli a zprostředkovali partnerské vztahy zpravidla rodiče, nebo se na výběru partnera alespoň podíleli. Významným faktorem generace před rokem 1968 při výběru partnera byla například volba partnerů, kteří měli tendenci uchovat si blízké svazky s původní rodinou, což bylo na úkor milostného vztahu v páru. Dále si lidé obvykle vybírali partnery podle dosažitelnosti ve stejném prostoru a sociální vrstvě, to přinášelo shodu v názorech a postojích. Partneři se často znali ze sousedství, školy, nebo ze zaměstnání. Nepříliš ojedinělé byli manželské svazky kvůli nastalému těhotenství (tzv. sňatky z nutnosti).

Dnes je škála potenciálních partnerů, ze které si mohou mladí lidé vybírat, mnohonásobně širší. Mladí dospělí často studují či pracují v zahraničí, a tak není spektrum potenciálních životních partnerů omezeno na místo bydliště a jeho okolí, ani na konkrétní stát. Výběr partnera je dnes tedy výrazně méně ovlivňován dosažitelností v prostoru.

Mohlo by se zdát, že mladí lidé jsou dnes při výběru partnera také pouze minimálně limitováni vlivem ze strany rodičů. Je pravdou, že rodiče se v dnešní době obvykle na výběru partnera nepodílí, ani explicitně tolik nevyjadřují své preference. Rodiče se dnes obvykle snaží respektovat výběr partnera svého dítěte, přestože se jim nezamlouvá a představovali by si vedle svého syna či dcery naprosto odlišného člověka. Přesto mají primární pečovatelé velmi výrazný vliv na mechanismus výběru partnera, ten totiž úzce souvisí se zkušenostmi z našeho vztahu k matce a otci. Již v roce 1914 poukázal na tuto skutečnost Sigmund Freud a rozlišil dva hlavní typy výběru partnera. První typ výběru je veden touhou nalézt partnera, který se bude podobat vzoru primárního objektu lásky (rodiče). Primární pečovatel, který se o nás staral a poskytoval nám obživu, péči a ochranu, se stává předlohou při hledání životního partnera. Taková volba má za cíl vlastně opětovné nalezení rodičovského objektu. Druhý Freudův typ hledání je narcistický výběr objektu lásky. Člověk si vybírá takového partnera, u kterého má pocit, že je milovaný a oceňovaný. Aktuální vztah k původní rodině se jeví jako nejdůležitější faktor partnerské volby.

Výběr partnera buď vychází z rodičovských a rodinných tradic, nebo se člověk naopak ostře vymezuje vůči původní rodině, a pokouší se o její novou, vlastní formu (Willi, 2006).

Brown (1993) se ve své studii zaměřil na romantickou lásku a kritéria výběru partnera. Výsledky jednak ukázaly, že muži jsou paradoxně výrazně romantičtější než ženy. Důvodem je pravděpodobně fakt, že výběr životního partnera žen je více založen na praktických kritériích, než na emocionálních. Ženy jsou totiž mnohem více závislé na statutu a podpoře svých partnerů. Výsledky této studie týkající se kritérií výběru partnera podporují hypotézu Busse (1988), že muži upřednostňují fyzickou atraktivitu a ženy se zaměřují především na materiální zdroje.

Plzák (1998) podotýká, že je zajímavé studovat roli inteligence v párovém soužití. Je přesvědčený, že dva lidé s vysokou inteligencí podle obvyklých společenských měřítek mají stejnou pravděpodobnost rozpadu vztahu, jako dva lidé s nízkou inteligencí. Podle něj ženy na celém světě požadují, aby jejich muž byl inteligentní. Zároveň upozorňuje, že žádná žena v dotazníku nepřizná, že chce především atraktivního muže, který vydělává hodně peněz, a ovládá techniku lásky milostné i erotické. Podle Plzáka žena bude vždy tvrdit, že chce upřímného a věrného muže, vynikajícího především inteligencí.

Otázkou, jaké charakteristiky při výběru partnera jsou důležité právě pro mladé dospělé lidi (ve věku 25 až 27 let), se zabýval Katrňák spolu s Lechnerovou, Pakostou a Fučíkem (2010). Výsledky jejich studie ukázaly, že na prvních třech příčkách mladí lidé při výběru partnera uváděli fyzickou atraktivitu, dobrý zdravotní stav a společné zájmy. Další významná kritéria byla místo bydliště, jaké má potenciální partner/partnerka kamarády/kamarádky, jestli chce děti a kolik, minulost partnera/partnerky, příjem a náboženské vyznání. Jako podstatné jsou tedy vnímány především charakteristiky, které zakládají romantický vztah (fyzická atraktivita, dobré zdraví a zájmy). Teprve na hlubších příčkách žebříčku priorit pro výběr partnera mladí dospělí lidé uvádějí faktory spojené s ekonomickou stránkou fungování potenciální rodiny. V rozporu s Plzákem (1998) se zde vůbec neobjevuje kritérium inteligence, věrnosti ani upřímnosti. Výsledky této studie nekorespondují ani se závěry Browna (1993), který uvádí materiální zdroje jako nejvýznamnější kritérium pro ženy.

2.3.2 Očekávání mužů a žen v partnerských vztazích

Očekávání mužů a žen jsou do určité míry ovlivněna osobní a rodinnou anamnézou každého jedince. Přesto je však možné sledovat určitá typická očekávání žen i mužů, která jsou spjata se stereotypním chováním žen a mužů ve společnosti. Tato očekávání často zůstávají nenaplněná. Kratochvíl a Kratochvílová (1990) schematicky a s trochou nadsázky popsali čtyři hlavní očekávání žen a čtyři hlavní očekávání mužů.

Prvním z očekávání žen, které popisují, je potřeba sdílet své zážitky, vypovídat se, projevit své pocity a mluvit o nich a potřeba, aby je partner pozorně poslouchal a reagoval. Toto očekávání pojmenovali **posedět a popovídat** (*popo*). Může se jednat i o jednoduchou konverzaci, kde nejsou tématem pouze starosti ženy, ale i muž sděluje své aktuální radosti a starosti. Ženy očekávají uznání významnosti a závažnosti starostí, které partnerovi sdělují. Takové rozhovory jsou prostředkem pro navozování pocitů vzájemné blízkosti a pocitů, že žena má vedle sebe někoho, kdo jí naslouchá a rozumí. Žena v takové situaci od muže očekává empatické aktivní naslouchání, poskytování souhlasu a citovou oporu. Někdy žena také očekává, že i muž bude sdílet své pocity a myšlenky. Nejvíce ženu uspokojí vyprávění o tom, co se muži podařilo v práci, co nového se dočetl, viděl, vymyslel, zažil. Žena potřebuje k partnerovi vzhlízet jako k někomu, kdo je výše postavený, zkušený a sebejistý, a tak se muži ženám nejlépe zavděčí vyprávěním o tzv. hrdinských činech. Některým ženám však naopak vyhovuje role pečovatelky a utěšitelky a rády slyší sdělení, která vyjadřují mužovu bezradnost, nejistotu, závislost a potřebu opory. Tak si žena opakovaně potvrzuje, že je pro muže potřebná. Pokud se jedná o vyvážený vztah, mohou se obě roviny sdělení střídát podle aktuální situace a žena ochotně reaguje na hrdinské historky i sdílení nezdarů a nejistoty.

Druhým očekáváním žen je **duševní porozumění** (*dupo*), ženy potřebují otevřeně a bezstarostně sdílet své prožívání, pocity, postoje, zážitky a názory. Očekávají od muže nejen ochotné naslouchání, ale i porozumění tomu, jak žena myslí a cítí. Muž by neměl taková sdělení zlehčovat, nebo ironizovat a argumentovat proti nim. Duševním porozuměním je myšleno to, že žena se může muži svěřit i se svými niternými problémy, názory na život, splněnými i nesplněnými přáními apod. Důležité je, aby muž takové informace bral vážně a žena byla bez obav, že by je někdy v hádce použil proti ní. Součástí duševního porozumění je i sdílení hezkých zážitků a emocí

a vzájemnost, dále pocit jistoty a bezpečí. Žena má pak pocit, že se může na manžela spolehnout, a může mu věřit.

Dále ženy očekávají, že muž **vycítí, co žena potřebuje** (*vypo*). Jedná se o takový vyšší stupeň porozumění, kdy žena nemusí ani nic říkat, a muž vycítí, jak jí je, nemusí o nic žádat a muž spontánně vyhoví jejímu přání. Nebo si muž ihned všimne, když je žena unavená, nebo smutná a nabídne jí pomoc. Muž také dokáže ženu jen tak ocenit a třeba i vycítit, kdy se s ním chce žena milovat, a kdy je jí naopak jeho sexuální zájem nepříjemný. Žena také očekává, že muž pozná, kdy si přeje lehký usměvavý rozhovor s humorem a odpoutání od starostí, a kdy touží po tom, aby se muž naopak zabýval jejími či jejich společnými starostmi vážně.

Posledním ze čtyř typických ženských očekávání dle manželů Kratochvílových je představa, že by muž měl **vyjadřovat lásku celým svým životem** (*vyce*). Toto očekávání v sobě zahrnuje všechna předchozí a začleňuje je do širšího emočního rámce. Ženy obvykle očekávají opakované a spontánní důkazy mužovi lásky. Může se jednat o slova, ocenění, citlivé porozumění jejích potřeb, pomoc, vedení i podřizování se, zodpovědnost či věrnost. Zároveň žena od muže očekává, že jí poskytuje dostatečnou svobodu a ve stejné chvíli jí dává najevo, že je jeho jedinou ženou a nemohl by bez ní žít.

Muži mají zcela odlišná očekávání než ženy. Prvním ze čtyř typických mužských očekávání je dle Kratochvílových **uvařeno, uklizeno** (*uu*). Tradiční postoje mužů v sobě obvykle zahrnují očekávání uspokojení základních potřeb, muži očekávají od své ženy, že jim poskytne pocit domova, bude mu pravidelně vařit a starat se o domácnost. Staré přísloví „láska prochází žaludkem“ toto očekávání dobře vystihuje.

Dále muž očekává **sex, kdykoli se mu zachce** (*seza*). Další z potřeb, které muži očekávají, že jim žena bude uspokojovat, jsou sexuální potřeby. Mají představu, že jejich partnerka bude snadno sexuálně dostupná bez nutnosti získávání její ochoty k sexu dobýváním. Naopak, kdykoli se muži nebude chtít, žena se nebude vnučovat a vyžadovat sex. Žena by měla vyhovovat mužovým přáním nejen ohledně frekvence sexu, ale i formy, způsobu a kvality.

Třetím typickým očekáváním mužů je **obdiv stále** (*osta*). Muži mají rádi, když jim jejich žena projevuje uznání a obdiv ve všech oblastech. Žena by svého muže měla ocenit za každou maličkost a vyjadřovat svůj obdiv nejen o samotě, ale i ve společnosti více lidí.

Muž sice očekává, že ho žena bude obdivovat, ale zároveň by chtěl **nezatěžovat starostmi** (*nesta*).

Typická očekávání mužů nejsou tedy zdaleka tak zaměřená na vnitřní prožitky a city, jako je tomu u žen. Muži mají především věcná a praktická očekávání, a dále se zaměřují na vnější chování.

2.3.3 Fáze vývoje partnerských vztahů

Partnerský vztah podle mého názoru není trvalý stav, ale neustálý proces. Stejně jako každý jiný proces se v průběhu času vyvíjí, je možné obecně hovořit i o několika dílčích fázích vývoje partnerských vztahů.

Matějková (2007) rozlišuje dvě základní fáze vývoje partnerského vztahu. První **fáze** je obdobím **zamilovanosti**, kterou dále dělí podle délky trvání partnerského vztahu. Druhá je **fáze lásky**, která nastává až po odeznění zamilovanosti.

Prvotní fáze zamilovanosti trvá pouze jeden, dva, nejvýše však tři roky. U některých lidí ale odeznívá již dříve, například po měsíci, po dvou či po šesti měsících. Fáze zamilovanosti je obdobím, kdy je jedinec plný štěstí, euforie, odvahy, dobré nálady a sebevědomí. Takovému člověku se lépe navazují nové vztahy a je komunikativnější. Všechny popsané projevy souvisí s vyplavováním 13 fenylethylaminu (PEA) neboli hormonu zamilovanosti, kdy se zároveň zvyšuje i hladina serotoninu. To je důvod, proč se lidé v období zamilovanosti cítí jako opilí, mají výrazně více energie a dobrou náladu. Signály, které se nám na jiném člověku v jiné situaci nelíbí, nám nyní připadají zajímavé a milé a tolerujeme i takové signály, které nám dávají jasně najevo, že něco není v pořádku.

Během prvních třech měsíců vztahu se partneři nejprve navzájem poznávají, sdělují si intimní informace, vypráví si o svých touhách a přáních a přijímají se velmi nekriticky. Je to čas, kdy partneři zjišťují, jestli o ně má druhý skutečně zájem. Jedná se také o dobu silné sexuální přitažlivosti.

Na začátku vztahu přijímáme obvykle partnera velmi nekriticky a upravujeme si pro sebe to, co nám říká tak, aby to pro nás bylo pochopitelné a přijatelné. Tak se postupně prohlubuje pocit sblížení. Jedním slovem by Matějková (2007) tuto fázi popsala jako vášeň. S tímto pojmem pracuje ve své teorii lásky Sternberg (1988). Ten označuje období zamilovanosti za druh tzv. zaslepené lásky, jejímž hlavním rysem je právě vášeň. Oddanost a důvěrnost v této fázi partnerského vztahu ještě není tolik rozvinuta.

Jestliže vztah trvá alespoň tři měsíce, stává se z něj vážný partnerský vztah. Dva lidé se již oficiálně prezentují jako pár. To je fáze, kdy dochází k těsnějšímu emocionálnímu sblížení partnerů, a kdy se oba začínají více osobně angažovat ve vztahu. Partneři vzájemně poznávají své zvyky a seznamují se s rodinným, pracovním a osobním prostředím partnera. V tomto období je vhodný čas na zvážení, zda má vztah naději na budoucnost. Je dobré také zvážit, jestli ve vztahu nejsou známky nedostatku osobního souznění, abnormální rysy osobnosti či negativní životní návyky, které by mohly narušit zdravé partnerské soužití.

Pokud vztah funguje déle než šest měsíců, můžeme jej již považovat za dlouhodobý partnerský vztah. V této fázi už mohou vznikat první konflikty ohledně životních očekávání a plánů partnerů. Důležité je, aby si partneři uvědomili, jestli mají podobný životní styl, a zda odlišnosti vnímané v životním způsobu toho druhého, jsou pro ně překonatelné. Stále jsou však ještě odlišnosti partnera obvykle vnímané jako zajímavé a milé.

Okolo třetího roku partnerského vztahu podle Matějkové obvykle odezní zamilovanost a přichází fáze lásky. Láska je oproti zamilovanosti cit trvalý a tišší, který dává člověku pocit přijetí a bezpečí, a je prožíván spíše jako těšení se z blízkosti s partnerem. Partneři většinou už nemají takovou potřebu si povídat a nemají takovou potřebu jeden druhého ohromit svou osobností a zkušenostmi. Zároveň oproti době zamilovanosti dochází k ochladnutí explozivního sexuálního života, ten je v této fázi naplňovaný více přes pocity souznění a blízkosti. Tím, že láska není tak bouřlivý cit jako zamilovanost, může nezralý partner vnímat tento přechod jako ochlazení vztahu či jako první známky stereotypu a nudy.

Období odeznění zamilovanosti a přechodu k fázi lásky Plzák (1973) považuje za typickou dobu pro nástup první vývojové krize vztahu, která se objevuje okolo třetího roku trvání partnerského vztahu. Tato krize obvykle trvá asi jeden rok. Může být však tak hluboká, že vede až k ukončení vztahu. Nepříjemný kontrast chování partnera v období zamilovanosti s chováním současným, růst počtu situací, ve kterých mají partneři odlišné názory, a nedovedou se shodnout; toto častější projevování negativních emocí přináší krizi. Stav maximálního okouzlení partnerem, pochopení pro vše, co dělá, stav euforie, elánu do života a do nových výzev najednou spolu se zamilovaností končí. Máme pocit, že se náš partner najednou výrazně změnil, podvedl nás a přetvařoval se. Důvodem je však jen výrazný rozdíl mezi nerealistickým vnímáním partnera v období zamilovanosti a současným reálným vnímáním jeho chování. Krize se může objevit bez jakékoli vážné příčiny pouze vlivem zrání partnerského vztahu za příznivých ekonomických i bytových podmínek, aniž by do partnerského vztahu zasahovali rodiče i bez vlivu nevěry některého z partnerů. Během krize pociťují partneři pocity nespokojenosti a zklamání a zesilují se názorové rozpory. Partneři se častěji hádají, nebo spolu naopak protestně nemluví, objevují se výčitky. Podle Matějkové (2007) tato krize nastává, pokud jeden z partnerů rigidně setrvává ve své potřebě prožívání fáze zamilovanosti. Dále ke krizi dochází, pokud se partneři špatně přizpůsobují jeden druhému při nutnosti změny životního stylu v souvislosti s novými závazky a rodičovstvím. Partneři se mohou chybně domnívat, že stav okouzlení a plného porozumění s partnerem je to, co definuje kvalitní a dobře fungující vztah, a pak docházejí k chybnému závěru, že láska mezi partnery již vyprchala či snad ani nikdy nebyla.

Druhá vývojová krize partnerského vztahu se podle Plzáka (1973) objevuje až mezi 17 až 25 lety trvání vztahu. Tato krize souvisí s příchodem různých somatických obtíží, osamostatňováním a odchodem dětí, kdy rodiče pociťují prázdnotu (tzv. syndrom prázdného hnízda), ženy mají často pocit, že stárnou rychleji než muži a zesiluje se jejich závislost na nich. Muži v tomto období často pociťují touhu zažít sex mimo manželství a potvrdit si tak, že na to ještě stačí.

Matějková (2007) popisuje druhou vývojovou krizi již okolo sedmého roku trvání vztahu. Jedná se o krizi, která není tak hluboká jako krize po skončení období zamilovanosti, ale často trvá i několik let. Krize přichází do vztahu,

který je stabilizovaný a klidný, partneři mají mezi sebou již zaběhlé stereotypy, vědí, co si mohou jeden k druhému dovolit, vědí, kolik času mohou věnovat svým zájmům, a kolik času je třeba věnovat rodině apod. Většinou v tomto období ani nedochází k otevřeným konfliktům mezi partnery. Tato krize nejčastěji vzniká ze dvou příčin. První příčinou je přicházející nuda a zaběhlý stereotyp. Partneři mají dojem, že se vzájemně již nemohou ničím překvapit, znají své dobré i stinné stránky, touhy, očekávání a životní hodnoty. Pár již má obvykle děti ve škole, život s dětmi už také zaběhl do stereotypu, a vidina odchodu dětí z domova a s tím se pojící výrazná změna životního stylu je zatím v nedohlednu. Takový životní běh sice obvykle neprožíváme nijak zvlášť negativně, ale zároveň nás neuspokojuje. Příčina může být také v nevhodně zvolených partnerských kompromisech. Partneři se pak cítí nesví, nesvobodní, uvěznění v pohodlném, ale nic nám neříkajícím a nedávajícím životě. Přesto jsou často partneři líní provádět nějaké změny, nebo mají strach jít do konfrontace s partnerem, a tak dlouhodobě setrvávají v tomto neuspokojivém životním kolotoči. Vzájemná komunikace mezi partnery se zužuje na témata každodenního života, chodu domácnosti a dětí. Intimnímu sdělování pocitů, strachů a přání se partneři vyhýbají. Tato krize obvykle přichází během dovolených či svátků, kdy mají partneři prostor trávit společně více času a být sami bez dětí. V takových situacích najednou partneři pocítují hluboké odcizení, pocit, že žijeme s někým, koho vlastně vůbec neznáme, a žít s ním vlastně nechceme. Jelikož krize přichází bez ohlášení a zjevné příčiny do klidného období vztahu, partneři nechápou co se děje, cítí se podvedení a je to pro ně velmi bolestné. Druhým důvodem krize 7. roku partnerského vztahu je ochladnutí sexuálního života. Odešla fáze zamilovanosti, jiskření, okouzlení, a to i v sexuálním životě, což je přirozený vývoj vztahu. Partner už najednou není tolik zajímavý a vzrušující, dobře se známe, málokdy nás v sexu překvapí, žena již naplnila svou úlohu mateřství, a tak přirozeně podvědomě nemá už takovou potřebu sex vyhledávat. Když v tomto období potkáme nového partnera, který v nás sexuální vášeň vzbudí, máme tendenci to zaměňovat s láskou a očekávání kvalitního partnerského souznění může být často velmi mylné.

2.3.4 Pilíře partnerského vztahu

Jak se pozná, že je vztah vážný? Jaké jsou základní **pilíře vážného partnerského vztahu**?

Matějková (2007) definuje vážný vztah délkou trvání vztahu. Jestliže partnerský vztah trvá déle než tři měsíce, stává se z něj podle Matějkové automaticky vážný vztah, kdy partneři oficiálně ve společnosti vystupují jako pár.

Touto problematikou se zabýval i Katrňák se svým pracovním kolektivem (2010), který se ve své studii zjišťoval definici vážného vztahu. Ptal se v dotazníku respondentů, jaké charakteristiky musí jejich vztah naplňovat, aby jej považovali za vážný. Mladí lidé se zaměřovali na zcela odlišné charakteristiky vztahu, než je délka jeho trvání. Výsledky této studie ukázaly, že prvním a nejdůležitějším pilířem vážného vztahu je sexuální věrnost, za druhou nejdůležitější charakteristiku vážného vztahu považují mladí dospělí společné plány do budoucna, následně zapojení do rodiny (představení partnera/partnerky rodičům, účast na společných akcích) a dále společní kamarádi a známí. Zároveň se Katrňák zajímal o to, jaké charakteristiky vztahů mladých dospělých lidí jim brání, aby jej mohli označit za vážný. Největší překážku vnímají respondenti tohoto výzkumu ve společném bydlení (93 % respondentů ve věku 25 až 27 let). Pokud spolu partneři nesdílí společnou domácnost, nepovažují mladí lidé daný partnerský vztah za vážný.

Dalšími překážkami jsou absence společných plánů do budoucna, sexuální věrnosti a něžností, polibků a hlazení.

Svoji pozornost v empirické části věnuji také otázce, co je podle respondentů v partnerském vztahu důležité, aby dobře a dlouho fungoval. Zajímají mě tedy také obecné **pilíře dlouhodobého partnerského vztahu**. Stejnou otázku si kladla i Matějková (2007), která řadí mezi pilíře dlouhodobého vztahu toleranci, podobný životní styl a hodnoty, přátelství, sexuální přitažlivost, společné plány a emocionální otevřenost.

2.3.5 Konflikty v partnerských vztazích

Partneři ve vztazích nebývají konstantně spokojeni, jak už bylo řečeno, partnerský vztah je proces, který prochází různorodými fázemi. Ve vztahu běžně dochází ke konfliktním situacím, střetům názorů a neshodám. Některé konflikty mohou následně přerůst až k rozhodnutí ukončit partnerský vztah.

Jedním z dílčích okruhů, kterým se věnuji v empirické části, je i oblast konfliktů v partnerství. Mimo jiného se respondentů dotazuji, jaké jsou nejčastější příčiny konfliktů v jejich partnerských vztazích, a jaké jsou podle nich vážné důvody k ukončení vztahu s partnerem či partnerkou.

Katrňák spolu se svým pracovním kolektivem (2010) ve své výzkumné studii zjišťovali, jaké jsou důvody k rozchodu u uskutečněných partnerských vztahů respondentů. Nejčastěji respondenti ve věku 25 až 27 let uváděli jako důvod rozpadu vztahu dlouhodobé nepochopení, dále navázání jiného vztahu, vyprchání lásky, neuspokojivý sexuální život, následně finanční problémy, neshodu partnerů v otázce dětí (zda chtějí dítě a kolik, neshody v názorech na výchovu dětí).

Způsoby řešení konfliktních situací do určité míry přebíráme ze své původní rodiny, dále nás ovlivňují kulturní zvyklosti, výchova a další zkušenosti. Styly řešení konfliktů jsou různé v závislosti na konkrétní situaci. Matějková (2007) popsala pět různých strategií řešení konfliktů v partnerských vztazích. První strategií je **vyhýbavost**, kdy lidé příliš nevstupují do otevřených konfliktů, a raději se jim vyhnou. Pokud cítí, že se partnerovi něco nelíbí, ignorují to, ihned změni téma hovoru, nebo řeknou, že se nechtějí o problému bavit. Za takovým chováním často stojí strach z odmítnutí a nepřijetí partnerem. Mají strach, že by konflikt mohl ohrozit jejich vztah, a tak se mu raději vyhýbají. Partneři takových lidí se ve vztahu často cítí osamělí a mají pocit, že partner jim s ničím nepomůže, k ničemu se nevyjádří a nedá se s ním nic vyřešit. Druhou strategií řešení konfliktů v partnerství je podle Matějkové **přizpůsobení se**. Lidé, kteří aplikují tuto strategii, bývají velmi oblíbení. Když dojde ke konfliktu, projevují vstřícné chování a naprosto respektují názor druhého. Přizpůsobiví lidé kladou důraz na dosažení shody, ustupují ze svých postojů a nemají snahu prosadit svou vůli. Takové chování je obvykle motivované strachem, že by je lidé přestali mít rádi, jedná se však často o neuvědomovaný strach. Je pro ně důležitější zachování dobrých vztahů než momentální výhra v konfliktu. Partneři lidí, kteří volí strategii přizpůsobení se,

mají pocit, že si nemají za co partnera vážit, nudí se s ním a snaží se ho různě vyprovokovat. To ale většinou vede k dalšímu přizpůsobení se partnerovi a ještě silnějšímu potlačení vlastních přání. Třetí možností, jak řešit konflikty v partnerských vztazích je **soupeření**. Lidé, kteří ve vztazích soupeří, vnímají v konfliktech polaritu rolí ve smyslu vítěze a poraženého, snaží se tedy dělat maximum pro svou výhru. Takoví lidé často vyvolávají konfrontační situace a jsou velmi důrazní v prosazování svých názorů. Kompromis je pro ně porážka a záleží jim spíše na věcném vyřešení konfliktu, než na vztahu. Nejprve se zaštiťují věcnými argumenty, a pokud cítí nejistotu vítězství, snadno přejdou k použití různých destruktivních technik (výhrůžky, zesměšnění, útok na sebevědomí druhého, agrese apod.). Partneři lidí s tendencí soupeřit v konfliktech jsou často neurotičtí lidé, kteří mají obavy z dalších konfliktů, a dokonce i návratu partnera domů. Cítí se poté v nepohodě, nic se s partnerem nedá řešit, na vše si člověk musí přijít sám a partner neuzná jejich názor. Dále je možné zvolit při řešení konfliktu v partnerském vztahu strategii **hledání kompromisů**. Lidé se snaží vyvážit zachování dobrých vztahů a snahu dosáhnout svých nejdůležitějších cílů. Dávají partnerovi najevo pochopení a snahu vyjít vstříc, ale zároveň se snaží dosáhnout svého cíle. Uvědomují si také, že některé své cíle budou muset obětovat pro udržení dobrého vztahu. Takoví lidé pak mohou mít pocity unavenosti životem, jen částečné spokojenosti. Jejich sny z mládí se nikdy nenaplnily, protože se jich v zájmu vztahu rozhodli vzdát. Partneři takových lidí jsou spokojeni, že se svým protějškem vždy dohodnou. Poslední z pěti strategií řešení konfliktů je **řešení problému**. Jestliže zvolí partneři tento postoj, jejich vztah je obvykle bez napětí. Když dojde ke konfliktu, vždy se oba snaží zachovat dobré vztahy a spolupracovat spolu, vzájemně si naslouchají. Nemají obavu, že by se dostali do pozice poraženého, vědí, že když jednou partnerovi vyhoví oni, příště vyhoví on jim. Během hádek se soustředí na věcné argumenty a vyhýbají se emocím a útokům na druhého. Partneři dbají na dlouhodobou perspektivu partnerského vztahu a spokojenost každého z nich.

2.3.6 Nevěra

Jednou z příčin konfliktů v partnerských vztazích je navázání jiného vztahu, jak uvádí Katrňák (2010). Nejaktuálnější dostupná demografická ročenka České republiky z roku 2015 uvádí, že nevěra je jednou z příčin rozvratu manželství, které vyústilo v rozvod. V roce 2015 bylo ukončeno rozvodem celkem 26 083 manželství a 840 rozvedených uvedlo za příčinu rozvratu jejich manželství nevěru (www.czso.cz). Mohlo by se zdát, že pojem nevěra není třeba explicitně definovat. Každý si však může pod tímto pojmem představit něco jiného. Pro někoho může znamenat nevěra dokonáný pohlavní styk, pro někoho jiného je to jakýkoli sexuálně zabarvený fyzický kontakt, nebo jen například pouhá sexuální fantazie s jinou osobou. Šmolka (2010) popisuje dokonce sedm různých typů nevěr: flirt, mimomanželský (mimopartnerský) kontakt, dobrodružství, mimomanželský (mimopartnerský) vztah, virtuální nevěra, swingování a prostituce. Pokud bychom odpověď na otázku, co je to nevěra, hledali v psychologickém slovníku, tento pojem tam samostatně nenajdeme. Hartl a Hartlová uvádějí pouze pojem **nevěra sexuální**, který definují takto: „*soulož nebo jiné sexuální aktivity prováděné s jiným partnerem než s tím, s nímž osoba žije ve svazku dle zákona či zvykového práva.*“ (2009, str. 356) V rámci své diplomové práce budu pracovat s pojmem nevěra v souladu s uvedenou definicí. Hartl s Hartlovou dále dodávají, že v monogamních společnostech je sexuální nevěra morálně odsuzovaná, nebo dokonce trestána. Sexuální věrnost je podle výsledků studie Katrňáka (2010) nejdůležitějším pilířem vážného partnerského vztahu. Monogamie v současné společnosti není vnímána jako norma, ale je spíše důkazem kvality partnerského vztahu, manželé si monogamii volí, pokud jim vyhovuje (Alan, 1989). Možný (2002) vysvětluje význam věrnosti v manželském svazku v souvislosti s obvyklým očekáváním partnerů při vstupu do manželství, že jim tento svazek přinese kvalitní milostný život. Pokud ale manželství očekávanou spokojenost se sexuálním životem nepřináší, uchylují se partneři k nevěře. Z toho důvodu může být podle Možného věrnost potvrzením dobrého fungování manželského soužití.

2.3.7 Manželství

Jednou z nejstarších sociálních institucí v dějinách lidstva, která vznikla na základě židovsko-křesťanské tradice, je manželství. Manželství bylo považováno za svátost a bylo monogamním a trvalým svazkem. V průběhu dějin se vlivem různých sociokulturních proměn ve společnosti postupně proměňovalo i manželství. Dodnes se však jedná o jedinou formu institucionalizace partnerského vztahu (Vágnerová, 2007). Manželství však v dnešní době není jediným typem partnerského soužití. Stále častěji dnes mladí dospělí lidé žijí lidově řečeno „na hromádce“. Tato forma soužití partnerů bývá označována za nesezdané soužití.

Manželství je podle manželů Hartlových (2009) zvykovým právem nebo zákonem definované soužití muže a ženy, popřípadě několika partnerů. Právní definice manželství je zakotvena v § 655 odstavce 1 zákona č. 89/2012 Sb. nového občanského zákoníku takto: „*Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*“ Následující § 656 tamtéž stanovuje, že manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy. Podle Možného (2006) je v klimatu dnešní individualizované doby hodnota svobodné volby v oblasti manželství zdůrazňovaná na úkor hodnoty odpovědnosti. Manželství je možné vymezit třemi různými způsoby: sociálně, fyzicky a psychologicky. Sociální vymezení manželství říká, že manželství představuje dyádu, malou sociální skupinu, která spojuje dvě dosud cizí rodiny novým vztahem příbuzenství. Fyzicky je manželství vymezeno určitým prostorem a časem, manželé spolu sdílejí společné teritorium domova a zatím nespécifikovaný časový úsek společného života. Na základě psychologického vymezení si muž a žena uvědomují svou příslušnost k tomuto manželství, v němž získali určité role a zvolili si určitý životní styl. Pro jejich vztah je typický určitý styl komunikace, normy, hodnoty a strategie řešení konfliktů. Oba manželé i jejich rodiny mají od manželství nějaká očekávání, která mohou být vědomá i nevědomá. Může se jednat o pozitivní očekávání a ideály, a zároveň o negativní očekávání v podobě rozmanitých obav. Obvykle je vyšší soulad mezi očekávanými manželů a jejich rodin a skutečností přímo úměrný vyšší spokojenosti s daným manželstvím (Vágnerová, 2007). Pro páry, které žijí ve spokojeném manželství, se jsou typické následující charakteristiky:

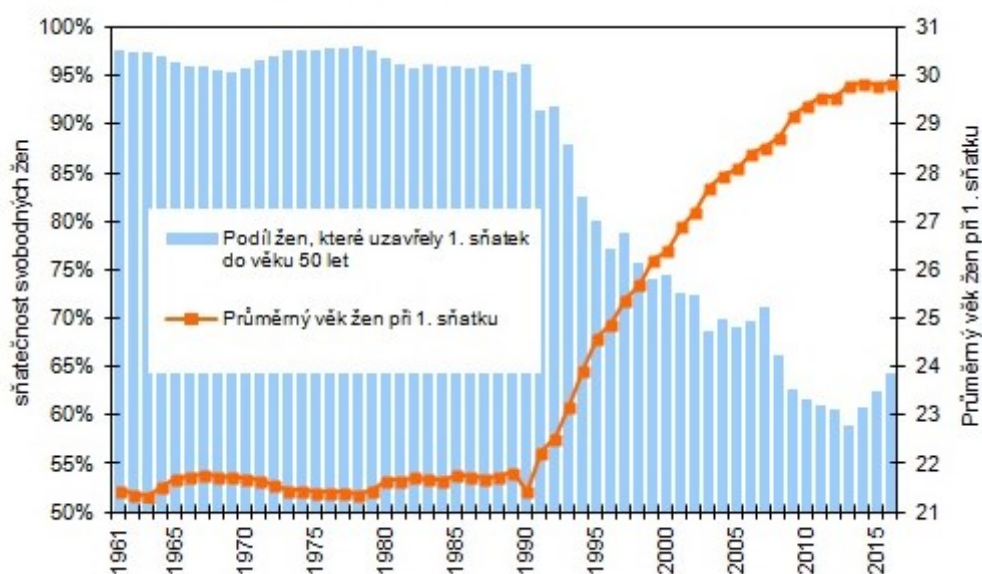
- zdravá očekávání toho, co jim manželství přinese,
- realistické pojetí lásky,
- pozitivní přístup k životu a názor na něj,
- schopnost sdělovat své city,
- pochopení a přijetí rozdílů mezi pohlavími,
- schopnost rozhodovat se a řešit neshody,
- společný duchovní základ a cíl (Parrot & Parrot, 2004).

Spokojeností manželství se zabýval také výzkum European Values Study z roku 2008, kde byli dotazováni respondenti ve věku 18 až 29 let, jaké podmínky by mělo splňovat soužití s partnerem, aby případné manželství bylo spokojené. Největší důležitost přikládali respondenti tohoto výzkumu věrnosti, ochotě diskutovat o problémech a existenci dětí (Rabušic & Hamanová, 2009).

Mladí lidé vstupují do manželství z individuálního rozhodnutí obou partnerů, jenž vychází z jejich vztahu. Důvod k uzavření manželství má tedy především emoční základ. Emoční vazba mezi partnery je však velice labilní a proměnlivý faktor, a tak nemůže být zárukou stability manželství (Vágnerová, 2007). Možný (2006) uvádí, že manželství je dnes obvykle nahlíženo v kontextu občanské smlouvy, kterou mohou manželé vypovědět. Autorita náboženské víry již neručí za trvalost rodiny, a tak se vytrácí transcendentální garance svazku. Základem manželství je láska, což je velmi nestabilní faktor. Jedinou zárukou stability manželství v současné společnosti je kvalita lidského vztahu obou partnerů. To je velmi subjektivní hledisko, které může být proměnlivé v čase a podléhá aktuálním náladám a pocitům manželů. Z toho důvodu je trvalost manželství v nebezpečí (Jellouschek, 2003). Možný (2006) také upozorňuje na fakt, že v současné době již neplatí monopol rodiny na legitimní sex, který několik staletí ve společnostech s křesťanským kulturním základem fungoval.

Sňatečnost v České republice od 90. let minulého století velmi prudce poklesla a průměrný věk při vstupu do prvního manželství naopak dramaticky stoupl, jak vidíme v následujícím grafu 1.

Graf 1. Sňatečnost svobodných žen v letech 1961 až 2016

Zdroj: www.czso.cz/csu/czso/snatecnost-svobodnych-zen-v-letech-1961-2016

Plaňava (1994) vysvětluje pokles sňatečnosti v moderní společnosti především životním stylem mladých lidí, kteří preferují osobní svobodu a individuální rozvoj. Rabušic (2001) chápe odkládání sňatku mladými lidmi jako výraz jejich velké zodpovědnosti, protože si uvědomují, že osud lidí v dnešní kapitalistické společnosti závisí na individuálním výkonu každého. Důvodem, proč dnešní generace odkládá sňatky, se zabývali také Hašková a Rabušic (2008). Dotazovali se respondentů ve věku 25 až 30 let na názor, proč mladí lidé v dnešní době odkládají sňatky. Nejčastějším zjištěným důvodem byla v souladu s Plaňavou (1994) rostoucí touha po nezávislosti a neochota se vázat. Dále dnešní generace odkládá sňatky, protože je pro ně obtížné nalézt bydlení, protože žít spolu „jen tak“ je dnes přípustnější, než bývalo, a na vstup do manželství nemají dostatečný příjem. Jedním z výsledků této studie je zjištění, že mladá generace manželství neodmítá, a manželskou rodinu vnímá velmi pozitivně: „Z hlediska představ o budoucím zakládání rodiny jsme zjistili, že jen zanedbatelný podíl (doposud) bezdětných svobodných lidí by chtěl v ideálním případě zakládat rodinu v nesezdaném soužití. Jestliže mladí svobodní bezdětní lidé chtějí založit rodinu, pak především v manželství.“ (Hašková & Rabušic, 2008, str. 30) Pokud ale mladí lidé ještě nepřemýšlí o založení rodiny, představa manželství je pro ně vzdálená. Kartňák, Lechnerová,

Pakosta a Fučík (2010) také hovoří o silné souvislosti mezi předpoklady k uzavření sňatku a narozením dítěte. Většina jimi dotazovaných mladých lidí ve věku 25 až 27 let stále považuje sňatek za podmínku pro realizaci rodičovství. Postoje mladé generace k instituci manželství zjišťovali dále pomocí následujících třech výroků:

- „Manželství je zastaralá instituce.“
- „Svatba je dnes zbytečná, dva lidé spolu mohou žít celý život, aniž by se vzali.“
- „Pokud chce pár dítě, měli by se vzít.“

Dotazovaní vyjadřovali míru svého souhlasu či nesouhlasu s uvedenými výroky. Většina respondentů ve věku 25 – 27 let nesouhlasí s tím, že manželství je zastaralá instituce. Okolo 40 % ale zároveň nesouhlasí s výrokem „pokud chce pár dítě, měli by se vzít“. Souhlas s výrokem „svatba je dnes zbytečná, dva lidé spolu mohou žít celý život, aniž by se vzali“ vyjádřila nadpoloviční většina dotazovaných. Přestože je podle mladých lidí možné, aby spolu mladí lidé žili bez sňatku, a není tolik nutné vstoupit do manželství v souvislosti s rodičovstvím, sami obvykle volí v případě založení rodiny tradiční formu rodiny v manželství (Katrňák, Lechnerová, Pakosta, & Fučík, 2010). Mareš a Potočný (2003) uvádí, že manželství je stále vnímáno jako základní a standardní forma soužití a předpokládá se, že se manželství a založení rodiny postupem času stanou cílem většiny populace v reprodukčním věku. Manželství si v České republice i v současnosti udrželo poměrně vysokou společenskou hodnotu, většina mužů i žen ve věku 15 až 45 let vnímá úspěšné manželství dokonce za nejdůležitější věc v životě (Možný, 2002).

Americká studie objevila, že manželství má pozitivní vliv na úroveň duševního zdraví mladých dospělých lidí (Mernitz & Kamp Dush, 2016). Panuje mezioborová shoda, že manželství má pozitivní efekt také na celkový pocit spokojenosti a psychické pohody (Frey & Stutzer, 2002); (Graham, 2009); (Layard, 2005); (Waite, 1995); (Waite & Lehrer, 2003). Bruce Chapman a Cahit Guven (2016) si ale kladli otázku, proč se tedy tolik manželských párů rozvádí, když manželství by mělo dělat lidi šťastnějšími. Rozhodli se tedy provést revizi souvislosti mezi pocitem spokojenosti a manželství s ohledem na kvalitu manželského soužití. Výsledky jejich studie ukázaly, že lidé, kteří vnímají svá manželství jako špatná, jsou mnohem méně šťastní než svobodní lidé. Lidé hodnotící svá manželství jako dobrá jsou naopak velmi spokojeni. Podle této studie tedy

jednoznačná souvislost mezi pocitem spokojenosti a manželstvím neexistuje. Významnou proměnnou v prožívání spokojenosti v manželství je subjektivně vnímaná kvalita tohoto vztahu.

Podle Vágnerové (2007) manželství uspokojuje různé psychické potřeby a mnohé z nich dobře saturuje i nesezdané partnerské soužití. Jednak je to potřeba citové jistoty, ta bývá v manželství uspokojována ve větší míře, protože byl partnerský vztah potvrzen úředně. Sounáležitost partnerů je posilována společným příjmem a společným bydlištěm. Manželství je možné ukončit pouze rozvodem, každodenní konflikty mezi partnery tedy nejsou pro vztah tolik ohrožující. V rámci manželství jedinci nejsou ve společnosti oficiálně vnímáni jako jednotlivci, ale jako manželský pár, nejsou tedy oficiálně osamělí. Manželství popisuje Vágnerová (2007) jako intimní párový vztah, jehož důležitou funkcí je vytvoření zázemí, které by poskytovalo jistotu solidarity a podpory. Tento vztah by měl manželům poskytovat jistotu a bezpečí v případě jakéhokoli ohrožení. Dále manželství saturuje potřebu seberealizace, protože se prostřednictvím uzavření sňatku mladý dospělý formálně začlení do sociální struktury. Jedince může společnost hodnotit i podle kvality jeho partnera, což může pozitivně či negativně působit na uspokojení jeho potřeby seberealizace. Manželství a obecně partnerské vztahy Vágnerová spojuje s potřebou otevřené budoucnosti, kterou sytí představa společného života a cílů přesahující fyzickou existenci obou partnerů.

Na instituci manželství může být nahlíženo různou optikou. Jednak je to **praktický přístup**, který pojímá manželství jako instituci poskytující finanční jistotu a právní záruky majetkových vztahů. V manželství je možné spatřovat ekonomické výhody, které bývají důležitější pro ženy, jelikož mají obvykle nižší příjmy, a v období péče o malé děti jsou na svých partnerech často finančně závislé. Hlavní úlohou je z tohoto úhlu pohledu zabezpečení dětí a jejich vývoje. **Emocionální přístup** naopak akcentuje uspokojování citových potřeb člověka v manželství (Fialová, Hamplová, Kučera, & Vymětalová, 2000). Motivace ke vstupu do manželství je nižší u žen s vyšším vzděláním, takové ženy nepotřebují mít vedle sebe manžela jako ekonomický zdroj nebo statusotvorný prvek. Podle Možného (2002) hodnota manželství pro profesně zdatnou ženu klesá s mírou jejího profesionálního úspěchu. Šmolka (2002) vnímá jako výhodu manželství rozvodovou bariéru. Šmolka vyvrací mýtus, že alternativní formy partnerského soužití založené pouze na dobrovolnosti

vedou ke větší stabilitě. Chybějící **rozvodová bariéra** může být podle něj naopak příčinou mnoha ukvapených rozhodů. Otázkou, jaký význam má manželství pro mladé lidi, se zabývala turecká fenomenologická studie, jejíž výzkumný soubor se sestával ze studentů posledního ročníku univerzity ve věku 22 až 32 let. Výsledky této studie ukázaly, že manželství má pro mladé lidi především psychologickou a sociální funkci. **Psychologická funkce manželství**¹ spočívá především v pocitu sounáležitosti a podpory a pocitu, že je člověk milován. **Sociální funkce manželství**² souvisí s postavením ve společnosti, formálním statusem a výchovou dětí.

Manželství tedy přináší mladým lidem celou řadu výhod, ale jistě má i nějaké nevýhody, protože sňatečnost od devadesátých let výrazně klesla a věk svobodných žen při vstupu do manželství se naopak velmi zvýšil, jak bylo uvedeno výše. Mladí lidé v dnešní době odkládají uzavření sňatku do pozdějšího věku nebo upřednostňují nesezdané soužití.

¹ autentické výpovědi studentů: „*there is somebody next to you who you can stand against life together...you are not alone, it's a good thing...I think it would make you feel better to know that there is always a supporter next to you.. All in all, although nobody loves, likes or gives value to you, that there is somebody loving you, makes a man feel good...to me, the idea of a person who would always be with you, close to you.. who you would share and make a connection through your heart.. it must be something very nice.*“

² autentické výpovědi studentů: „*you can be in the same setting with the person you love.. I mean you are free to live what ever you want... in fact as I told you, marriage facilitates establishing of family... I think it is mostly effective on children. I don't mean the child would have a family... it's about custody... when I imagined that I was married, I used to think that I would do something expected from me by my family and other people, so I used to think that it would make them happy. Also, it would relieve me and the people around me in social terms... it's just like I completed a mission for me... namely, people go to university, and after some age, they marry... and when I marry, it means that I obey the social norms.*“

3 Empirická část

3.1 Cíl a výzkumné otázky

Cílem mé diplomové práce je **studie představ mladých dospělých lidí o partnerských vztazích a manželství**. Zvolila jsem kombinovaný design výzkumu. Nejprve kvantitativní provádím analýzu na základě deskriptivní statistiky. Následně jsem data podrobila také kvalitativní analýze, která umožnila lépe hledat souvislosti mezi jednotlivými tématy a kategoriemi, a odpovědět na zvolené výzkumné otázky.

Jednou oblastí studie jsou postoje respondentů k manželství a nesezdanému soužití. Sleduji také rozdíly a shody ve vnímání partnerských vztahů a manželství mezi muži a ženami. Dalším dílčím tematickým okruhem mé diplomové práce jsou konflikty v partnerských vztazích a strategie jejich řešení, které uplatňují mladí dospělí lidé současné společnosti. Výsledky svého šetření interpretuji a diskutuji v kontextu teoretických konceptů, které jsem představila v teoretické části.

Stanovila jsem si jednu hlavní a několik dílčích výzkumných otázek na základě cíle diplomové práce a poznatků z literatury.

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaké jsou představy mladých dospělých lidí o partnerských vztazích a manželství?

Dílčí výzkumné otázky:

- Co mladé dospělé motivuje k životu v partnerských vztazích?
- Jaká kritéria jsou pro mladé dospělé důležitá při výběru partnera?
- Co jsou podle mladých dospělých vážné důvody k ukončení vztahu?
- Jakou představu mají mladí dospělí o vážném partnerském vztahu?
- Jaké postoje zaujímají mladí dospělí lidé k manželství a nesezdanému soužití?

3.2 Výzkumný soubor

Výběr výzkumného souboru jsem provedla **metodou prostého záměrného (účelového) výběru**, jedná se o metodu, při které jsou respondenti vybíráni podle předem zadané vlastnosti nebo stavu (Miovský, 2006). Klíčovým kritériem výběru respondentů byl věk. Spolupracovala jsem s respondenty ve věku od 18 do 30 let. Výzkumný soubor jsem tedy záměrně vybrala tak, aby co nejlépe reprezentoval cílovou skupinu, na kterou jsem se v rámci své diplomové práce zaměřila.

Původně se výzkumný vzorek sestával ze 167 respondentů (72 mužů a 95 žen). Následně jsem však některé respondenty vyřadila, abych docílila co nejvyšší reprezentativity vzorku. V první fázi jsem vyřadila respondenty, jejichž věk neodpovídal mé cílové skupině. Poté jsem vyřadila respondenty, kteří nedostatečně vyplnili dotazník (více jak 3 nevyplněné otázky v dotazníku). Dále jsem vyřadila všechny respondenty, kteří byli jiné než heterosexuální orientace. Rozhodla jsem se zaměřit studii pouze na osoby s heterosexuální orientací, protože bych nebyla schopna při interpretaci výsledků proměnnou různé sexuální orientace zohlednit. Následně jsem vyřadila všechny respondenty, kteří byli ženatí/vdaní, nebo rozvedení. Spolupracovala jsem pouze s lidmi, kteří dosud nevstoupili do manželství. Poté mi zbylo ve výzkumném vzorku 60 mužů a 75 žen, soubor byl tedy genderově nevyvážený. Rozhodla jsem se tedy, vyřadit dalších 15 žen, abych docílila stejného poměru mužů a žen ve výzkumném souboru. Kritériem pro vyřazení konkrétních žen mi byl opět věk. Významně totiž převažovaly například ženy ve věku 20 a 25 let, a tak jsem část z nich metodou náhodného výběru vyřadila ze souboru. Díky tomu byl výzkumný vzorek nejen genderově, ale i věkově vyváženější.

Konečný výzkumný soubor se tedy sestával celkem ze 120 heterosexuálně orientovaných respondentů (60 mužů a 60 žen) ve věku 18 až 30 let, kteří dosud nevstoupili do manželství. Průměrný věk mužů byl 23,67 let a průměrný věk žen byl 23,37 let. Přesné věkové rozložení výzkumného souboru můžete sledovat v tabulce 1.

Tabulka 1. Věkové rozložení respondentů

věk	počet mužů	počet žen	celkový počet respondentů
18	4	3	7
19	4	3	7
20	14	1	15
21	1	8	9
22	2	6	8
23	2	5	7
24	5	11	16
25	7	15	22
26	7	2	9
27	1	4	5
28	3	1	4
29	7	1	8
30	3	0	3
celkem	60	60	120

Skoro polovina respondentů (49 %) dosud dosáhla středoškolského vzdělání, 43 % respondentů již dosáhlo vysokoškolského vzdělání, a dále výzkumný soubor obsahoval 8 % respondentů, jejichž nejvyšší dosud dosažené vzdělání bylo základní. Z tabulky 2 je zřejmé, že vzdělanost žen tohoto výzkumného souboru byla vyšší, než vzdělanost mužů.

Tabulka 2. Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

nejvyšší dosažené vzdělání	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
základní	8	10	5
středoškolské	49	53	45
vysokoškolské	43	37	50
celkem	100	100	100

Většina respondentů (63 %) v současné době studuje vysokou školu, 28 % respondentů aktuálně nestuduje a 8 % výzkumného souboru tvořili středoškolští studenti. Následující tabulka 3 ilustruje, že výzkumný soubor obsahoval větší podíl aktuálně studujících žen. Naopak 38 % mužů v současné době nestuduje a pravděpodobně se již zapojilo do pracovního procesu.

Tabulka 3. Podíl respondentů studujících SŠ, VŠ a nestudujících

Jste v současné době studentem?	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
ano, studuji SŠ	9	12	7
ano, studuji VŠ	63	50	77
ne	28	38	17
celkem	100	100	100

Výzkumný soubor obsahoval respondenty, kteří vyrůstali v prostředí hlavního města Prahy (38 %), jiného velkého města, které má více než 50 000 obyvatel (11 %), středně velkých měst s více než 15 000 obyvateli (10 %), malých měst s více než 3000 obyvateli (23 %) a z vesnic, které mají méně než 3000 obyvatel (18 %). Tabulka 4 vyjadřuje, že rodná bydliště mužů a žen ve výzkumném souboru jsou relativně vyvážená.

Tabulka 4. Rodná bydliště respondentů

V jakém prostředí jste vyrůstal/a?	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
vesnice	18	20	15
malé město	23	20	27
středně velké město	10	10	10
velké město	11	13	8
hlavní město Praha	38	37	40
celkem	100	100	100

Co se týče postoje respondentů k náboženskému vyznání, většina z nich je nevěřících (64 %), někteří jsou věřící, ale nepraktikující (25 %), a pouze malá část výzkumného souboru byli věřící respondenti, kteří své náboženské vyznání praktikují v každodenním životě (11 %). Jak vidíme v následující tabulce 5, postoje respondentů k náboženskému vyznání se vzhledem k pohlaví výrazně neliší.

Tabulka 5. Postoje respondentů k náboženskému vyznání

postoj k náboženskému vyznání	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
věřící, praktikující	11	10	12
věřící, nepraktikující	25	22	28
nevěřící	64	68	60
celkem	100	100	100

Významná většina respondentů (72 %) byla převážnou část svého dětství a dospívání vychovávána oběma rodiči žijícími ve společné domácnosti, 10 respondentů bylo vychováváno oběma rodiči, kteří žili odděleně (8 %), 16 respondentů vychovával pouze jeden z rodičů (13 %) a 8 respondentů bylo vychováváno jinými osobami - prarodiči, nevlastním rodičem, sourozenci (7 %). Tabulka 6 ukazuje, že v obou genderových skupinách převažují zkušenosti s výchovou oběma rodiči žijícími ve společné domácnosti.

Tabulka 6. Výchovná prostředí respondentů

výchovné prostředí	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
oba rodiče žijící ve společné domácnosti	72	70	73
oba rodiče žijící odděleně	8	5	12
pouze jeden z rodičů	13	15	12
jiná odpověď	7	10	3
celkem	100	100	100

Aktuální rodinný stav respondentů byl nejčastěji nezadaný (42 %), nezávazný vztah aktuálně prožívala 3 % respondentů, 4 % respondentů byla aktuálně v partnerském vztahu trvajícím 0 až 3 měsíce, 2 % v partnerském vztahu trvajícím 4 až 6 měsíců, v partnerském vztahu trvajícím 7 až 12 měsíců bylo v dané chvíli 6 % respondentů, 13 % respondentů bylo v partnerském vztahu trvajícím 13 až 24 měsíců, 18 % v partnerském vztahu trvajícím 25 měsíců až 5 let a v partnerském vztahu trvajícím více než 5 let bylo aktuálně 14 % respondentů. Žádný z nich nebyl ženatý/vdaná, rozvedený/rozvedená, registrovaný/registrovaná. Níže uvedená tabulka 7 poskytuje nejen přehled procentuálního rozložení aktuálního rodinného stavu celého výzkumného souboru, ale můžeme zde sledovat také rozdíly mezi skupinou mužů a žen. Muži častěji uváděli, že jsou nezadaní (53 %). Celých 70 % mužů daného výzkumného souboru bylo aktuálně nezadaných, nebo prožívalo partnerský vztah trvajících do 1 roku. Ženy naopak častěji uvedly, že aktuálně prožívají dlouhodobější vztahy. Více jak polovina žen výzkumného souboru (58 %) v dané době prožívala partnerský vztah delší než 1 rok.

Tabulka 7. Aktuální rodinný stav respondentů

aktuální rodinný stav	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
nezadaný	42	53	30
nezávazný vztah	3	5	0
partnerský vztah (0 až 3 měsíce)	4	3	5
partnerský vztah (4 až 6 měsíců)	2	2	2
partnerský vztah (7 až 12 měsíců)	6	7	5
partnerský vztah (13 až 24 měsíců)	13	10	15
partnerský vztah (25 měsíců až 5 let)	18	15	20
partnerský vztah (více jak 5 let)	14	5	23
ženatý/vdaná	0	0	0
rozvedený/rozvedená	0	0	0
registrovaný/registrovaná	0	0	0
celkem	100	100	100

Zkušenosti respondentů s partnerskými vztahy jsou různé. Nejdelší partnerský vztah, který respondenti prožili, nebo stále prožívají, trval u 13 % respondentů pouze 0 až 3 měsíce, u 4 % respondentů 4 až 6 měsíců, u 7 % respondentů 7 až 12 měsíců, 19 % respondentů má zkušenost s nejdelším vztahem trvajícím 13 až 24 měsíců, 33 % respondentů se vztahem trvajícím 25 měsíců až 5 let a 25 % respondentů dosud prožilo partnerský vztah trvajícím déle než 5 let. Výzkumný soubor obsahuje větší podíl žen majících zkušenost s partnerským vztahem delším než 2 roky (70 %), oproti skupině mužů, kterých se s takovým vztahem setkalo pouze 45 %, což ukazuje tabulka 8.

Tabulka 8. Zkušenosti respondentů s délkou trvání partnerského vztahu

nejdelší partnerský vztah	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
0 až 3 měsíce	13	17	8
4 až 6 měsíců	4	5	3
7 až 12 měsíců	7	10	3
13 až 24 měsíců	19	23	15
25 měsíců až 5 let	33	28	37
více jak 5 let	25	17	33
celkem	100	100	100

Mnoho respondentů (40 %) v současné době sdílí společnou domácnost s rodiči, 33 % respondentů aktuálně sdílí domácnost s partnerem/partnerkou,

22 % se sourozenci, 17 % s vrstevníky, 3 % respondentů žijí ve společné domácnosti s dětmi a 13 % respondentů aktuálně žije v domácnosti o samotě. Více jak třetina mužů i žen výzkumného souboru sdílí společnou domácnost s rodiči. Tabulka 9 dále zachycuje, že ženy častěji sdílí domácnost s partnery, ale naopak méně často žijí ve společné domácnosti s vrstevníky. Muži častěji uvedli, že žijí sami. Respondenti měli v případě této otázky v dotazníku možnost volit několik z nabízených odpovědí, a tak součty hodnot nejsou rovny 100 %. Hodnoty vyjadřují, kolik procent respondentů označilo danou možnost odpovědi.

Tabulka 9. S kým sdílejí respondenti společnou domácnost

sdílení společné domácnosti	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
s rodiči	40	37	43
se sourozenci	22	20	23
s vrstevníky	17	12	22
s partnerem/partnerkou	34	27	40
s dětmi	3	2	3
žijí sám/sama	13	22	5
jiná odpověď	11	5	17

3.3 Metody sběru a zpracování dat

Charakter výzkumného designu šetření k mé diplomové práci je **kombinací kvantitativního a kvalitativního přístupu**. Kvantitativní analýzu výsledků šetření obohacuji kvalitativními metodami zpracování vybraných dat. Cíle a výzkumné otázky směřují ke kvalitativní orientaci šetření.

3.3.1 Pilotní studie

Vytvoření výsledné podoby metody sběru dat předcházelo pilotní šetření za spolupráce s patnácti respondenty. Jednalo se o okruh mých známých, kteří byli ochotni vyplnit pilotní verzi metody, a dát mi zpětnou vazbu, zda jsou otázky jednoznačně formulované a dobře srozumitelné, jestli jsou ve výběru odpovědí všechny potřebné možnosti apod. Na základě výsledku pilotní studie jsem metodu upravila. Některé otázky bylo třeba lépe formulovat, jiné vynechat a vyvstaly i další otázky, které se jevily jako významné. U některých otázek bylo třeba upravit paletu možných odpovědí.

3.3.2 Vlastní nestandardizovaný dotazník

Stěžejní metodou sběru dat je nestandardizovaný dotazník, který jsem konstruovala na základě svého výzkumného cíle a reflexe relevantní literatury (viz příloha 1). Dala jsem přednost dotazníkovému šetření před jinými metodami, jako je například rozhovor, protože jsem upřednostnila rozsáhlejší výzkumný soubor, a tedy vyšší reprezentativitu postojů mladých dospělých lidí před hlubší analýzou postojů jen několika málo jedinců.

Výsledný dotazník obsahuje celkem 39 otázek. Použila jsem jednak uzavřené otázky s nabídkou odpovědí a možností zvolit pouze jednu z nich, dále jednu uzavřenou otázku, kde respondenti mohli označit libovolný počet odpovědí (Otázka 10 *S kým v současné době sdílíte společnou domácnost?*). Značná část otázek v použitém dotazníku je naopak otevřených, zde měli respondenti možnost odpovídat volně. Některé otevřené otázky zahrnovaly instrukci o minimálním rozsahu odpovědi (např. Otázka 19 *Jaké jsou podle Vašeho názoru výhody nesezdaného soužití? Uveďte alespoň 3.*). Pracovala jsem také s numerickými posuzovacími škálami, u jednotlivých položek Otázky 39. vyjadřovali respondenti míru svého souhlasu či nesouhlasu na škále od 1 (souhlasím) do 4 (nesouhlasím).

Sběr dat byl uskutečněn dotazníkovým šetřením v online prostředí. Respondenty pro svůj výzkum jsem získávala **metodou sněhové koule** v prostředí internetu. Online verzi dotazníku jsem vytvořila pomocí nástroje Click4survey. Šířila jsem dotazník prostřednictvím webového odkazu na sociální síti Facebook a žádala své známé o sdílení. Administrace probíhala individuálně a respondenti odpovídali anonymně. Sběr dat proběhl během února a března roku 2017.

3.3.3 Zpracování dat

Sebraná data jsem zpracovala několika metodami. Uzavřené otázky dotazníku jsem nejprve zpracovávala kvantitativně, pomocí deskriptivní statistiky jsem spočítala procentuální zastoupení četnosti jednotlivých odpovědí, a v některých případech jsem spočítala také průměrnou hodnotu. Výsledky zpracovaných odpovědí na vybrané otázky jsem zanesla do přehledných tabulek, které uvádím v textu.

Při analýze otevřených otázek jsem postupovala ve fázi prvního třídění **metodou otevřeného kódování**. Cílem této fáze bylo především tematické rozkrytí analyzovaných odpovědí. Odpovědím, které uvedli respondenti v dotazníku, jsem přiřazovala kódy tak, aby zahrnovaly konkrétní jevy v textu, a zároveň vyjadřovaly jim nadřazené koncepty.

Pokračovala jsem druhou fází zpracování dat, kdy jsem použila **metodu axiálního kódování**. Nyní jsem se tázala, zda je možné sloučit některé koncepty získané z otevřeného kódování do kategorií, které by jim byly nadřazené. Poté jsem hledala vztahy mezi jednotlivými kategoriemi a na základě četnosti výskytu kategorií v odpovědích respondentů jsem je hierarchicky uspořádala. Mým cílem bylo stanovit si hlavní kategorie, které budou podkladem pro interpretaci výsledků dané otázky, hledání dalších vztahů a souvislostí s jinými tématy šetření a sledování shod a rozdílů mezi dílčími skupinami respondentů v rámci výzkumného souboru.

Výzkumný soubor jsem si pro účely zpracování sebraných dat rozdělila do dvou skupin na základě pohlaví respondentů, skupiny byly početně vyvážené.

3.3.4 Etické souvislosti sběru a zpracování dat

Výzkumné šetření plně respektovalo zásady dobrovolnosti a anonymity spolupráce. Nedílnou součástí dotazníku použitého ke sběru dat pro účely tohoto výzkumného šetření jsou úvodní informace, kde byli respondenti seznámeni s cílem výzkumného šetření a tematickým zaměřením dotazníku. Respondenti se v úvodu dozvěděli také předpokládaný čas potřebný pro vyplnění (15 až 25 minut). Dále byli informováni o důvěrnosti dat získaných v dotazníkovém šetření. Respondenti nebyli tázáni na jejich příjmení ani křestní jméno či datum narození. Data byla použita pouze pro potřeby této diplomové práce, jak je uvedeno v úvodní informaci dotazníku. Respondenti vyplnili dotazníky dobrovolně. Data získaná od respondentů byla v mém osobním počítači bezpečně uložena pod ochranným klíčem.

3.4 Prezentace a interpretace výsledků

3.4.1 Představy mladých dospělých o partnerských vztazích

Ústředním tématem mé diplomové práce jsou představy mladých dospělých lidí o partnerských vztazích. Tato problematika je velice široká, a tak jsem se zaměřila jen na některé oblasti představ mladých lidí o partnerství. Zajímá mě například, co mladé lidi v dnešní době motivuje k životu v partnerském vztahu. Dále se věnuji kritériím, která jsou pro respondenty důležitá při výběru partnera. Zároveň respondenti vypovídali o tom, co naopak nedokážou u svého partnera tolerovat. Tázala jsem se respondentů také na základní pilíře vážného partnerského vztahu. V neposlední řadě dotazovaní odpovídali na otázku, co je podle nich důležité pro dobré a dlouhodobé fungování partnerských vztahů.

Proč vlastně mladí dospělí lidé vstupují do partnerských vztahů? Co jim vlastně přináší život v páru? Výsledky výpovědí respondentů můžeme sledovat v následující tabulce 10.

Tabulka 10. Co respondentům přináší život v partnerském vztahu?

kategorie	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
jistota a bezpečí	53	43	62
radost	41	25	57
sdílení a porozumění	30	23	37
láska	24	17	30
pocit naplnění a smyslu	23	25	20
sex	10	8	12
trávení volného času	8	7	8
starosti a stres	6	8	3
plánování společné budoucnosti	3	2	3

Z daleka nejčastěji respondenty zmiňovaným přínosem života v partnerství jsou **pocity jistoty a bezpečí**. Více jak polovina všech respondentů uvedla ve svém seznamu benefitů partnerských vztahů tuto kategorii. Jistota a bezpečí byla nejčetněji zastoupena v odpovědích mužů i žen, pro ženy se však zdá být v kontrastu s muži ještě významnější. Život v partnerském vztahu tedy podle těchto výsledků do určité míry saturuje jednu ze základních lidských potřeb podle Maslowa (1943). Dalším

významným přínosem života v partnerském vztahu je dle respondentů **radost**. Ženy uvádí radost jako přínos partnerství více jak dvojnásobně častěji než muži. Muži naopak častěji zmiňují některé negativní přínosy života v páru v podobě **starostí a stresu**. Partnerské vztahy respondentům přinášejí také **sdílení, porozumění a lásku**, což je do určité míry důležité pro obě pohlaví, ale častěji tyto kategorie zazněly od ženské skupiny dotazovaných. Respondenti oceňují na životě v páru také možnost získání **pocitu naplnění a smyslu**. Zmiňovaným přínosem partnerských vztahů je dále **dostupnost sexu** a možnost **trávení společného času** s partnerem či partnerkou. Několik respondentů uvedlo výhodu partnerství v kontextu **plánování společné budoucnosti**.

Dalším tématem, kterému jsem věnovala při výzkumné studii svou pozornost, jsou kritéria podstatná pro výběr partnera u mladých dospělých lidí současné společnosti. Dotazovala jsem se respondentů, jaká je jejich **představa o ideálním partnerovi či partnerce**. Výsledné charakteristiky ideálních partnerů a partnerek na základě výpovědí dotazovaných jsou uvedeny v tabulce 11.

Tabulka 11. Charakteristiky ideálních partnerů a partnerek

charakteristika	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
inteligence	45	63	27
fyzická atraktivita	27	42	12
laskavost a empatie	27	32	22
spolehlivost	26	12	40
smysl pro humor	24	20	28
upřímnost	19	17	22
tolerance	17	20	13
věrnost	13	8	17
láska	10	7	13

Zcela nejčastěji uváděnou charakteristikou ideálních partnerů a partnerek ve výpovědích respondentů daného výzkumného souboru je **inteligence**. Tito mladí dospělí lidé velice často očekávají od svého druhu či družky, že bude inteligentní. Výsledky jsou jistě ovlivněny vzdělaností respondentů, která je poměrně vysoká. Více jak polovina respondentů (53 %) dosud dokončila střední školu, vysokoškolsky vzdělaných je 37 % respondentů a polovina dotazovaných aktuálně studuje vysokou školu. Zdá se být tedy

pochoitelné, že respondenti očekávají od svých partnerů a partnerek podobnou úroveň inteligence, jakou disponují oni sami. Je však pozoruhodné, že se toto kritérium ukázalo jako nejčastěji zastoupené. Objevuje se zde také velmi výrazný rozdíl v četnosti zmínění této charakteristiky ve výpovědích jednotlivých pohlaví. Inteligenci očekává od své partnerky 63% mužů a pouze 27 % žen od svých partnerů. Další často uváděnou charakteristikou ideálních partnerů a partnerek je **fyzická atraktivita**, což je opět kritérium více typické pro mužskou skupinu respondentů. Velmi podobně je tomu s charakteristikou **laskavost a empatie**. Výsledky tedy ukazují, že mladí dospělí muži tohoto výzkumného souboru nejčastěji očekávají od svých partnerek, aby byly inteligentní, fyzicky atraktivní, laskavé a empatické. Ideální partnerka by tedy jinými slovy měla být inteligentní, hezká a hodná. Ženy naopak oproti mužům výrazně častěji očekávají od svých partnerů **spolehlivost**, ta se ukazuje jako nejčastěji zmiňované kritérium při výběru partnera ze strany žen. Stejně tak nejčastěji zmiňovaným přínosem života v partnerském vztahu je jistota a bezpečí (viz tabulka 10). Můžeme uvažovat v kontextu žen jako budoucích matek, které očekávají od svého partnera značnou oporu, ať už se jedná o oporu emocionální či materiální. Dále ženy na mužích oceňují **smysl pro humor**, což do určité míry koresponduje s výsledkem, že 57 % respondentek vnímá jako přínos života v páru radost. Třetí nejčastěji očekávanou charakteristikou ideálního partnera je již zmiňovaná inteligence. Ideální partner by tedy podle výpovědí respondentek měl být především spolehlivý, vtipný a inteligentní. Dalšími oceňovanými charakteristikami u partnerů a partnerek jsou **upřímnost, tolerance, věrnost a láska**. Věrnost se zde neukazuje jako jedno z důležitých kritérií při výběru partnera. Představa charakteristik ideálních partnerů a partnerek jen u 13 % mladých dospělých respondentů zahrnovala kritérium věrnosti.

V kontrastu s charakteristikami ideálních partnerů a partnerek se respondenti vyjadřovali k otázce, **co nedokážou u svého partnera či své partnerky tolerovat**. Odpovědi respondentů jsem přehledně zpracovala do tabulky 12.

Tabulka 12. Co nedokážou respondenti tolerovat u svých partnerů a partnerek

charakteristika	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
absence věrnosti	37	43	30
absence upřímnosti	35	22	48
absence tolerance	15	13	17
násilí, agresivita	13	2	28
návykové látky	13	12	15
absence inteligence	13	12	15
arogance	10	7	13
sobeckost	8	7	8
lenost	7	7	7
absence důvěry	5	2	3

Výše uvedená tabulka ukazuje jako nejméně tolerovanou charakteristiku partnerů a partnerek **absenci věrnosti**. Zároveň si můžeme všimnout, že ve skupině mužů se jedná o jednoznačně nejčastěji zmiňovanou netolerovanou charakteristiku. Ženy se na základě těchto výsledků zdají být tolerantnější v oblasti nevěry než muži, ale přesto skoro třetina respondentek tohoto výzkumného souboru uvedla, že by nebyla ochotna nevěru partnera tolerovat. Je pozoruhodné, že pokud respondenti uvažují o charakteristikách ideálního partnera, věrnost se objevuje ve výpovědích zřídka kdy. Oproti tomu zde se absence věrnosti jeví jako nejméně tolerovaná. Ženská skupina respondentek nejčastěji zmiňovala **absenci upřímnosti**, což není ochotna tolerovat skoro polovina dotazovaných žen. Můžeme tedy hypoteticky uvažovat o tom, že pro některé ženy je upřímnost významnější než věrnost? Byly by tedy některé ženy ochotny tolerovat nevěru v případě, že by se jim partner upřímně svěřil, že byl nevěrný?

Moje uvažování opět směřuje k předpokladu, že ženy jsou v situaci budoucích matek dětí daleko zranitelnější, a potřebují oporu partnera, což by mohlo mít vliv na jejich vyšší toleranci nevěry. Dotazovala jsem se tedy respondentů, zda je podle jejich názoru nevěra důvodem k ukončení partnerského soužití s dětmi a bez dětí. Dále mě napadla proměnná svazku manželského v souvislosti s rozhodováním, jestli lidé ukončí vztah v důsledku nevěry jednoho z partnerů. Zjišťovala jsem také, zda by si respondenti skutečně přáli, aby se jim partner či partnerka svěřil se svou nevěrou, a jestli by se oni sami svěřili, pokud by byli nevěrní. Podrobné výsledky najdete v příloze 2. Ukázalo se, že **manželství podle respondentů nehraje významnou roli v rozhodování**

o ukončení vztahu v případě nevěry. Pokud se jedná o bezdětný partnerský vztah, respondenti se shodují, že nevěra je důvodem k jeho ukončení bez ohledu na svazek manželský. V případě partnerského vztahu s dětmi se polovina respondentů přiklání k ukončení vztahu a druhá polovina respondentů by byla ochotna nevěru tolerovat. **Společné děti se tedy zdají být proměnnou v rozhodování o ukončení vztahu v důsledku nevěry jednoho z partnerů.** Manželství se zde opět neukazuje jako důležitá proměnná. **Tyto výsledky nepotvrzují, že by se významně lišil postoj k toleranci nevěry u mužů a žen.** Co se týče upřímnosti v souvislosti s nevěrou, většina žen i mužů by chtěla, aby se jim partner či partnerka s nevěrou svěřila. Více jak polovina všech respondentů se také shodla, že by se svěřila svému partnerovi či partnerce, když by byla nevěrná. **Výsledky v tomto případě nepotvrzují, že by ženy od svých partnerů více očekávali upřímnost v kontextu nevěry než muži od partnerek.**

Postoj respondentů k nevěře v situaci, kdy mají s partnerem, či partnerkou společné děti, se zdá být ambivalentní. Polovina respondentů by se přiklonila k ukončení vztahu a druhá polovina by byla ochotná nevěru tolerovat. **Za jakých okolností by tedy respondenti byli ochotni tolerovat nevěru?** Zpracované výpovědi dotazovaných jsou níže uvedené v tabulce 13.

Tabulka 13. Za jakých okolností by respondenti byli ochotní tolerovat nevěru

okolnosti	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
žádné	34	40	28
jednorázová záležitost	28	12	43
sex bez citové angažovanosti	13	7	20
nevím	13	13	12
opilst	11	5	17
přiznání	6	3	8
společné děti	6	3	8
dlouhodobé odloučení	3	3	3
znásilnění	2	2	0
nevěra se mnou	2	2	2
oboustranná dohoda	2	2	2

Třetina respondentů by nebyla ochotna tolerovat nevěru **za žádných okolností**, což koresponduje s výsledkem, že 37 % respondentů uvedlo absenci věrnosti

jako netolerovanou charakteristiku partnerů a partnerek (viz tabulka 12). **Zde můžeme opět sledovat trend, že muži častěji uvádějí netoleranci nevěry než ženy.** Nejčastěji zmiňovanou okolností, jež zvyšuje toleranci k nevěře, je **jednorázová záležitost**. Značná část žen (43 %) je ochotna tolerovat partnerovu nevěru, pokud se jedná o jednorázový sexuální akt, který není opakován. Pro muže je to také nejčastěji zmiňovaná okolnost, která zvyšuje jejich toleranci, ale tento názor sdílí jen 12 % respondentů. Další proměnnou v rozhodování o toleranci nevěry partnerů a partnerek je situace, kdy se jedná o **sex bez citové angažovanosti**. Celých 20 % respondentek uvádí, že jsou ochotné tolerovat partnerovu nevěru, pokud se jedná pouze o fyzický pohlavní akt bez citové angažovanosti. Naopak jen několik mužů (7 %) sdílí tento názor. Dále se na rozhodování o toleranci nevěry podílí **opilost**, některé ženy a několik málo mužů jsou ochotni tolerovat nevěru, pokud je partner či partnerka při aktu pod vlivem alkoholu. **Přiznání a společné děti** sice 6 % respondentů uvedlo jako okolnost zvyšující toleranci nevěry, ale jedná se o velmi malý podíl z celkového počtu respondentů, a tak tyto proměnné nepovažuji za významné. Moje úvaha, že ženy mají vyšší toleranci nevěry, pokud mají s partnerem společné děti a partner se jim svěří, se na základě těchto výsledků zdá být lichá.

Jak se pozná, že je partnerský vztah vážný? Co vlastně pro mladé dospělé znamená pojem vážný vztah? Dotazovala jsem se respondentů, jaké charakteristiky musí splňovat partnerský vztah, aby jej považovali za vážný. Výsledné kategorie charakteristik vážného vztahu najdete v tabulce 14.

Tabulka 14. Pilíře vážného vztahu

charakteristika	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
láska a citové pouto	37	33	38
společné plány do budoucna	33	25	43
důvěra	31	30	32
společně strávený čas	30	32	28
délka trvání vztahu	25	18	32
sdílení a komunikace	23	23	23
sex a přitažlivost	19	25	12
věrnost	16	17	15
společné bydlení	14	18	10
představení rodičům	13	8	18
tolerance a respekt	13	13	13
vzájemná opora	12	10	13
společní přátelé	8	3	12

Nejčastěji zmiňovanou charakteristikou vážného vztahu je **láska a citové pouto**, které je často obsaženo v odpovědích mužů i žen. Autentické výpovědi respondentů zněly například takto: „*hlavně se 2 musí milovat; musí být cítit, že o mě partnerka stojí, je ochotna pro mě udělat více, než by musela atd.; musí to tak oba upřímně cítit; láska; milujeme jeden druhého, láska a oddanost viditelně přítomná, zamilovanost, oboustranná citová vazba.*“ Pro vážné vztahy je tedy charakteristická citová zaangažovanost partnerů. Dalším pilířem vážného vztahu jsou podle respondentů **společné plány do budoucna**, což je dokonce nejčastěji zastoupená charakteristika ve výpovědích ženské skupiny respondentů: „*dovedu si představit společnou budoucnost; společné plánování; s perspektivou budoucnosti na obou stranách, myšlení na budoucnost, ve které je i partner; víze společné budoucnosti; umím si představit, že s ním budu další 2 roky, dlouhodobé plánování budoucnosti.*“ Vážné vztahy se vyznačují tím, že partneři pohlíží na budoucnost v kontextu partnerského vztahu, a plánují svůj budoucí život s ohledem na partnera či partnerku. Důležitým pilířem vážného vztahu je také vzájemná **důvěra** partnerů. Respondenti uvádějí: „*oba dva si důvěřují; vzájemná důvěra; velká důvěra; vzájemná a naprostá důvěra.*“ Neméně podstatnou charakteristikou vážného vztahu míní respondenti **společně strávený čas**. Respondenti uvedli například: „*vzájemné upřednostňování druhého před jiným možným programem; oba dva vyhledáváme společnou chvíli, kterou můžeme strávit s tím*

druhým; vyhranění si dostatek prostoru pro druhého.“ Čtvrtina respondentů považuje za podmínku toho, aby považovali partnerský vztah za vážný, **délku trvání vztahu**. Výpovědi jednotlivých respondentů se liší, někteří uváděli jen obecnou charakteristiku délky trvání, a někteří byli naopak konkrétní: *„dlouhodobost; musí trvat několik měsíců; dlouhý; musí trvat alespoň rok; dlouhotrvající; dlouhá existence vztahu; dlouhodobý (více jak rok); déle než rok; delší období; být spolu určitý čas; delší než půl roku; myslím, že musí projít delším obdobím.*“ Pro dotazované mladé dospělé lidi je také důležitou charakteristikou vážného vztahu **sdílení a komunikace**. Autentické výpovědi respondentů zní: *„společná komunikace s opravdovým nasloucháním; hluboké sdílení; intimní sdílení; velkou vzájemnou sdílnost; sdělování si osobních věcí; komunikující; častá vzájemná komunikace; sdílení radostných událostí; sdílení dobrého i špatného.*“ Čtvrtina mužů a 12 % žen uvedlo jako jeden z pilířů vážného vztahu **sex a přitažlivost**: *„správná chemie a sexuální přitažlivost; kvalitní sex; soulož; sexuální hrátky; sex; mají dobrý sex; uspokojivý sexuální kontakt; sex a celková intimita; přitahovat se; spokojenost v sexu.*“ Je zajímavé, že pouze 16 % respondentů považuje **věrnost** za charakteristiku vážného vztahu, přestože více jak třetina respondentů není ochotna absenci věrnosti v partnerském vztahu tolerovat (viz tabulka 12). Dalšími charakteristikami vážného partnerského vztahu mladých dospělých lidí jsou dle respondentů **společné bydlení, představení rodičům, tolerance a respekt, vzájemná opora a společní přátelé**.

Abych dosáhla ještě konkrétnější specifikace toho, co pro lidi ve vývojovém období mladé dospělosti znamená vážný vztah, požádala jsem respondenty, aby se zamysleli nad charakteristikami, které brání tomu, aby mohli partnerský vztah považovat za vážný. Následující tabulka 15 zachycuje zpracované výpovědi dotazovaných.

Tabulka 15. Charakteristiky bránící statutu vážného partnerského vztahu

charakteristika	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
absence společných plánů do budoucna	32	32	32
absence věrnosti	26	20	33
absence důvěry	25	15	35
absence lásky a citového pouta	22	17	28
nedostatek společně stráveného času	18	20	15
nedostatek sdílení a komunikace	12	12	12
nevyhovující sex a absence přitažlivosti	11	15	7
absence tolerance a respektu	10	7	13
absence představení rodičům	8	2	15
nedostatečná délka trvání vztahu	5	5	5
absence společného bydlení	1	0	1

Výsledky charakteristik bránících označení partnerského vztahu za vážný do značné míry korespondují s uváděnými pilíři vážného vztahu (viz tabulka 14), a tak potvrzují hlavní pilíře vážného vztahu. Třetina mužské i ženské skupiny respondentů se shoduje, **že vztah nepovažují za vážný, pokud partneři nemají společné plány do budoucna.** Jedná se o nejčastěji zmiňovanou charakteristiku bránící statutu vážný partnerský vztah u obou pohlaví. Dále respondenti uvedli stejně jako v předchozím oddíle téma důvěry, lásky a citového pouta, společně stráveného času a sdílení a komunikace, sex a přitažlivost, toleranci a respekt atd. **Výrazný rozdíl se však objevil ve vnímání věrnosti,** která byla jen 16 % respondenty zmíněna jako charakteristika vážného vztahu, **ale 26 % respondentů zároveň uvedlo, že absence věrnosti brání tomu, aby mohli považovat partnerský vztah za vážný.** Jedná se o stejný rozpor v problematice vnímání věrnosti, který můžeme sledovat v odpovědích na charakteristiky ideálních partnerů a partnerek a charakteristik toho, co respondenti nedokážou u svých partnerů a partnerek tolerovat. Můžeme se domnívat, že v pozitivně formulovaných otázkách respondenti opomíjejí možnost, že by mohla nastat situace nevěry. Naopak v případě otázek po tom, co nedokážou tolerovat, nebo co brání statutu vážného vztahu, je nevěra jednou z okolností, která významné části respondentů vytane na mysli. Další charakteristiky jako jsou **absence představení rodičům a společného bydlení či nedostatečná délka trvání vztahu se zde nejeví jako klíčová kritéria, která by bránila označení daného partnerského vztahu za vážný.**

Na základě výsledků, jež jsou uvedeny v tabulkách 14 a 15, jsem stanovila **pět pilířů vážného partnerského vztahu:**

- láska a citové pouto,
- společné plány do budoucna,
- důvěra,
- společně strávený čas,
- věrnost.

Představy mladých dospělých lidí o partnerských vztazích dokreslují odpovědi na otázku, **co je podle respondentů v partnerském vztahu důležité, aby dobře a dlouho fungoval.** Zpracované výpovědi dotazovaných uvádím v následující tabulce 16.

Tabulka 16. Předpoklady dobrého a dlouhodobého fungování partnerských vztahů

kategorie	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
komunikace	35	38	32
důvěra	31	25	28
sdílení a porozumění	27	22	32
tolerance	25	17	33
sex a přitažlivost	23	37	7
společné plány do budoucna	21	18	27
společně strávený čas	20	22	18
otevřenost a upřímnost	19	17	22
láska	18	18	17
respekt a úcta	14	12	17
smysl pro humor	7	5	8
věrnost	3	5	0

Vidíme, že značná část uvedených kategorií se objevuje již v předchozích oddílech. Tentokrát se však mladí dospělí lidé vyjadřovali k tomu, co je podle jejich názoru podstatné pro dobré a dlouhodobé fungování partnerských vztahů. Jako základní předpoklad pro dobré fungování vztahu se jeví **komunikace**. Uvádím několik autentických výpovědí respondentů: „transparentní komunikace; velmi dobrá komunikace; schopnost racionálně diskutovat; domluva; mluvit spolu i o problémech; zcela otevřená komunikace; povídání; KOMUNIKACE!“ Druhou nejčastěji zmiňovanou

prerekvizitou dobrého a dlouhodobého fungování partnerského vztahu v mužské skupině respondentů je **sex a přitažlivost**. Tento názor sdílí ale pouze 7 % žen. Dotazovaní napsali: „*dobry sex; fyzická harmonie; soulož; musí to fungovat v posteli; sex; bohužel taky fyzická spokojenost s tím druhým; vzájemná přitažlivost; pravidelný sex; chemie mezi partnery; dlouhodobě fungující intimita; dostatek těsného kontaktu (hlazení atd.)*.“ Téma sexuality jsem mapovala také otázkou, kde se měli respondenti vyjádřit, do jaké míry souhlasí s výrokem: „*V dlouhodobém partnerském vztahu je důležitá shoda v oblasti sexuality*.“ Jak můžeme vidět v tabulce 17, s daným výrokem souhlasí 99 % všech respondentů.

Tabulka 17. Míra souhlasu respondentů s výrokem:

„*V dlouhodobém partnerském vztahu je důležitá shoda v oblasti sexuality*.“

míra souhlasu	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
souhlasím	82	90	73
spíše souhlasím	17	8	27
spíše nesouhlasím	1	2	0
nesouhlasím	0	0	0
celkem	100	100	100

Spontánně sice oblast sexuality uvedlo jako předpoklad dlouhodobého fungování vztahu jen 26 % respondentů, ale v případě konkrétně položené otázky na shodu v oblasti sexuality téměř všichni respondenti souhlasili. Spokojenost partnerů v oblasti sexuality a vzájemná přitažlivost je tedy v partnerských vztazích důležitá. Dobré a dlouhodobé fungování vztahu jde podle respondentů ruku v ruce také s **důvěrou**, která se zároveň ukázala jako jeden z pilířů vážného partnerského vztahu. Prediktorem dobrého a dlouhodobého fungování partnerského vztahu je dále **sdílení a porozumění** mezi partnery. Respondenti uvedli: „*sdílení; pochopení; empatie; vzájemné porozumění; chválit se a podporovat; pochopení pohledu toho druhého; sdílení problémů; podpora; schopnost druhého vyslechnout a podívat se na problém z úhlu pohledu pro lepší pochopení*.“ Dále dotazovaní považují za podstatnou pro dobré a dlouhodobé fungování vztahu **toleranci**: „*vzájemná tolerance; vzájemný respekt; kompromisy obou stran; schopnost tolerance; schopnost odpustit drobné chyby druhého; ohled na potřeby druhého; vzájemná úcta; kompromisy; brát jeden druhého jako samostatnou*

zodpovědnou bytost, která má určité potřeby a přání a respektovat je; osobní prostor pro oba dva; ohleduplnost. **„Společné plány do budoucna, společně strávený čas a láska** jsou pilíře vážného vztahu, které zároveň podporují jeho dobré a dlouhodobé fungování. Co se týče trávení společného volného času, 94 % respondentů souhlasí, že v dlouhodobém partnerském vztahu je důležitá shoda v oblasti trávení volného času, jak ukazují výsledky v tabulce 18.

Tabulka 18. Míra souhlasu respondentů s výrokem:

„V dlouhodobém partnerském vztahu je důležitá shoda v oblasti trávení volného času.“

míra souhlasu	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
souhlasím	55	57	53
spíše souhlasím	39	38	40
spíše nesouhlasím	4	3	5
nesouhlasím	2	2	2
celkem	100	100	100

Dotazovaní dále vyjádřili svůj souhlas s tím, že v dlouhodobém partnerském vztahu je důležitá **shoda v oblasti finančního hospodaření**, jak vidíme v následující tabulce 19. Spontánně však tuto kategorii v seznamu předpokladů dobrého a dlouhodobého fungování partnerských vztahů respondenti neuvedli.

Tabulka 19. Míra souhlasu respondentů s výrokem:

„V dlouhodobém partnerském vztahu je důležitá shoda v oblasti finančního hospodaření.“

míra souhlasu	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
souhlasím	57	53	60
spíše souhlasím	39	40	39
spíše nesouhlasím	4	7	1
nesouhlasím	0	0	0
celkem	100	100	100

Ráda bych opět věnovala více pozornosti problematice věrnosti. **Věrnost se zde neukazuje jako významný předpoklad dobrého a dlouhodobého fungování partnerských vztahů** (viz tabulka 16). To však kontrastuje s faktem, že 26 % respondentů uvádí, že absence věrnosti brání tomu, abychom mohli považovat

partnerský vztah za vážný, a 34 % respondentů by za žádných okolností nebylo ochotno tolerovat nevěru partnera či partnerky. Tuto ambivalenci v postojích respondentů si opět vysvětlují svojí hypotézou, že v pozitivně formulovaných otázkách respondenti opomíjejí možnost nevěry v partnerském soužití.

3.4.2 Jak mladí dospělí lidé nahlíží na manželství v kontrastu s nesezdaným soužitím?

Zajímalo mě, zda mladí lidé vnímají manželství jako zastaralou instituci a něco nepotřebného, zbytečného, nebo jej naopak stále ctí a pojmají za instituci smysluplnou i v kontextu současné doby. Následující tabulka 20 ukazuje míru souhlasu či nesouhlasu respondentů s výrokem: „**Manželství je zastaralá instituce.**“ Většina respondentů vyjádřila nesouhlasný postoj k danému výroku. Můžeme si všimnout trendu, že ženy častěji odpovídají ve prospěch instituce manželství.

*Tabulka 20. Míra souhlasu respondentů s výrokem:
„Manželství je zastaralá instituce.“*

míra souhlasu	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
souhlasím	10	20	0
spíše souhlasím	11	8	13
spíše nesouhlasím	32	33	30
nesouhlasím	48	38	57
celkem	100	100	100

Svůj postoj k nesezdanému soužití respondenti vyjadřovali například mírou svého souhlasu, či nesouhlasu s následujícím výrokem: „**Svatba je dnes zbytečná, dva lidé spolu mohou žít celý život, aniž by se vzali.**“ Výsledky jsou zpracované v níže uvedené tabulce 21. Více jak polovina respondentů (60 %) vyjádřila nesouhlasný postoj s daným výrokem. Respondenti tedy převážně nesouhlasí s tím, že svatba je v dnešní době zbytečnou záležitostí. Tyto výsledky korespondují s postoji respondentů k manželství, které jsem prezentovala a interpretovala v předešlém oddílu. Pokud se zaměříme na rozdíly mezi výpověďmi žen a mužů, vidíme, že i tentokrát častěji vyjadřují pozitivní postoj k manželství ženy (75 %) než muži (45 %).

Tabulka 21. Míra souhlasu respondentů s výrokem:

„Svatba je dnes zbytečná, dva lidé spolu mohou žít celý život, aniž by se vzali.“

míra souhlasu	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
souhlasím	13	20	7
spíše souhlasím	27	35	18
spíše nesouhlasím	36	23	48
nesouhlasím	24	22	27
celkem	100	100	100

Postoj k manželství vyjadřovali respondenti také mírou svého souhlasu či nesouhlasu s výrokem: „**Lidé by měli uzavřít manželství před narozením dítěte.**“ Výsledné odpovědi respondentů prezentuji v tabulce 22. Tentokrát celkové výsledky neukazují nijak vyhraněný názor respondentů. Pokud porovnáme výsledky v kontextu pohlaví, ženy o 8 % častěji vyjadřují souhlasný postoj s tím, že by lidé měli vstoupit do manželství před narozením dítěte. Tyto výsledky korespondují s tím, že preference nesezdaného partnerského soužití pro ženy tohoto výzkumného souboru se zdá být netypická.

Tabulka 22. Míra souhlasu respondentů s výrokem:

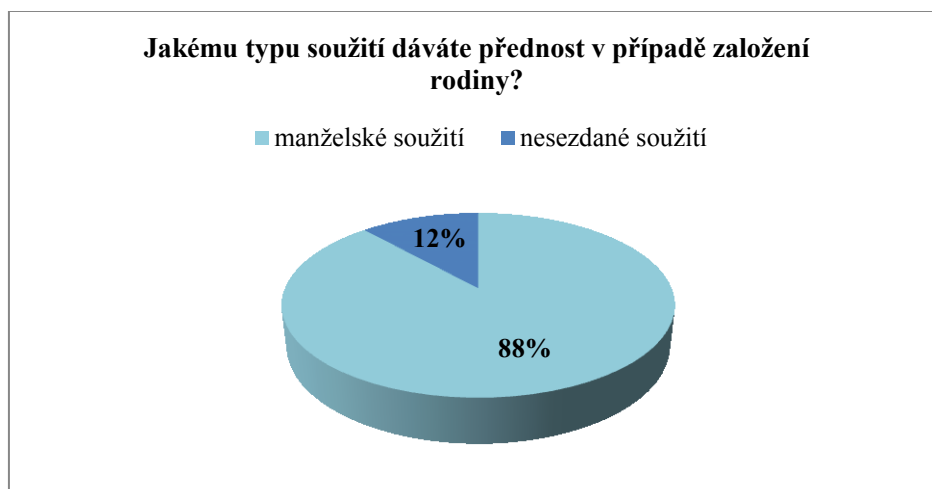
„Lidé by měli uzavřít manželství před narozením dítěte.“

míra souhlasu	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
souhlasím	20	20	18
spíše souhlasím	38	33	43
spíše nesouhlasím	23	20	27
nesouhlasím	19	27	12
celkem	100	100	100

Jednou ze stěžejních otázek mého šetření bylo, jaký typ partnerského soužití mladí lidé upřednostňují v případě založení rodiny. Předpokládala jsem, že ačkoli se ve společnosti stále častěji hovoří o ústupu manželských svazků a preferenci nesezdaného soužití mladými lidmi, manželství bude stále častější volbou partnerského soužití v případě založení rodiny.

Následující graf 2 ukazuje, že většina respondentů (88 %) skutečně preferuje v případě založení rodiny manželství. Naopak pouze menšina dotazovaných by v takovém případě dala přednost soužití nesezdanému.

Graf 2. Jakému typu soužití dávají respondenti přednost v případě založení rodiny

Sledovala jsem také, zda je volba nesezdaného soužití častěji zastoupená u jednoho z pohlaví. Skupina respondentů, která preferuje nesezdané soužití, je složená ze 14 respondentů s výraznou převahou mužů (11 mužů a 3 ženy). Můžeme uvažovat například o větší potřebě jistoty materiálního zajištění a psychické opory žen v případě početí dítěte, kterou nabízí manželství oproti nesezdanému soužití. Co konkrétně respondenty vede k volbě nesezdaného soužití či manželství v případě založení rodiny, nám přiblíží následující analýza a interpretace výpovědí respondentů o výhodách a nevýhodách, které vnímají v obou typech soužití. Níže uvedené tabulky 23 až 26 nabízí ucelený přehled výsledných kategorií výpovědí respondentů, kterých jsem dosáhla otevřeným kódováním autentických výroků dotazovaných, a jejich následným kódováním axiálním. Hodnoty ve sloupci celkový podíl respondentů v % vyjadřují četnost výskytu jednotlivých kategorií ve výpovědích dotazovaných vyjádřenou v procentech z celého výzkumného souboru. Respondenti obvykle zmínili několik z uvedených kategorií, a proto součet hodnot uvedených v pravém sloupci není roven 100 %.

Tabulka 23. Výhody manželství

kategorie	podíl respondentů v %
závazek (jistota)	52
právní výhody	33
rodina (děti)	33
finanční výhody	25
společenský statut	19
náročnější ukončení vztahu	13

Tabulka 24. Nevýhody manželství

kategorie	podíl respondentů v %
náročnější ukončení vztahu	48
závazek (nesvoboda)	27
finanční nevýhody	26
nuda (stereotyp)	22
nutnost kompromisů	6

Tabulka 25. Výhody nesezdaného soužití

kategorie	podíl respondentů v %
snazší ukončení vztahu	50
absence závazku (svoboda)	46
finanční výhody	33
formální výhody	10

Tabulka 26. Nevýhody nesezdaného soužití

kategorie	podíl respondentů v %
rodina (děti)	37
absence závazku (nejistota)	36
finanční nevýhody	27
právní nevýhody	26
snazší ukončení vztahu	22
společenský statut	18

Jednou z nejvýznamnějších hlavních kategorií výhod a nevýhod manželství a nesezdaného soužití je **ukončení vztahu**. Jak vidíme v tabulkách 23 a 24, v souvislosti s manželstvím se setkáváme s kategorií **náročnější ukončení vztahu** a tabulky 24 a 26 ukazují, že v oblasti výhod a nevýhod nesezdaného soužití respondenti zmiňují výpovědi v kategorii **snazší ukončení vztahu**. Nejčastěji uváděnou

nevýhodou manželství je tedy náročnější ukončení vztahu, což vnímá jako nevýhodné 48 % respondentů. Je zajímavé, že totožná kategorie se objevuje i v seznamu výhod manželství. Naopak 13 % respondentů vnímá výraznější obtíže s ukončením vztahu jako výhodu. Pro ilustraci toho, v čem vidí respondenti výhody náročnějšího ukončení vztahu, uvádím několik jejich autentických výpovědí: „*Člověk si víckrát rozmyslí, jestli se rozejde (rozvede) nebo ne; Drží to vztah pohromadě v době krize; Není tak snadné odejít - větší snaha vztah zachránit v nesnázích; Slib, který nás nutí dělat místo rozhodů kompromisy; Manželství má při případném rozchodu větší šanci na nápravu.*“

V kontrastu s výpověďmi respondentů ohledně výhod náročnějšího ukončení manželství uvádím i výroky respondentů popisující tuto kategorii jako nevýhodnou: „*V případě konce vztahu je celá záležitost mnohem složitější; Nemožnost opuštění partnera jen tak; Psychické zatížení při rozvodovém řízení; Když se něco pokazí, těžké rozdělování majetku apod.; Člověk nemůže v případě závažných důvodů ihned ukončit styk s manželem.*“ Zdá se tedy, že výhody náročnějšího ukončení vztahu spatřují respondenti především v tom, že je tato situace motivuje ke snaze na vztahu pracovat, řešit konflikty s partnery a pokusit se o zachování partnerského vztahu. Nevýhody směřují spíše k situaci, kdy je jeden z partnerů pevně rozhodnutý vztah ukončit a čeká jej náročné rozvodové řízení, není možné jen tak opustit partnera ze dne na den. Nevýhodné může být také majetkové vyrovnání manželů. Stejně jako u tématu manželství je nejčastěji uvedenou nevýhodou náročnější ukončení vztah, v oblasti nesezdaném soužití respondenti nejčastěji uváděli jaké výhodné snazší ukončení vztahu (50 %). Dotazovaní uvedli: „*V případě rozpadu vztahu je snazší ukončení; Je snazší vztah rozvázat, když se o pár let shodneme, že to už takhle dál nejde; Nemám pocit, že strkám hlavu do chomoutu, když se něco po.. Můžu bez problémů odejít; Když mi nevyhovuje, mohu ho snadněji opustit; Možnost kdykoli odejít, bez administrativních komplikací; Vždycky se může něco stát a při manželství je potřeba rozvodové vyrovnání a papírování; V případě rozpadu není problém s rozdělením majetku.*“ Z výpovědí respondentů je zřejmé, že vidí jako výhodné, že mohou velmi snadno a rychle opustit vztah, pokud se rozhodnou jej ukončit. V případě nesezdaného soužití nemusí zániku partnerského vztahu předcházet rozvodové řízení a majetkové vyrovnání. Zároveň se náročnější ukončení vztahu ukazuje jako výhoda manželství v tom, že je tato situace motivuje ke snaze na vztahu pracovat, řešit konflikty s partnery a pokusit se o zachování

partnerského vztahu. Podobným způsobem uvažují respondenti i v kontextu nevýhod nesezdaného soužití: „*V případě problémů může mít jeden z aktérů ve vztahu menší trpělivost a snahu napravit vztah; Snazší ukončení vztahu, a tak nejsou partneři tolik nuceni setrvat v krizi a řešit ji, a jednoduše situaci vyřeší rozchodem; Může se snadněji ukončit, může to způsobit menší chyba; Menší odhodlání překonávat překážky; Lidé rychle ukončí vztah a přeci jenom u manželství je to na dlouhé lokty, což může ještě jejich názor ovlivnit; Možná že svazek manželský před rozhodnutím jej rozvázat může dát větší impuls ke snaze na něm víc pracovat, či jej víc uchovat; Občas až příliš snadný rozchod kvůli malichernostem.*“ Kategorie náročnějšího ukončení vztahu v případě manželství a naopak snazšího ukončení vztahu u nesezdaného soužití se tedy jeví jako významná kritéria pro odlišení partnerského soužití bez manželského svazku a v manželství.

Další velmi významnou z hlavních kategorií je **kategorie závazek**. V souvislosti s nesezdaným soužitím se ve výpovědích respondentů setkáváme s kategoriemi **absence závazku (svoboda)** a **absence závazku (nejistota)**. Druhá nejčastěji zmiňovaná výhodou nesezdaného soužití (46 %) je absence závazku (svoboda). Je paradoxní, že absence závazku je uváděná také jako druhá nejčastější nevýhoda nesezdaného soužití (36 %). Respondenti jako výhody absence závazku v nesezdaném soužití uvedli: „*Člověk se nemusí vázat; Pocit větší volnosti obou partnerů; Pocit větší individuality; Žádné závazky k tomu druhému; Žádný tlak typu "už jsme se vzali, tak to ještě nevzdáme"; Bez právní zodpovědnosti za druhého; Pocit, že to můžu změnit...; Větší svoboda při různých rozhodnutích.*“ Nevýhody absence závazku popisují respondenti takto: „*Věčná nejistota ohledně partnera; Nemusí mezi sebou cítit nějakou vyšší vazbu/závazek; Obecně nižší míra jistot; Nějaká fluidita toho vztahu, že jsou vlastně oba na vodě, protože nemaj tu jistotu toho, že když se něco posere, že maj toho druhýho k sobě legálně svázanýho (divný, že jo); Nemusí to partner myslet vážně; nechut' přebrat plnou zodpovědnost za vztah a potřeba nechat si otevřená vrátka; Člověk je stále jednou nohou venku ze vztahu, nic ho nezavazuje; Nejistota, zda ho druhý okamžitě neopustí; Pocit více možností; nejistota.*“ Z výpovědí respondentů vyplývá, že mají ke kategorii absence závazku velmi ambivalentní postoj. Jednak oceňují pocit svobody, nevázanosti, individuality a minimální zodpovědnosti za partnera, ale zároveň negativně pohlížejí na nižší míru jistot v partnerském vztahu, nezávaznost a neochotu přijmout plnou

zodpovědnost za vztah. Všechny tyto protipóly podle respondentů přináší absence závazku v partnerském vztahu. Podobné kategorie **závazek (nesvoboda)** a **závazek (jistota)** nacházíme ve výpovědích respondentů v otázkách výhod a nevýhod manželství. Více jak polovina dotazovaných (52 %) uvedla závazek jako výhodu manželství a zároveň 27 % respondentů vnímá závazek jako nevýhodu manželství. Konkrétní výroky respondentů, které popisují dané postoje, se obsahově prolínají s výhodami a nevýhodami absence závazku v nesezdaném soužití. Respondenti napsali například: „*Závazek, který může alespoň z části posilovat jistotu, že partner ve vztahu hodlá setrvat; Vím, že druhý to se mnou myslí vážně,*“ nebo naopak: „*Ve vztahu pak můžou být manželé nuceni ho udržovat právě manželstvím; Člověk je uvězněn ve svazku; Vnímám jako určitou ztrátu svobody a individuality.*“ Tato ambivalence na mě působí nevyhraněným postojem k manželství a nesezdanému soužití. Respondenti nechtějí ztratit svobodu a nezávaznost a zároveň by chtěli mít pocit jistoty a vážnosti partnerského vztahu. V kontextu založení rodiny se však 88 % respondentů přiklonilo k preferenci manželství před nesezdaným soužitím (viz graf 2).

Kategorie rodina (děti) se ukázala jako další hlavní kategorie výhod a nevýhod manželství a nesezdaného soužití. Více než třetina respondentů (37 %) vnímá nesezdané soužití jako nevýhodné s ohledem na rodinu a děti: „*Špatný vliv na děti a jejich výchovu, na rodinu celkově; Pokud jsou ve vztahu děti, mohou si z toho vyvodit, že rodiče nechtějí svůj vztah potvrdit svazkem; Pocit dětí ve společnosti, kde je sňatek spojený s významem rodiny; Menší pocit "rodičovského zázemí" pro dítě; V případě výchovy dětí je komplikované zajistit výchovu obou rodičů v případě rozpadu vztahu; Když máte dítě, nevýhoda je odlišné příjmení; Děti nemusí chápat, proč maminka a tatínek neměli svatbu; Děti se mohou cejtit, že nežijí v úplné rodině; Pokud přijdou děti, tak je divné, když se každý rodič jinak jmenuje; Problémy mohou nastat při rozchodu ohledně dítěte.*“ Někteří dotazovaní mladí dospělí lidé se tedy domnívají, že nesezdané soužití má neblahý vliv na rodinu, děti a jejich výchovu. Koresponduje s tím fakt, že třetina respondentů (33 %) zároveň uvedla kategorii rodina (děti) jako výhodu manželství. Konkrétní obsah kategorie rodina (děti) v oblasti výhod manželství opět ilustrují autentickými výroky respondentů: „*Považuji to za důležitou prerekvizitu vzniku rodiny; V případě, že pár má dítě, je pro něj lepší, když mají rodiče stejné příjmení; Lepší prostředí pro budoucí děti; Pro děti na pohled klasický model rodiny;*

Dítě to má jednodušší; Lepší zaopatření dětí; Tradiční základ rodiny; Zázemí pro dítě; Výhodnější platforma pro výchovu dětí; Jasnější pravidla péče o děti; Dědění dětem a péče o děti; Pocit té "správné" rodiny; Rodinná atmosféra.“ Dotazovaní často zmiňují manželství jako výhodné pro děti a jejich výchovu. Domnívají se, že v případě manželského svazku rodičů dítě zažívá pocit rodinného zázemí, je lépe zaopatřené a má to jednodušší. Výhodou je podle respondentů také stejnost příjmení rodičů a dětí a jasnější pravidla péče o děti. Respondenti tohoto výzkumného souboru však nemají vyhraněný názor, zda by lidé měli uzavřít manželství před narozením dítěte, což ukazují výsledky výše uvedené tabulky 22 Zároveň více než polovina respondentů (59 %) vyjádřila do určité míry nesouhlasný postoj s výrokem: „*Pro výchovu dětí je důležité, aby jejich rodiče byli manželé,*“ jak ukazuje tabulka 27.

Tabulka 27. Míra souhlasu respondentů s výrokem:

„Pro výchovu dětí je důležité, aby jejich rodiče byli manželé“

míra souhlasu	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
souhlasím	14	18	10
spíše souhlasím	27	30	25
spíše nesouhlasím	33	20	45
nesouhlasím	26	32	20
celkem	100	100	100

Mohlo by se zdát, že tyto výsledky stojí v protikladu s tím, že považují kategorii rodina (dětí) jako jednu z hlavních kategorií výhod a nevýhod manželství a nesezdaného soužití. Pokud se však podíváme pozorněji do tabulky 27, zjistíme, že značná část respondentů (41 %) s uvedeným výrokem naopak do určité míry souhlasí. Kategorie rodina (dětí) se ukázala jako nejčastěji zmiňovaná nevýhoda nesezdaného soužití a třetí nejčastěji uvedená výhoda manželství, z toho důvodu ji považují za jednu z hlavních kategorií, přestože více jak polovina respondentů vyjádřila názor, že manželství rodičů není důležité pro výchovu dětí. V souvislosti s výchovou dětí většina respondentů vnímá jako podstatné, aby oba rodiče žili ve společné domácnosti s dítětem (98 %), a oba se účastnili výchovy dítěte (99 %).

Dále považují za hlavní **kategorii finance**; také tato kategorie se objevila ve výpovědích respondentů, jak v kontextu manželství, tak i nesezdaného soužití. Respondenti vnímají v oblasti financí určité výhody i nevýhody v obou typech soužití. V případě manželství uvedlo finance jako výhodu (25 %) respondentů a jako nevýhodu 26 % respondentů. Nesezdané soužití spojuje 33 % respondentů s finančními výhodami a 27 % dotazovaných hovoří naopak o finančních nevýhodách nesezdaného soužití. Finanční výhody nesezdaného soužití respondenti formulovali takto: „*Ušetříte peníze za svatbu; Snazší majetkové uspořádání, majetkové vyrovnání a náklady na svatbu; Majetková nevázanost; Nemusím platit drahej obřad; Nemůže mě oškubat; Ekonomické - dluhy nezasáhnou druhého partnera; Žádné tahanice o majetek.*“ Finanční nevýhody nesezdaného soužití podle respondentů jsou: „*V dědění po zesnulém partnerovi je živý partner brán nikoliv jako manžel, ale jako osoba žijící ve společné domácnosti; Daňové a další pakárny; Nejsou úlevy na daních na rodičovské dovolené; Majetková nejistota partnerů; Nulové krytí při úmrtí partnera; Problémy s alimenty v případě rozchodu; Obtížné vyřizování různých půjček; Nemají společný majetek, není jasné, co komu patří, nebo kdo má co dědit.*“ Dotazovaní mladí dospělí lidé tedy vidí jako výhodné, že v nesezdaném soužití odpadají výdaje za svatební obřad, partneři k sobě nejsou majetkově vázaní a je snazší se vyrovnat v případě rozchodu a partneři nenesou odpovědnost za dluhy druhého. Zároveň ale respondenti spatřují v nesezdaném soužití určité finanční nevýhody, jako je nemožnost získat úlevy na daních a rodičovské dovolené, dědické řízení v případě úmrtí partnera či obtíže s placením výživného dětem v případě rozchodu partnerů. Podobné obsahy výpovědí nacházím i u výhod: „*Slevy na daních; Společné jmění manželů; Finanční podpory ze strany státu; Větší páka při žádosti o hypotéku; Dědictví,*“ a nevýhod manželství: „*Může se na partnera přenést povinnost uhradit dluhy druhého partnera; Mnohdy složité majetkové uspořádání/vypořádání; Když musíte žít toho druhého, protože je líný a nepracuje.*“

Následující hlavní kategorií je **kategorie právo**, kterou uvedlo 33 % respondentů jako výhodu manželství a zároveň 27 % respondentů vnímá oblast práva jako nevýhodu nesezdaného soužití. Právní výhody spojené s institucí svazku manželského se tedy jeví významným rozlišovacím kritériem pro dotazované mladé dospělé lidi mezi manželstvím a nesezdaným soužitím. Právní nevýhody nesezdaného soužití v kontrastu s manželstvím popsali respondenti například takto: „*Nejsou žádné*

právní pouta mezi osobami, které by stát uznal; Omezení některých práv, která jsou dopřána jen manželům; Absence legálních výhod manželství; Není to právně ošetřeno; V nemocnici mohou mít problém vám sdělovat informace o partnerovi, když jim to vysloveně nedovolí, což třeba zrovna nemůže; Nemoci převzít poštu za druhého; V případě zdravotních komplikací lékaři mohou odmítnout podat informaci o stavu nemocného; Asi neošetřené právní spory ohledně výživného apod.; Chybí právní ošetření v případě smrti atd..“ Velmi podobný obsah měly i výpovědi respondentů v seznamu výhod manželství.

Poslední hlavní kategorií, jež respondenti uváděli v souvislosti s oběma typy soužití je **kategorie společenský statut**. Podle 19 % respondentů je společenský statut výhodou manželství a přibližně podobná část respondentů (18 %) v souladu s tím uvedla, že tato kategorie je nevýhodou nesezdaného soužití. Opět uvádím některé autentické výpovědi respondentů nejprve o výhodách manželství: *„Vnější jistota a vyjasněnost vzájemných vztahů; Veřejné oznámení soužití; Okolí bere jako vážnější vztah; Slib před veřejností; Oficiální statut; Klasický rodinný model,“* a také o nevýhodách nesezdaného soužití: *„Menší míra společenského uznání; Vystavování předsudkům společnosti (Cože oni se ještě nevezali?); U nesezdaného soužití se očekává, že bude svatba, pokud není, je tlak okolí, přechozený vztah; Společenské neuznání/nepřijetí; Nejsou oficiálně rodina; Jiné sociální postavení; Nátlak okolí ke sňatku; Určitý tlak (nepochopení) od rodiny - zejména starších členů; Sociální statut; Není to tradiční způsob života; Nefunguje jako společenská jednotka, ale jako jednotlivec.“* Výroky respondentů vypovídají o tom, že dotazovaní vnímají výrazný rozdíl v pohlížení společnosti na nesezdané partnerské soužití a manželství. Manželství považují za tradiční model rodiny, který přináší jisté společenské uznání.

Díky závěrečnému selektivnímu kódování výpovědí respondentů jsem stanovila další tři hlavní kategorie výhod a nevýhod manželství, které však nejsou spojené s oběma typy partnerského soužití, a proto je nepovažuji za tolik významné. Je to jednak kategorie **nuda (stereotyp)**. Někteří mladí lidé mého výzkumného souboru (22 %) mají spojené manželství s nudou a zaběhnutím do stereotypu každodenního života, uvedli například: *„hrozí omrzení vztahu; vztah může upadnout do stereotypu; riziko nudy; časem hrozí stereotyp.“* Dále se jedná o kategorii **formální výhody** nesezdaného soužití. Autentické výpovědi zněly: *„Úředně jednodušší; Nemusí se hrotit*

svatba; Není žádné oběhávání úřadů; Bez nutnosti předmanželské smlouvy; Nemusí se řešit papír; Pro někoho je svatba zbytečná, protože mají pocit, že lásku nepotřebují ztvrdovat oficiálně; Bezformálnost; Papírování.“ Zdá se tedy, že pro některé dotazované mladé lidi (10 %) jsou obtěžující formální náležitosti spojené s uzavřením sňatku manželského, a tak jim připadá výhodné, že u nesezdaného soužití formální náležitosti nemusí řešit. Poslední, a také nejméně často zmiňovanou je kategorie nutnost kompromisů (6%), tato kategorie do určité míry souvisí s interpretací kategorie náročnosti ukončení vztahu.

3.4.3 Zátěžové situace v partnerských vztazích

Poslední dílčí oblastí představ mladých dospělých lidí o partnerských vztazích, které jsem se v rámci své výzkumné studie věnovala, jsou zátěžové situace. Jaké situace v partnerských vztazích vnímají respondenti jako náročné? Dotazovala jsem se jich, o jakých tématech je pro ně obtížné ve vztahu komunikovat, jaké jsou obvykle příčiny jejich konfliktů v partnerských vztazích, co jsou podle respondentů vážné důvody k ukončení vztahu a jakými způsoby obvykle řeší své neshody s partnerem.

O jakých tématech je pro respondenty obtížné ve vztahu komunikovat?

Jedná se nejčastěji o **téma sexuality**. Dotazovaní uvádí: *„asi o sexu sem radši když s tímzadne partnerka sama rikat jak to ma rada nebo co se ji zrovna nelibi; sexuální fantazie; sexuálních touhách; o konkrétnostech v sexu; sex z mé strany; co se mi líbí/nelíbí v posteli - mezi čtyřma očima; erotika; intimní téma.*“ Skoro všichni respondenti (99 %) jsou přesvědčení, že shoda v oblasti sexuality je v dlouhodobém partnerském vztahu důležitá (viz tabulka 17), avšak 21 % respondentů uvedlo, že je pro ně obtížné o sexu ve vztahu komunikovat. Sex a přitažlivost 37 % mužů daného výzkumného souboru také vnímá jako důležitý předpoklad dobrého a dlouhodobého fungování partnerského vztahu (viz tabulka 16). Shoda a spokojenost obou partnerů v oblasti sexuality do značné míry souvisí s komunikací partnerů o jejich sexuálních touhách a potřebách. Pokud je pro partnery sex obtížné téma ke komunikaci, a v důsledku toho se mu vyhýbají, může to tedy ovlivňovat dlouhodobé a dobré fungování jejich vztahu. Dalším tématem, které vnímají respondenti jako náročné k rozhovoru s partnerem či partnerkou, je **minulost**. Autentické výpovědi respondentů

zní: „*bývalí partneři mé přítelkyně (v určitých situacích je to fakt blbý); o minulosti (předvztahové); obtížné momenty z vlastní minulosti; minulé vztahy; o ex; skutečnosti z minulosti, které mi ublížily; o minulosti; bývalí partneři; dětství a jeho vliv na současné vztahy.*“ Některým mladým dospělým lidem tedy dělá obtíže hovořit s partnerem či partnerkou o své minulosti, předešlých vztazích, náročných momentech z minulosti a dětství. Nesnadné téma k rozhovoru v partnerském vztahu jsou podle výpovědí dotazovaných také **city**: „*vyjádření mých citů pro druhou osobu; pocity; moje/její pocity; o svých přesných pocitech; některé emocionální prožitky; osobní pocity; vlastní strachy; o vnitřních pocitech z partnerovy strany; o tom, co prožívám, pokud je to nepříjemné a smutné.*“ Otevřené vyjádření aktuálních citů partnerovi či partnerce souvisí s komunikací, otevřeností a upřímností, což respondenti vnímají jako podstatné předpoklady pro dobře a dlouho fungující partnerský vztah. Pokud by se tedy partneři vyhýbali komunikaci svých vnitřních pocitů, může to opět negativně ovlivnit fungování vztahu. Dále je pro některé respondenty obtížné hovořit o tématu **rodina**. Dotazovaní uvádějí: „*vlastní rodina; o rodičích druhého; vztah s matkou; o chování rodičů svého protějšku; o vzájemných rodičích a sourozencích; nechci se bavit o tom, že jeho maminka je nejlepší na světě a já jí nesahám ani po kotníky; o problémech mé rodiny; rodinné vztahy; o rodinných poměrech toho druhého, jsou-li obtížné; postaráno o rodiče v budoucnu.*“ Oblast rodiny, ať už se jedná o vlastní rodinu, nebo rodinu partnera či partnerky, se jeví jako citlivé a náročné pro komunikaci v partnerském vztahu. **Nedostatky partnera či partnerky** uvádějí respondenti jako další z obtížných témat ke komunikaci: „*o chybách druhých; občas partnerky problémy, které si plně neuvědomuje; že by se mohla naučit vařit; když se jí snažím vysvětlit, že něco dělá špatně; nedostatky partnera; nespokojenost s partnerem; o chybách druhého; o tom, co mě štve na tom druhém; negativní vlastnosti toho druhého; co mi vadí na druhém; o tom, co se mi na partnerovi nelíbí.*“ Jak jsem již výše poznamenala, komunikaci, otevřenost a upřímnost respondenti vnímají jako podstatné předpoklady pro dobře a dlouho fungující partnerský vztah. Měli by tedy partneři otevřeně a upřímně komunikovat nedostatky svého protějšku? Vstupuje nám zde ale další proměnná, která je dle respondentů též předpokladem dobrého a dlouhodobě fungujícího partnerského vztahu, a tou je tolerance. Je otázkou, zda by měli tedy partneři nedostatky druhého tolerovat a nehovořit o nich, nebo upřímně a otevřeně říci,

co se jim na partnerovi či partnerce nelíbí, a teprve poté nedostatky tolerovat. Tato otázka vyvstala až na základě výsledků výpovědí dotazovaných, a tak zůstane respondenty nezodpovězená. Další obtížná témata k rozhovoru v páru jsou podle některých respondentů budoucnost, pochybnosti o vztahu a jeho ukončení, vlastní nedostatky, finance a nevěra. Někteří mladí dospělí naopak uvádí, že pro ně není v komunikaci ve vztahu žádné téma obtížné, což ukazuje na značnou vyspělost některých lidí v tomto vývojovém období. Přehled všech uváděných témat s procentuálním zastoupením ve výpovědích respondentů naleznete v níže uvedené tabulce 28

Tabulka 28. Obtížná témata pro komunikaci ve vztahu

téma	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
nic	21	22	20
sex	21	18	23
minulost	16	13	18
city	13	10	15
rodina	12	5	18
nedostatky partnera/partnerky	11	13	8
budoucnost	8	7	8
pochybnosti o vztahu a jeho ukončení	8	5	10
vlastní nedostatky	5	3	7
finance	3	0	7
nevěra	2	0	3

Pozornost jsem ve své výzkumné studii věnovala také oblasti konfliktů v partnerských vztazích mladých dospělých lidí. Dotazovala jsem se, **jaké jsou příčiny konfliktů v partnerských vztazích respondentů**. Zpracované odpovědi respondentů najdete v tabulce 29.

Tabulka 29. Příčiny konfliktů v partnerských vztazích respondentů

příčina	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
špatná komunikace a nedorozumění	30	30	30
odlišné hodnoty a postoje	28	22	33
společně strávený čas	24	23	25
špatná nálada, únava a stres	18	12	25
nedostatek tolerance	13	13	12
lež a podvody	12	12	12
žárlivost	12	12	12
maličkosti	10	12	8
nevěra	7	8	5
tvrdohlavost	6	10	2
lenost	5	5	5
sex	4	2	7
nízké sebevědomí	4	3	7
nedůvěra	3	7	0
společné plány do budoucna	3	2	3
nedostatečná láska	3	2	3

Nejčastěji zmiňovanou příčinou konfliktů v partnerských vztazích mladých dospělých lidí, je podle 30 % respondentů mužské i ženské skupiny **špatná komunikace a nedorozumění**. Dotazovaní uvádí: „nedostatečná komunikace; nedorozumění; špatná interpretace sdělení druhého; nedorozumění rozdílného úhlu pohledu; neporozumění jádra problému; nepochopení ženské či mužské perspektivy; špatná komunikace; nedostatek komunikace; chyby v komunikaci vedoucí k nedorozuměním; nepochopení se navzájem; nekomunikace; chybějící komunikace; málo komunikace; komunikační šum; neschopnost o věcech hovořit; špatná interpretace toho, co partner doopravdy říká; neschopnost kvalitní komunikace, diskomunikace.“ Skoro třetina mladých dospělých lidí tohoto výzkumného souboru se tedy dostává ve svých partnerských vztazích do konfliktu s partnery z důvodu nedostatku množství nebo kvality komunikace v páru. Tento výsledek koresponduje s tím, že komunikace je dle respondentů důležitým předpokladem dobrého a dlouhodobého partnerského vztahu (viz tabulka 16). Pokud tedy komunikace není dostatečná, ovlivňuje to fungování vztahu, a může se to dokonce stát příčinou konfliktů mezi partnery. Respondenti dále uvádí, že se v partnerských vztazích dostávají do sporu s partnery či partnerkami z důvodu **odlišných hodnot a postojů**: „rozdílnost názorů na lidi;

rozpory pramenící z jiného životního postoje či názoru; rozlišné životní postoje; odlišné názory; těžko říct, svatba, bydlení, děti, všechny větší kroky. Já bych ráda všechno hned, ideálně v rozmezí 18 až 23 let, což jaksi nebylo proveditelné i z objektivních důvodů, muž má tendence být zodpovědnější a obecně rezervovanější k větším změnám. Navíc u těch důležitých věcí mám pocit, že si musí být opravdu jistý (aby bylo dost našetřeno, aby to dítě opravdu miloval a nedal mu jedinou záminku k tomu mít pocit, že ho táta zanedbává atd.); odlišné hodnoty života; neshody v nárocích a životních očekáváních; odlišný pohled na rodinu, na svět; neshody co se týče vidění světa; nesdílení stejných hodnot; odlišné životní cíle.“ Rozdílné názory, postoje a hodnoty partnerů mohou být tedy mnohdy záminkou ke konfliktu v partnerských vztazích. **Společně strávený čas** se dle dotazovaných také může stát příčinou konfliktů mezi partnery: „nedostatek času; rozdílnost plánování programu; společné aktivity; nátlak na schůzky; trávení volného času; když dává přednost svým zájmům před tím být se mnou; společná aktivita; čas, který nám pro sebe chybí; nedostatek času; rozdílné zájmy; časové možnosti; nesrovnalosti ohledně plánování času; odlišná míra aktivity a množství koníčků; málo času na sebe; o společném čase.“ Respondenti zmiňují společně strávený čas jako příčinu neshod v partnerském vztahu jednak v kontextu kvantity času, ale i jeho kvality. Partneři mají někdy rozdílné zájmy nebo jim není vlastní stejná míra aktivity, a tak je pro ně obtížné se shodnout, jakým způsobem společný čas stráví tak, aby byli oba spokojení. Někdy mají partneři natolik rozdílné časové možnosti, že se jim nsnadno hledá volná chvíle, kdy by se mohli věnovat jeden druhému. Trávení společného času se také ukázalo jedním z předpokladů dobrého fungování partnerských vztahů (viz tabulka 16). Konflikty ve vztazích dle respondentů také někdy vyvolává **špatná nálada, únava a stres**, jak můžeme sledovat v jejich autentických výpovědích: „reakce při únavě; nevysvětlitelné nesmyslné důvody pramenící ze vzteklosti; náladovost; její přirozená protivnost; únava; hysterie; vylévání zlosti; stres; frustrace; moc práce; přecitlivělost; workoholismus; přepracování; špatná nálada; zbytečný strach.“ **Nedostatek tolerance** je další respondenty uváděná příčina konfliktů v partnerských vztazích. Toleranci zároveň čtvrtina respondentů označila za předpoklad dobrého a dlouhodobého fungování partnerského vztahu. Dotazovaní uvádí: „netolerance a výčitky; nedostatek respektu; neschopnost kompromisu; nedostatok zhovievavosti; nedostatek tolerance k potřebám druhého; příliš velké nároky

na partnera; ten druhý chce víc volnosti, nechce se tolik přizpůsobovat a dělat kompromisy.“ Za příčiny konfliktů v partnerství označilo více jak 10 % respondentů také **lež a podvody** a **žárlivost**. Obě tyto kategorie souvisí se vzájemnou důvěrou mezi partnery, ta se na základě výpovědí dotazovaných ukázala druhým nejčastěji uváděným předpokladem dobře a dlouho fungujícího partnerského vztahu (viz tabulka 16). Tyto výsledky spolu korespondují a potvrzují důležitost důvěry v partnerství.

Příčiny konfliktů v partnerských vztazích jsou poměrně různorodé, jak bylo uvedeno v předchozím oddíle. Konflikty jsou do určité míry obvykle běžnou součástí partnerského soužití, ty je ale třeba odlišit od vážných konfliktů, které mohou vyústit až v ukončení vztahu. **Co jsou podle respondentů vážné důvody k ukončení vztahu s partnerem či partnerkou?** Výpovědi respondentů jsem zpracovala do tabulky 30.

Tabulka 30. *Vážné důvody ukončení partnerského vztahu*

důvod	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
absence věrnosti	60	65	55
absence důvěry	51	50	52
nedostatek lásky a zájmu	33	30	35
absence společných plánů do budoucna	17	10	23
odlišné hodnoty a postoje	15	18	12
násilí a hrubé chování	11	3	18
nespokojenost v sexu	5	5	5

Významná část respondentů uvedla, že vážným důvodem k ukončení partnerského vztahu je **absence věrnosti**, tento názor sdílí 65 % mužů a 55 % žen. Můžeme si všimnout, že muži uvádí nevěru jako vážný důvod k ukončení vztahu častěji než ženy. Absence věrnosti ve vztahu byla zároveň nejčastěji uváděnou charakteristikou chování, kterou respondenti u svého partnerka či partnerky nedokážou tolerovat. I v tomto případě netoleranci nevěry častěji zmiňovali muži než ženy (viz tabulka 12). Nevěra se tedy jeví jako skutečně vážný důvod pro ukončení vztahu pro značnou část mladých dospělých lidí daného výzkumného souboru. Další důvod k ukončení vztahu, který polovina respondentů zmínila jako vážný, je **absence důvěry**. Důvěra je také podle respondentů jedním z důležitých předpokladů dobře a dlouho fungujícího vztahu a zároveň ji považují za jeden z pilířů vážného vztahu (viz tabulka 16). Důvěra se tedy ukazuje jako jedna ze stěžejních hodnot partnerských vztahů mladých dospělých lidí

daného výzkumného souboru. **Nedostatek lásky a zájmu** je dle výpovědí dotazovaných také vážný důvod k ukončení vztahu, což potvrzuje, že láska a citové pouto jsou další z pilířů vážného vztahu (viz tabulka 14). Respondenti dále považují za vážný důvod k ukončení vztahu **absenci společných plánů do budoucna**. Tento výsledek koresponduje s tím, že třetina dotazovaných mladých dospělých lidí uvedla absenci společných plánů do budoucna jako jednu z charakteristik, které brání tomu, aby mohli partnerský vztah považovat za vážný (viz tabulka 15). Opět se zde tedy potvrzuje, že absence společných plánů do budoucna je dalším důležitým pilířem vážného partnerského vztahu. **Odlíšné hodnoty a postoje** uvádí respondenti jednak za příčinu konfliktů v partnerských vztazích a současně je považují za vážný důvod k ukončení vztahu. Tentokrát se tedy nejedná pouze o příčinu každodenních banálních konfliktů, ale vážný důvod k zamyšlení, zde jedinec i přes rozdílné názory a hodnoty bude pokračovat ve vztahu s partnerem či partnerkou. Většina respondentů (70 %) se také shodla, že v dlouhodobém partnerském vztahu je důležitá shoda v otázkách víry a světonázoru (viz tabulka 31). Dalšími vážnými důvody jsou podle některých respondentů **násilí a hrubé chování**, což uvádí především ženy, a **nespokojenost v sexu**.

Tabulka 31. Míra souhlasu respondentů s výrokem:

„V dlouhodobém partnerském vztahu je důležitá shoda v otázkách víry a světonázoru.“

míra souhlasu	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
souhlasím	27	22	32
spíše souhlasím	43	40	47
spíše nesouhlasím	20	22	18
nesouhlasím	10	16	3
celkem	100	100	100

Kapitolu o zátěžových situacích v partnerských vztazích mladých dospělých lidí zakončuji prezentací výpovědí respondentů k tématu strategií řešení konfliktů v partnerství. Dotazovala jsem se, **jakým způsobem respondenti obvykle řeší vzájemné neshody s partnery**. Zpracované výpovědi jsou uvedené níže v tabulce 32.

Tabulka 32. Strategie řešení konfliktů v partnerských vztazích

strategie	podíl respondentů v %	podíl mužů v %	podíl žen v %
rozhovor	79	70	88
hádky	15	8	22
vyhnutí se	15	12	18
kompromis	11	13	8
sex	6	7	5
omluva	6	2	10
pláč	5	5	5
přízpůsobení se	4	5	3

Většina respondentů obvykle řeší neshody s partnerem či partnerkou **rozhovorem**. Autentické výpovědi zní: „zastávám klidné a smírné řešení sporů založené na diskuzi a analýze problému; dohodou; klidnou komunikací; pokusíme se je vykomunikovat; konstruktivní domluvou; snažíme se druhému ukázat svůj názor a postoj; mluvíme o tom a snažíme se pochopit své úhly pohledu; otevřená a upřímná komunikace; mluvíme a chápeme druhého; klidnou konverzaci; vážným rozhovorem; jasnou klidnou a promyšlenou komunikací s důrazem na odpuštění a pochopení; předpokladam, ze bych je resila rozhovorem. Vse je o komunikaci; snažím se vyjádřit slovy své pocity a dávat mu zpětnou vazbu, pak mu dám prostor, aby vyjádřil svůj názor, pak se pokusíme najít společné řešení; verbálně si to řekneme; klidnější konverzaci; promluvíme si o nich hned; klidné a dlouhé promluvy; snažíme se o tom promluvit a nějak to vyřešit; debatou, snahou nahlédnout do světa druhého a najít společnou cestu; vysvětlovat, proč jsme byli nepříjemní, obvykle jde jen o odlišná očekávání v dané situaci; diskutujeme o nich; hodně mluvíme o tom, jak se situace jeví každému z nás a jak jsme to doopravdy mysleli, často si totiž vyložíme něco jinak, než jak to mělo být.“ Mladí dospělí lidé tedy nejčastěji řeší své neshody v partnerských vztazích otevřenou komunikací. To koresponduje s výsledky, že špatná komunikace a nedorozumění je podle dotazovaných příčinou konfliktů v jejich partnerských vztazích (viz tabulka 29). Komunikaci zároveň uvádí největší část respondentů jako předpoklad k dobrému a dlouhodobému fungování partnerského vztahu (viz tabulka 16). Pokud spolu tedy partneři nedokážou otevřeně a konstruktivně komunikovat, mají pravděpodobně potíže s řešením konfliktů v jejich vztahu. Podle některých dotazovaných mladých dospělých

lidí však existují ještě jiné strategie řešení neshod mezi partnery. Jedná se například o **hádku**: „*obvykle drsnější hádka bez zábran; pohadame se; dokážu být šílená hysterka a zhádat se do krve; hádkou; prvně to z nás vylítne, vykřičíme se; hádáme se tak dlouho, až je nám to oběma líto; křičíme, hádáme se; hádkou, horká hlava; nejdříve hněv; vybuchnutí,*“ nebo o strategii **vyhnutí se**: „*nechám ji vychladnout a nezmiňuji, že nějaký konflikt proběhl; separací; vyprcháání naštvání časem; odejdu a vrátím se, až vychladne; vyšuměním; někdy s ním nějakou dobu nemluví, potřebuju si srovnat myšlenky; jdeme prostě spát, druhý den vychladneme a je to dobré; nemluví s ním vůbec; necháme to být protože jde o blbost; nemluvíme spolu; nijak, partner to nikdy neřešil, bylo mu všechno jedno...já bych to naopak raději řešila, ale bohužel; teze, on mlčí a necháváme být; nejdřív se většinou urazím a uzavřu.*“ Jiní dotazovaní mladí dospělí lidé vidí řešení neshod s partnerem či partnerkou v **hledání kompromisu**: „*hledat řešení co bude oběma vyhovovat; hledání kompromisů; snaha o kompromis; kompromisem; někdo trochu ustoupí/toleruje toho druhého; vyřešit vzájemným kompromisem; alespoň částečným vyřešením - dohodou.*“ Další uváděné způsoby řešení konfliktů v partnerských vztazích mladých dospělých lidí jsou **sex, omluva, pláč a přizpůsobení se**.

4 Diskuze

Hlavním vývojovým úkolem mladých dospělých lidí je podle Eriksona (2015) úspěšné vyřešení konfliktu mezi intimitou a izolací a získání ctnosti lásky - zralého vzájemného odevzdání v partnerském vztahu. Stejně tak Thorová (2015) a Vaillant (1993) považují schopnost navazovat důvěrné a stabilní partnerské vztahy za jeden z důležitých vývojových úkolů období mladé dospělosti.

Co motivuje mladé dospělé lidi, aby vstupovali do partnerských vztahů, a úspěšně tak prošli tímto stádiem svého vývoje? Fromm (2015) chápe lásku jako jedinou a plnou odpověď na problém lidské existence, kterým je podle něj zážitek oddělenosti člověka od říše zvířat. Tuto lidskou touhu po spojení mezi mužským a ženským pólem považuje Fromm za nejzákladnější sílu, která drží pohromadě rodinu a společnost. Maslow, který také studoval fenomén lásky a lidskou motivaci, definuje potřebu lásky a sounáležitosti jako jednu ze základních lidských potřeb. Tato lidská potřeba se stává dominantní v dynamice organismu ve chvíli, kdy jsou dobře uspokojené fyziologické potřeby a potřeby bezpečí. Mezi základní lidské potřeby patří dále potřeba uznání a potřeba seberealizace (Maslow, 1943). Člověk má tedy obvykle přirozenou touhu sdílet s druhými svůj život a milovat a být milován, což vysvětluje, proč lidé vstupují do partnerských vztahů. Lidé žijící v uspokojivém partnerském vztahu mají subjektivně vyšší pocity štěstí a spokojenosti ve svém životě (Kawamichi, et al., 2016). Otázce motivace mladých dospělých v oblasti partnerských vztahů jsem se věnovala i v rámci své výzkumné studie. Výsledky ukazují, že **respondentům daného výzkumného souboru přináší život v partnerském vztahu především jistotu a bezpečí, radost, sdílení a porozumění, lásku, sex a pocit naplnění a smyslu.** Můžeme se všimnout, že výpovědi respondentů do značné míry korespondují s některými základními lidskými potřebami, jež definuje Maslow (1943). Zdá se tedy, že život v partnerských vztazích saturuje dotazovaným mladým dospělým potřebu bezpečí, potřebu lásky a sounáležitosti, jednu z fyziologických potřeb i potřebu seberealizace. Výsledky jsou v souladu také s tvrzením Kawamichiho (2016), že život v uspokojivém partnerském vztahu, přináší lidem pocity štěstí.

Vývojové období mladé dospělosti je charakteristické hledáním identity, nestabilitou, orientací na vlastní osobu, pocity na půli cesty a optimismem. Mladí lidé

tato léta často vnímají jako období, kdy je třeba užít si legraci a volnost ještě před tím, než přijmou závazky dospělého života (Arnett, 2015). Výsledky mého šetření ukázaly, že dotazovaní mladí dospělí mají k přijímání závazků ambivalentní postoj. Respondenti uvádí, že jednou z výhod nesezdaného soužití oproti manželství je svoboda a absence závazku. Zároveň se jim jeví jako výhodné, že závazky spojené s uzavřením sňatku přináší pocity jistoty. Jistota a bezpečí je jimi nejčastěji uváděným přínosem života v partnerském vztahu a základní lidskou potřebou. Respondenti si ale uvědomují, že vyšší míra jistot a stability v manželství je spojená se závazky a omezením volnosti.

Dotazovaní mladí dospělí tedy vnímají výhody i nevýhody v obou typech soužití a oscilují mezi alternativou volnosti a nejistoty života v nesezdaném soužití a nižší mírou volnosti ale vyšší jistotou v manželství. V dnešní době mladí lidé dávají často přednost volnému a nezávaznému způsobu života a odkládají manželství do pozdějšího věku, jak ukazuje graf 2 zachycující sňatečnost svobodných žen. Pokles sňatečnosti v moderní společnosti vysvětluje Plaňava (1994) i Hašková s Rabušicem (Hašková & Rabušic, 2008) právě touhou mladých lidí po nezávislosti a neochotou se vázat. V literatuře se objevuje silná souvislost mezi manželstvím a založením rodiny. Většina mladých lidí by chtěla zakládat rodinu v manželství (Hašková & Rabušic, 2008; Katrňák, Lechnerová, Pakosta, & Fučík, 2010). Tato tvrzení korespondují s výsledkem, že **v případě založení rodiny většina respondentů (88 %) jednoznačně dává přednost manželství před nesezdaným soužitím.** Pokud se tedy mladí dospělí rozhodnou přijmout závazky spojené s početím dítěte, volí instituci manželství jako výhodnější typ partnerského soužití. V oblasti věkového vymezení vývojového období mladé dospělosti nepanuje mezi psychology obecná shoda. Pro ukončení této etapy života a přechod ke zralé dospělosti není určující věk, ale právě přijetí závazků dospělého života (Arnett, 2015). Mohli bychom tedy uzavření sňatku chápat jako symbol přechodu z mladé dospělosti plné volnosti a nejistoty do zralé dospělosti spojené s přijetím závazků a získáním vyšší úrovně jistot a stability v životě.

Ráda bych na tomto místě ještě poukázala na zajímavý paradox v postojích respondentů k manželství a nesezdanému soužití. Dotazovaní mladí dospělí sice chápou nesezdané soužití jako nevýhodné v případě založení rodiny a více jak polovina z nich (58 %) je přesvědčena o důležitosti uzavření sňatku před narozením dítěte, zároveň však více než polovina respondentů (59 %) vyjadřuje nesouhlas s výrokem, že pro výchovu

děti je důležité, aby jejich rodiče byli manželé. **Manželství podle většiny respondentů není důležitou proměnnou ve výchově dětí, ale obecně jej v případě založení rodiny preferují před nesezdaným soužitím.**

Mladí dospělí lidé stojí nejen před volbou mezi typem partnerského soužití, ale také se rozhodují, s jakým partnerem nebo partnerkou budou svůj život sdílet. Brown (1993) a Buss (1988) uvádí, že muži při výběru partnerky upřednostňují fyzickou atraktivitu a ženy se zaměřují především na materiální zdroje. **Jaká kritéria jsou pro dotazované mladé dospělé důležitá při výběru partnera?** Představy žen a mužů se liší. Dotazovaní muži si po svém boku představují partnerky, které by měly být **inteligentní, fyzicky atraktivní, laskavé a empatické**. Dotazované ženy očekávají od svých partnerů **spolehlivost, smysl pro humor** a stejně jako muži i ženy oceňují **inteligenci**. Dotazovaní mladí muži skutečně hledají fyzicky atraktivní ženy. Pokud materiální zdroje budeme chápat jako jeden z předpokladů spolehlivosti potenciálních partnerů, výsledky mé studie korespondují s tvrzeními Browna a Busse. **Dotazovaní mladí dospělí u svých partnerů a partnerek nedokážou tolerovat především absenci věrnosti a upřímnosti.** Věrnost a upřímnost jsou tedy další důležité charakteristiky, které by měli splňovat partneři a partnerky respondentů.

Co jsou pro dotazované mladé dospělé vážné důvody k ukončení partnerského vztahu? Většina respondentů uvádí, že vážným důvodem k ukončení vztahu je **absence věrnosti**, kterou současně zmiňují jako netolerovatelnou charakteristiku při výběru potenciálního partnera či partnerky. Polovina dotazovaných mužů i žen považuje za vážný důvod k ukončení partnerského vztahu **absenci důvěry**. Tento výsledek koresponduje s netolerancí absence upřímnosti, což úzce souvisí s důvěrou v partnerském vztahu. Další uváděné vážné důvody k ukončení vztahu jsou **nedostatek lásky a zájmu, absence společných plánů do budoucna, odlišné hodnoty a postoje a nespokojenost v sexu**. Pro některé dotazované ženy (18 %) je dále vážným důvodem k ukončení vztahu s partnerem **násilí a hrubé chování**, tento důvod uvedlo jen několik málo mužů (3 %). Katrňák, Lechnerová, Pakosta a Fučík (2010) studovali důvody rozchodu u uskutečněných partnerských vztahů mladých dospělých lidí. Respondenti této studie uváděli jako důvody rozpadu jejich vztahů navázání jiného vztahu, dlouhodobé neporozumění, vyprchání lásky, neuspokojivý sexuální život, finanční problémy a neshodu partnerů v otázce dětí. Výsledky mé studie se do určité

míry shodují s výsledky Katrňáka a jeho kolektivu.

Dotazovaní mladí dospělí řeší své neshody v partnerských vztazích obvykle rozhovorem. Tento způsob řešení konfliktů Matějková (2007) pojmenovává jako strategii řešení problému. Když dojde ke sporu, partneři se snaží zachovat dobré vztahy, spolupracovat spolu a vzájemně si naslouchat.

Nejčastější příčinou neshod v partnerských vztazích dotazovaných mladých dospělých se ukázala špatná komunikace a nedorozumění. Komunikace, sdílení a porozumění spolu s důvěrou jsou podle respondentů současně důležité předpoklady dobrého a dlouhodobého fungování partnerských vztahů. Sternberg (1988) považuje důvěrnost neboli vzájemné porozumění a sdílení jako jednu ze třech základních složek lásky. Další dvě složky lásky podle Sterberga jsou vášeň (resp. sexuální přitažlivost) a oddanost, kterou chápe jako kognitivní záměr zůstat ve vztahu a přijetí závazku.

Poslední výzkumnou otázkou, které dosud v rámci diskuze nebyla věnována pozornost, je **představa dotazovaných mladých dospělých lidí o vážném vztahu.** Matějková (2007) vymezuje vážný vztah na základě délky jeho trvání. Jestliže partnerský vztah trvá déle než tři měsíce, stává se z něj podle Matějkové automaticky vážný vztah. Katrňák se svým pracovním kolektivem (2010) se dotazoval mladých dospělých, jaké charakteristiky musí jejich vztah naplňovat, aby jej považovali za vážný. Mladí lidé se zaměřovali na zcela odlišné charakteristiky vztahu, než je délka jeho trvání. Výsledky této studie ukázaly, že prvním a nejdůležitějším pilířem vážného vztahu je sexuální věrnost, za druhou nejdůležitější charakteristiku vážného vztahu považují mladí dospělí společné plány do budoucna, následně zapojení do rodiny a dále společní kamarádi a známí. Největší překážku vážného vztahu vnímají respondenti výzkumu Katrňáka (2010) ve společném bydlení, a dále v absenci společných plánů do budoucna, sexuální věrnosti a něžnosti, polibků a hlazení. **Respondenti mého výzkumného šetření charakterizují vážný vztah především láskou a citovým poutem, společnými plány do budoucna, důvěrou a společně stráveným časem.** Pokud partnerský vztah nedisponuje zmíněnými charakteristikami, respondenti jej nepovažují za vážný. **Statutu vážného partnerského vztahu** podle dotazovaných **brání také absence věrnosti.** Délka trvání vztahu, kterou chápe Matějková jako klíčovou pro vážný partnerský vztah, se sice ve výpovědích objevuje, ale nejedná se o jednu z jeho nejčastěji zmiňovaných charakteristik. Sexuální věrnost a společné plány

do budoucna se ukázaly jako důležité charakteristiky vážného vztahu ve výsledcích Katrňáka a jeho kolegů i v mém výzkumném šetření. Absenci společného bydlení naopak respondenti mého výzkumného souboru nevnímají jako překážku.

Během zpracování a interpretace sebraných dat jsem zaznamenala, že respondenti uvádí napříč několika dílčími otázkami předkládaného dotazníku shodné, nebo významově velmi podobné výpovědi. Dovolím si závěrem pojmenovat několik hodnot, které dotazovaní mladí dospělí vnímají jako důležité v kontextu partnerských vztahů. **Jakou představu mají tedy dotazovaní mladí dospělí o partnerských vztazích?** Respondenti považují za podstatné v partnerských vztazích lásku, důvěru a věrnost, společné plány do budoucna, společně strávený čas a společné hodnoty a postoje. Pro dobré fungování partnerských vztahů je podle dotazovaných důležitá především komunikace, sdílení a porozumění, již zmíněná důvěra, tolerance a shoda v oblasti sexuality. Život v páru dotazovaným mladým dospělým lidem přináší bezpečí, radost, sdílení a porozumění, lásku, sex a pocit naplnění a smyslu.

Výstupy mého výzkumného šetření jsou v několika ohledech limitovány. Výzkumný soubor se sestával pouze ze 120 respondentů. Přestože byl vzorek genderově vyvážený a respondenti byli vybráni metodou prostého záměrného výběru, rozsah výzkumného souboru snižuje validitu výzkumu, a proto není možné výsledky mého šetření považovat za obecně platné.

Výzkumná metoda, kterou jsem zvolila, nebyla standardizovaná. Byla provedena pouze pilotní studie. Předkládala jsem respondentům vlastní nestandardizovaný dotazník, což opět negativně ovlivňuje validitu. Tento dotazník a jeho výsledky však mohou být podkladem pro další výzkum v oblasti partnerských vztahů mladých dospělých jedinců.

Kvalita výstupů výzkumného šetření je dále omezena zvolenou metodologií. Přiklonila jsem se k dotazníkovému šetření, protože jsem upřednostnila rozsáhlejší výzkumný soubor, a tedy vyšší reprezentativitu výsledků před hlubší analýzou jen několika málo jedinců. Pro získání podrobnějšího vhledu do problematiky představ mladých dospělých o partnerských vztazích a manželství by bylo vhodné navázat čistě kvalitativně orientovaným výzkumem. Výstupy mého šetření mohou být podkladem pro vytvoření polostrukturovaného rozhovoru, který vnímám jako vhodnou výzkumnou metodu pro navazující kvalitativní výzkum.

Pokud by následné výzkumy byly orientovány kvantitativně, je možné považovat použitý nestandardizovaný dotazník a jeho výsledky za první pilotní studii pro vytvoření nového dotazníku postojů mladých dospělých lidí k partnerským vztahům a jeho následnou standardizaci.

5 Závěr

Schopnost navazovat stabilní partnerské vztahy je jedním z hlavních vývojových úkolů mladé dospělosti. Právě z tohoto důvodu jsem se rozhodla studovat, jaké jsou představy mladých dospělých o partnerských vztazích a manželství, což je cílem předkládané diplomové práce.

Teoretická část obsahuje vymezení problematiky vývojového období mladé dospělosti, partnerských vztahů a manželství v tuzemské i zahraniční odborné literatuře a výzkumných pracích. V empirické části práce pojmenovávám cíl diplomové práce a výzkumné otázky a popisuji metodologii sběru a zpracování dat a výzkumný soubor. Dále zde prezentuji a interpretuji výsledky své studie, které dále diskutuji s relevantní literaturou uvedenou v části teoretické.

Dospěla jsem k závěru, že život v páru mladým dospělým lidem přináší především bezpečí, radost, sdílení a porozumění, lásku, sex a pocit naplnění a smyslu. Výběr partnera se u obou pohlaví řídí kritériem inteligence. Muži dále u potencionálních partnerek vyhledávají fyzickou atraktivitu, laskavost a empatii. Ženy oceňují u svých partnerů především spolehlivost a smysl pro humor. Představy žen a mužů se tedy v některých ohledech liší.

Hodnoty, které mladí dospělí považují v partnerských vztazích za podstatné, jsou především láska, důvěra, věrnost, společné plány do budoucna, společně strávený čas a společné hodnoty a postoje. Pro dobré fungování partnerských vztahů je podle mladých dospělých lidí důležitá především komunikace, sdílení a porozumění, již zmíněná důvěra, tolerance a shoda v oblasti sexuality.

Mladí dospělí mají ambivalentní postoj k manželství a nesezdanému soužití, uvědomují si výhody i nevýhody v obou typech partnerského soužití. V případě založení rodiny ale většina mladých dospělých upřednostňuje manželství. Přestože sňatečnost v České republice během posledních třiceti let výrazně klesla, instituce manželství je i současnou generací mladých lidí vnímána jako smysluplná. Manželství podle většiny respondentů sice není důležitou proměnnou ve výchově dětí, ale obecně jej v případě založení rodiny preferují před nesezdaným soužitím.

Slabé místo své diplomové práce vnímám především v málo ohraničeném a rozsáhlém hlavním cíli výzkumné studie. Pokud bych v tuto chvíli stála na začátku

svého výzkumného šetření, vybrala bych si pouze jednu dílčí oblast partnerských vztahů, kterou bych v kontextu mladé dospělosti podrobněji analyzovala.

6 Seznam použitých informačních zdrojů

- Ahmed, T., & Brumbaugh, C. C. (26. March 2014). One Foot Out of the Nest: How Parents and Friends Influence. *Journal of Adult Development*, stránky 147-158.
- Alan, J. (1989). *Etapy života očima sociologie*. Praha: Pyramida.
- Arnett, J. J. (2015). *Emerging childhood*. New York: Oxford University Press.
- Arnett, J. J. (2000. 5 2000). Emerging childhood: A Theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist* , 469-480.
- Being in a Romantic Relationship Is Associated with Reduced Gray Matter Density in Striatum and Increased Subjective Happiness. *Frontiers in Psychology* 1-9
- Böhm, M., Dekker, A., & Matthiesen, S. (January 2016). Sexual und Beziehungsentwicklung im jungen Erwachsenenalter. *Zeitschrift für Soziologie der Erziehung und Socialisation* , stránky 5-22.
- Brown, R. A. (16. August 1993). Romantic Love and the Spouse Selection Criteria pf Male and Female Korean College Students. *The Journal of Social Psychology*, stránky 183-189.
- Buss, D. M. (1988). Thr evolution of human intersexual competition: The tactics of male attraction. *Journal of Personality and social Psychology*, stránky 616-628.
- Carbonneau, N., Vallerand, R. J., Lavigne, G. L., & Paquet, Y. (February 2016). “I’m not the same person since I met you”: The role of romantic. *Motivation and Emotion* , stránky 101-117.
- Chapman, B., & Guven, C. (2016). Revising the relationship Between Marriage and wellbeing: Does Marriage Quality Matter? *Journal of happiness studies*, 17(2), 533-551.
- Côté, J. E. (2014). The Dangerous Myth of Emerging Adulthood: An Evidence-Based Critique of a Flawed Developmental Theory. *Applied Developmental Science*, stránky 177-188.
- Drapela, V. J. (2008). *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: NY: Norton.
- Erikson, E. H. (2015). *Životní cyklus rozšířený a dokončený*. Praha: Portál.
- Eurostat. (2016). Načteno z <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/4031688/7332290/KS-GL-16-002-EN->

N.pdf/938c8eed-d997-494d-a7f5-5c46e0d23bb1

Fialová, L., Hamplová, D., Kučera, M., & Vymětalová, S. (2000). *Představy mladých o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Frey, B. S., & Stutzer, A. (2002). *Happiness and Economics*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Fromm, E. (2015). *Umění milovat*. Praha: Portál.

Graham, C. (2009). *Happiness around the world: The paradox of happy peasants and miserable millionaires*. Oxford: Oxford University Press.

Hartl, P., & Hartlová, H. (2009). *Psychologický slovník*. Praha: Portál.

Hašková, J., & Rabušic, L. (2008). K nízké sňatečnosti v České republice. *Partnerství, rodičovství, rodina*, 2, stránky 9-33.

Jellouschek, H. (2003). *Pravidla lásky*. Praha: Portál.

Katrňák, T., Lechnerová, Z., Pakosta, P., & Fučík, P. (2010). *Na prahu dospělosti*. Praha: Dokořán.

Kohoutová, I. (14. duben 2014). *Socio-demografická homogamie sezdáných a nesezdáných párů*. Načteno z Český statistický úřad:

<https://www.czso.cz/csu/czso/socio-demograficka-homogamie-sezdanych-a-nesezdanych-paru-1993-2012-muq0bgnsr3>

Kratochvíl, S. (2009). *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál.

Kratochvíl, S., & Kratochvílová, V. (1990). Manželská terapie a nesplněná očekávání v manželství. *Československá psychiatrie*, stránky 139-142.

Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, a.s.

Layard, R. (2005). *Happiness: Lessons from a New Science*. New York: Penguin Press.

Levinson, D. J., Darrow, C. N., Klein, & Levison, M. (1978). *Seasons of a Man's Life*. New York: Random House.

Mareš, P., & Potočný, T. (2003). *Modernizace a česká rodina*. Brno: Barrister&Principal.

Maslow, A. H. (1943). A theory of Human motivation. *Psychological Review*, stránky 370-396.

Maslow, A. H. (1968). *Toward a psychology of being*. Princeton: N. J., van Nostrand.

Matějková, E. (2007). *Jak řešit konflikty a problémy v partnerských vztazích*. Praha:

Grada Publishing a.s.

Mernitz, S. E., & Kamp Dush, C. (2016). Emotional Health Across the Transition to First and Second Unions Among Emerging Adults. *Journal of Family Psychology* , 2, stránky 233-244.

Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s.

Možný, I. (2002). *Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Praha: Portál.

Možný, I. (2006). *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Možný, I. (2002). *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Možný, I. (2002). *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Mustonen, U., Huure, T., Kiviruusu, O., & Haukkala, A. (2011). Long-Term Impact of Parental Divorce on Intimate Relationship Quality in Adulthood and the Mediating Role of Psychosocial Resources. *Journal of Family Psychology* , stránky 615-619.

Negru, O. (2012). The Time of our Life: Emerging Adulthood Characteristics in a sample of Romanian High-School and University Students. *Cognition, Brain, Behavior. An Interdisciplinary Journal* , 357-367.

Neugarten, B. L. (1979). Time, age, and the life cycle. *The American Journal of Psychiatry* , stránky 887-894.

Parrot, L., & Parrot, L. (2004). *Zachraňte své manželství*. Praha: Návrat domů.

Plaňava, I. (1994). *Jak se (ne)rozvádět*. Praha: Grada Publishing, a.s.

Plzák, M. (1998). *Klíč k výběru partnera pro manželství*. Praha: Nakladatelství MOTTO.

Plzák, M. (1973). *Poznání a léčba poruch manželského soužití*. Praha: Avicenum.

Rabušic, L. (2001). *Kde ty všechny děti jsou?* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Rabušic, L., & Hamanová, J. (2009). *Hodnoty a postoje v ČR 1991 – 2008*. Brno: Masarykova univerzita.

Říčan, P. (2009). *Psychologie*. Praha: Portál.

Riehl-Emde, A., & Willi, J. (1997). Sich verlieben und die grobe Liebe.

Eine Fragebogenaktion und Überlegungen aus paartherapeutischer Sicht.

Psychotherapeut , stránky 85-91.

- Šmolka, P. (2010). *Nevěra*. Praha: Grada Publishing, a.s.
- Šmolka, P. (19. Duben 2002). *Soužití bez svatby*. Získáno 10. Červen 2017, z Rodina.cz: <http://www.rodina.cz/clanek2465.htm>
- The triangle of love* 1988 New York Basic Books
- Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie*. Praha: Portál.
- Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II*. Praha: Karolinum.
- Vaillant, G. E. (1993). *The Wisdom of the Ego*. Cambridge: MA: Harward University Press.
- Volková, A., Lacinová, L., Neužilová, M. R., & Dušková, P. (2016). ČEHO SE DNES MLADÍ LIDÉ BOJÍ? VOLNĚ GENEROVANÉ VÝPOVĚDI O STRACHU VS. SEBEPOSUZOVACÍ ŠKÁLA. *Československá psychologie* , stránky 197-210.
- Waite, L. J. (1995). Does marriage matter? *Demography*, 32 , 483 - 507.
- Waite, L. J., & Lehrer, E. L. (2003). The benefits fram marriage ang religion in the United States: A comparative analysis. *Population and Development Review*, 29, 255-275.
- Wile, D. B. (1981). *Couples therapy, A nontraditional approach*. New York: John Wiley.
- Willi, J. (2006). *Psychologie lásky, Osobní rozvoj cestou partnerského vztahu*. Praha: Portál.
- Willi, J. (1997). The Significance of romantic love for marriage. *Family Process*, stránky 171-182.
- Yu, R., Branje, S., Keijsers, L., & Meeus, W. H. (18. September 2014). Personality Effects on Romantic Relationship Quality. *PLOS ONE* , stránky 1-12.
- Zákon č. 89/2012 Sb. nového občanského zákoníku

7 Seznam tabulek

Tabulka 1. Věkové rozložení respondentů	52
Tabulka 2. Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů	52
Tabulka 3. Podíl respondentů studujících SŠ, VŠ a nestudujících	53
Tabulka 4. Rodná bydliště respondentů	53
Tabulka 5. Postoje respondentů k náboženskému vyznání	53
Tabulka 6. Výchovná prostředí respondentů	54
Tabulka 7. Aktuální rodinný stav respondentů	55
Tabulka 8. Zkušenosti respondentů s délkou trvání partnerského vztahu	55
Tabulka 9. S kým sdílejí respondenti společnou domácnost	56
Tabulka 10. Co respondentům přináší život v partnerském vztahu?	59
Tabulka 11. Charakteristiky ideálních partnerů a partnerek	60
Tabulka 12. Co nedokážou respondenti tolerovat u svých partnerů a partnerek	62
Tabulka 13. Za jakých okolností by respondenti byli ochotní tolerovat nevěru	63
Tabulka 14. Piliře vážného vztahu	65
Tabulka 15. Charakteristiky bránící statutu vážného partnerského vztahu	67
Tabulka 16. Předpoklady dobrého a dlouhodobého fungování partnerských vztahů	68
Tabulka 17. Míra souhlasu respondentů s výrokem:	69
Tabulka 18. Míra souhlasu respondentů s výrokem:	70
Tabulka 19. Míra souhlasu respondentů s výrokem:	70
Tabulka 20. Míra souhlasu respondentů s výrokem:	71
Tabulka 21. Míra souhlasu respondentů s výrokem:	72
Tabulka 22. Míra souhlasu respondentů s výrokem:	72
Tabulka 23. Výhody manželství	74
Tabulka 24. Nevýhody manželství	74
Tabulka 25. Výhody nesezdaného soužití	74
Tabulka 26. Nevýhody nesezdaného soužití	74
Tabulka 27. Míra souhlasu respondentů s výrokem:	78
Tabulka 28. Obtížná témata pro komunikaci ve vztahu	83
Tabulka 29. Příčiny konfliktů v partnerských vztazích respondentů	84
Tabulka 30. Vážné důvody ukončení partnerského vztahu	86

Tabulka 31. Míra souhlasu respondentů s výrokem:	87
Tabulka 32. Strategie řešení konfliktů v partnerských vztazích	88

8 Seznam grafů

Graf 1. Sňatečnost svobodných žen v letech 1961 až 2016.....	46
Graf 2. Jakému typu soužití dávají respondenti přednost v případě založení rodiny	73

9 Seznam obrázků

Obrázek 1. Levinsonův model vývoje struktury dospělé osobnosti	10
Obrázek 2. Model triangulární teorie lásky	24

10 Seznam příloh

Příloha 1. Vlastní nestandardizovaný dotazník.....	107
Příloha 2. Postoje respondentů k nevěře.....	114
Příloha 3. Ukázka obsahové analýzy	116

Příloha 1. Vlastní nestandardizovaný dotazník

Dotazník postojů k partnerství, manželství a rodičovství

Dobrý den,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění níže uvedeného dotazníku.

Jsem studentka oboru Psychologie na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Pracuji na diplomové práci, jejímž cílem je sonda postojů mladých dospělých k partnerským vztahům, manželství a rodině. Dále práce sleduje rozdíly ve vnímání této problematiky mezi muži a ženami.

Dotazník je určen pro lidi ve vývojovém období mladé dospělosti (18 až 30 let).

Předpokládaný čas potřebný pro vyplnění dotazníku je 15 - 25 minut.

Tento dotazník je důvěrný a slouží výhradně jako podklad ke zpracování uvedené diplomové práce.

Předem Vám velice děkuji za ochotu a čas, který věnujete vyplnění dotazníku.

S úctou

Anna Rezková

1 Jaké je Vaše pohlaví?

- a) muž
- b) žena

2 Kolik je Vám let?

3 Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) základní
- b) středoškolské
- c) vysokoškolské

4 Jste v současné době studentem?

- d) ano, studuji SŠ
- e) ano, studuji VŠ
- f) ne

5 V jakém prostředí jste vyrůstal/a?

- g) vesnice (méně než 3000 obyvatel)
- h) malé město (více než 3000 a méně než 15 000 obyvatel)
- i) středně velké město (více než 15 000 a méně než 50 000 obyvatel)
- j) velké město (více než 50 000 obyvatel)
- k) hlavní město Praha

6 Jaký je Váš postoj k náboženskému vyznání?

- a) věřící praktikující
- b) věřící nepraktikující
- c) nevěřící

7 Jaká je Vaše sexuální orientace?

- a) heterosexuální
- b) homosexuální
- c) bisexuální

8 Kdo Vás vychovával převážnou část dětství a dospívání?

- a) oba rodiče žijící ve společné domácnosti
- b) oba rodiče žijící odděleně
- c) pouze jeden z rodičů
- d) jiná odpověď:

9 Jaký je Váš aktuální rodinný stav?

- a) nezadaný
- b) nezávazný vztah
- c) partnerský vztah (0 až 3 měsíce)
- d) partnerský vztah (4 až 6 měsíců)
- e) partnerský vztah (7 až 12 měsíců)
- f) partnerský vztah (13 až 24 měsíců)
- g) partnerský vztah (25 měsíců až 5 let)
- h) partnerský vztah (více jak 5 let)
- e) ženatý/vdaná
- f) registrované partnerství
- g) rozvedený/rozvedená

10 S kým v současné době sdílíte společnou domácnost?

(můžete označit více odpovědí)

- s rodiči
- se sourozenci
- s vrstevníky
- s partnerem/partnerkou
- manželem/manželkou
- s dětmi
- žiji sám/sama
- jiná odpověď

11 Jak dlouho trval, nebo stále trvá Váš nejdelší partnerský vztah?

- a) 0 až 3 měsíce
- b) 4 až 6 měsíců
- c) 7 až 12 měsíců
- d) 13 až 24 měsíců
- e) 25 měsíců až 5 let
- f) více jak 5 let

12 Jaká je Vaše představa o ideálním partnerovi/partnerce?

(uved'te alespoň 5 charakteristik)

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
-
-

13 Vyberte 3 nejdůležitější charakteristiky Vašeho ideálního partnera/partnerky z výše zmíněných a seřad'te je podle významnosti:

1. _____
2. _____
3. _____

14 Co nedokážete tolerovat u svého partnera/partnerky?

15 Jaké charakteristiky musí splňovat partnerský vztah, abyste jej považovali za vážný?

(uved'te alespoň 5)

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
-
-

16 Jaké charakteristiky brání tomu, abyste mohli považovat partnerský vztah za vážný?
(uved'te alespoň 5)

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
-
-

17 Čím se podle Vás liší vážný vztah a manželství:
(uved'te alespoň 3 rozdíly)

18 Jakému typu rodinného soužití dáváte přednost v případě založení rodiny?

- a) nesezdané soužití
- b) manželské soužití

19 Jaké jsou podle Vašeho názoru výhody nesezdaného soužití?
(uved'te alespoň 3)

- _____
- _____
- _____
-
-

20 Jaké jsou podle Vašeho názoru nevýhody nesezdaného soužití?
(uved'te alespoň 3)

- _____
- _____
- _____
-
-

21 Jaké jsou podle Vašeho názoru výhody manželského soužití?
(uved'te alespoň 3)

- _____
- _____
- _____
-
-

22 Jaké jsou podle Vašeho názoru nevýhody manželského soužití?
(uved'te alespoň 3)

- _____
- _____
- _____
-
-

23 Jaké jsou podle Vás výhody singl způsobu života?

(uved'te alespoň 3)

- _____
- _____
- _____
-
-

24 Jaké jsou podle Vás nevýhody singl způsobu života?

(uved'te alespoň 3)

- _____
- _____
- _____
-
-

25 Jaké jsou nejčastější příčiny konfliktů ve Vašich partnerských vztazích?

(uved'te alespoň 3)

- _____
- _____
- _____
-
-

26 Jakým způsobem obvykle řešíte s partnerem/partnerkou vzájemné neshody?

27 Co jsou pro Vás vážné důvody k ukončení vztahu s partnerem/partnerkou?

(uved'te alespoň 3)

- _____
- _____
- _____
-
-

28 O jakých tématech je pro Vás ve vztahu obtížné komunikovat?

29 Co je podle Vás v partnerském vztahu důležité, aby dobře a dlouho fungoval?

30 Jak nejraději trávíte čas se svým partnerem?

31 Jak často se s partnerem obvykle vídáte?

- a) každý den (bydlíme spolu)
- b) téměř každý den (nebydlíme spolu)
- c) 3x až 5x týdně
- d) 2x týdně
- e) 1x týdně
- f) méně než 1x týdně

32 Čím Vám udělal partner největší radost?

33 Co Vám přináší život v partnerském vztahu?

34 Za jakých okolností byste byl/a ochotný/á tolerovat nevěru?

35 V kolika letech byste ideálně chtěl/a počít první dítě?

- g) 20 - 22 let
- h) 23 - 25 let
- i) 26 - 28 let
- j) 29 - 31 let
- k) 32 - 34 let
- l) 35 - 37 let
- c) 38 a více let

36 Kolik byste chtěl/a mít dětí?

- a) žádné
- b) 1
- c) 2
- d) 3
- e) 4 a více

37 Jaké předpoklady by měl podle Vašeho názoru splňovat muž, aby se mohl stát rodičem?

38 Jaké předpoklady by měla podle Vašeho názoru splňovat žena, aby se mohl stát rodičem?

39 Vyjádřete označením jednoho čísla na škále od 1(souhlasím) do 4(nesouhlasím), do jaké míry souhlasíte/nesouhlasíte s následujícími výroky:

1 „V dlouhodobém partnerském vztahu je důležitá shoda v politických názorech“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
2 „V dlouhodobém partnerském vztahu je důležitá shoda v počtu plánovaných dětí“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
3 „V dlouhodobém partnerském vztahu je důležitá shoda v oblasti finančního hospodaření.“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
4 „V dlouhodobém partnerském vztahu je důležitá shoda v oblasti způsobu trávení volného času.“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
5 „V dlouhodobém partnerském vztahu je důležitá shoda ve způsobu financování bydlení.“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
6 „V dlouhodobém partnerském vztahu je důležitá shoda v oblasti sexuality.“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
7 „V dlouhodobém partnerském vztahu je důležitá shoda v otázkách víry a světonázoru.“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
8 „Lidé by měli uzavřít manželství před narozením dítěte.“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
9 „Manželství je zastaralá instituce.“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
10 „Svatba je dnes zbytečná, dva lidé spolu mohou žít celý život, aniž by se vzali.“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
11 „Pro výchovu dětí je důležité, aby jejich rodiče byli manželé.“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
12 „Pro výchovu dětí je důležité, aby jejich rodiče žili ve společné domácnosti.“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
13 „Pro výchovu dětí je důležité, aby se výchovy účastnili oba rodiče.“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
14 „Pokud si rodiče přestanou rozumět, je lepší se rozejít.“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
15 „Nevěra je důvodem k ukončení partnerského bezdětného soužití.“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
16 „Nevěra je důvodem k ukončení partnerského soužití s dětmi.“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
17 „Nevěra je důvodem k ukončení manželského bezdětného soužití.“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
18 „Nevěra je důvodem k ukončení manželského soužití s dětmi.“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
19 „Chtěl/a bych, aby se mi partner/partnerka svěřil se svou nevěrou?“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím
20 „Kdybych byl/a partnerce/partnerovi nevěrný/á, svěřil/a bych se jí/mu.“	1 souhlasím	2 spíše souhlasím	3 spíše nesouhlasím	4 nesouhlasím

Příloha 2. Postoje respondentů k nevěře

Míra souhlasu respondentů s výrokem:

„Nevěra je důvodem k ukončení partnerského bezdětného soužití.“

míra souhlasu	podíl mužů v %	podíl žen v %	podíl respondentů v %
souhlasím	47	28	38
spíše souhlasím	37	50	43
spíše nesouhlasím	10	12	11
nesouhlasím	7	10	8
celkem	100	100	100

Míra souhlasu respondentů s výrokem:

„Nevěra je důvodem k ukončení partnerského soužití s dětmi.“

míra souhlasu	podíl mužů v %	podíl žen v %	podíl respondentů v %
souhlasím	13	7	10
spíše souhlasím	37	45	41
spíše nesouhlasím	35	33	34
nesouhlasím	15	15	15
celkem	100	100	100

Míra souhlasu respondentů s výrokem:

„Nevěra je důvodem k ukončení manželského bezdětného soužití.“

míra souhlasu	podíl mužů v %	podíl žen v %	podíl respondentů v %
souhlasím	38	18	28
spíše souhlasím	43	50	47
spíše nesouhlasím	10	22	16
nesouhlasím	8	10	9
celkem	100	100	100

Míra souhlasu respondentů s výrokem:

„Nevěra je důvodem k ukončení manželského soužití s dětmi.“

míra souhlasu	podíl mužů v %	podíl žen v %	podíl respondentů v %
souhlasím	15	5	10
spíše souhlasím	32	42	37
spíše nesouhlasím	35	42	38
nesouhlasím	18	12	15
celkem	100	100	100

Míra souhlasu respondentů s výrokem:

„Chtěl/a bych, aby se mi partner/partnerka svěřil se svou nevěrou?“

míra souhlasu	podíl mužů v %	podíl žen v %	podíl respondentů v %
souhlasím	58	37	48
spíše souhlasím	20	33	27
spíše nesouhlasím	15	17	16
nesouhlasím	7	13	10
celkem	100	100	100

Míra souhlasu respondentů s výrokem:

„Kdybych byl/a partnerce/partnerovi nevěrný/á, svěřil/a bych se jí/mu.“

míra souhlasu	podíl mužů v %	podíl žen v %	podíl respondentů v %
souhlasím	38	25	32
spíše souhlasím	28	38	33
spíše nesouhlasím	13	27	20
nesouhlasím	2	10	15
celkem	100	100	100

Příloha 3. Ukázka obsahové analýzy otázky 21 Jaké jsou výhody manželského soužití?

závazek (jistota)	
jistoty	1
není cesta zpět	1
určitý důkaz trvalé náklonnosti k druhému, stabilnější zázemí pro společný život	1
větší pocit jistoty rodiny	1
odpovědnost, závazky	1
vyšší stupeň oddanosti	1
menší riziko pochybnosti ohledně oddanosti jednoho k druhému	1
jistota	1
můžou mezi sebou cítit nějakou vyšší vazbu/závazek	1
vzájemná důvěryhodnost a ochrana, větší závaznost	1
jistota	1
naprostá důvěra, vážnost ve vztahu, oddanost	1
vše se nese v takovém pevnějším duchu	1
životní jistota	1
jistota, stabilita	1
jistota	1
upevnění oddanosti	1
důvěra	1
závazek, slib	1
silnější pouto třeba	1
symbolicky pevnější	1
blížejší pouto	1
jistota pro založení rodiny	1
přítav bezpečí	1
větší jistota	1
je to určitý slib, který si dva dají, má přeci jen větší váhu než jen partnerství	1
opora	1
zabezpečení	1
jistota	1
pocit větší jistoty, důvěry	1
pocit jistoty a bezpečí	1
osobní "klid"	1
společná budoucnost je dost jasná	1
manželský slib	1
jistota	1
vážnost vztahu	1
uzavřenost vztahu	1
pocitově jsme svoji, dokud nás smrt nerozdělí	1
vim, ze druhy to se mnou myslí vazne	1
vyslovená touha spolu zůstat	1
pocit pokroku a závazku ve vztahu	1

pocit závazku	1
jistota manžela, podpora	1
závazek, který může alespon z části posilovat jistotu, že partner ve vztahu hodlá setrvat	1
pevné pouto a slib	1
jistota, partneři jsou více "spojeni"	1
vztahová jistota	1
stabilita	1
pocit bezpečí	1
zázemí	1
psychická jistota	1
stabilita	1
pocit patřící k někomu	1
vzájemná podpora, která je manželským svazkem stvrzena a prohloubena	1
potvrzení vážnosti vztahu	1
bezpečí	1
jistota	1
jistota	1
zázemí	1
pocit, že máme někoho, na koho se můžeme obrátit	1
slib	1
jistota vztahu	1
celkem	62

právní výhody	
informace v nemocnici	1
právní jistota	1
stát zabezpečuje manželství na rozdíl od nesezdaných vztahů	1
právní ukotvení	1
společný právní statut	1
jsou právní pouta mezi osobami, které uznává stát	1
právní jistoty	1
právní vystupování jako páru	1
právní výhody	1
výhody plynoucí ze zákona	1
společensko-právně ukotvené (utvrzené)	1
právní jistota	1
právní status	1
legalni vyhody	1
smlouva mající oporu v právu a z toho vyplývající práva a povinnosti	1
různé výhody od státu	1
lepší podmínky při nějakém neštěstí	1
jasně definované postavení před zákonem	1
možnost se zastupovat	1
can people help to be together - situations when people have to deal with relocation and visa issues	1
vzájemná vyživovací povinnost	1
všechno je jasné zákonem - tedy kdo co vlastní, kodo má co dědit, či jsou děti, kdo má nárok je vzvedávat	1
právní nároky	1
právní výhody	1
legalizace vztahu	1
poskytnuti info lekari atd.	1
šly by vyjmenovat všechny zákonné výhody	1
lepší dostatek informací v případě nehody	1
určité právní jistoty	1
podpora státu	1
pravne pro urady, vyrizovani vzajemnych papiru a financi	1
hlavně v kritických situacích, kdy se třeba jednomu něco stane a druhý zustane s detmi	1
přístup k citlivým informacím, když je třeba	1
lékařské informace	1
jednodussi jednani s urady	1
právní spojení	1
povinnosti doktorů podat informace o zdravotním stavu	1
v ČR jednodušší být ve svazku manželském	1
vyřizování dědictví v případě úmrtí člena rodiny	1
emigrační	1
celkem	40

rodina (děti)	
dědění dětem a péče o děti	1
jasnější pravidla péče o děti	1
pocit té "správné" rodiny	1
rodinná atmosféra	1
výhodnější platforma pro výchovu dětí	1
rodinnost	1
může vést k přípravě pro děti	1
směřování k rodině	1
zázemi pro dítě	1
nějaký společný směřování tý rodiny	1
zakládání rodiny	1
symbol rozhodnutí, že s partnerem chci rodinu a chci s ním sdílet dlouhodobě svůj život	1
děti mají rodiče stejného jména, nemají v tom zmatek	1
dítě to má jednodušší	1
klasický vzorec pro děti	1
stejně příjmení rodiči i děti	1
pro děti na pohled klasický model rodiny	1
povazuju to za důležitou prerekvizitu vzniku rodiny	1
dítě má příjmení	1
lepší zaopatření dětí	1
tradiční základ rodiny	1
rodina	1
rodinné zázemí	1
dětné příjmení s dětmi	1
potenciální rodina je více ukotvena v jeden celek	1
klasická verze rodiny	1
pro děti	1
rodinné pouto	1
děti nemají v hlavě zmatek	1
dětení rodin	1
jste "potvrzenou" rodinou	1
rozehrávají se otázky dalších etap života (děti...)	1
snazší výchova	1
jasné zázemí pro děti	1
v případě, že pár má dítě, je pro něj lepší, když mají rodiče stejné příjmení	1
kvůli dětem	1
lepší prostředí pro budoucí děti	1
výchovné	1
lepší prostředí pro děti	1
celkem	39

finanční výhody	
dědictví	1
společné půjčky	1
zanikají problémy při řešení majetku	1
větší páka při žádosti o hypotéku	1
půjčky, uvery atd.	1
finance	1
financí výhody	1
společné jmění manželů	1
nějaké jistoty majetku, věno	1
můžu ji oškubat :)	1
společné jmění manželů	1
snazší placení nájmu	1
slevy na daních	1
společně lepe sezenete hypoteku atd.	1
společný majetek	1
sleva na dani	1
výhody jako dědictví	1
manželská daň, hypotéka	1
společné vlastnictví	1
smluvní majetkové rozdělení	1
finančně výhodnější	1
finance	1
finanční zajištění	1
společné jmění manželů	1
možnost vnímat finance jako společný kapitál	1
kvůli majetku	1
snadnější nakládání s financemi	1
finanční podpory ze strany státu	1
ekonomické	1
sdílení majetku, účtu	1
celkem	30

společenský statut	
vnější jistota a vyjasněnost vzájemných vztahů	1
větší přijetí společností	1
viac znakov ze prite k sebe	1
společenský konsensus	1
veřejné oznámení soužití	1
jako signál pro případné 3. strany	1
tradice	1
sociální status	1
pro někoho je důležitá symbolika, občanská či náboženská	1
tradiční řešení (absence dotazu)	1
status	1
"sociably correct" - people see it as a proper way to create a family	1
klasický rodinný model	1
společenské uznání	1
tradice	1
okolí vás tak bere	1
okoli bere jako vaznejsi vztah	1
ve spolecnosti je poznat, že máte manžela/manželku	1
slib před veřejností	1
romantická představa tradiční sociální struktury	1
sociální výhody	1
lepší přijetí rodinou druhého	1
oficiální statut	1
celkem	23

náročnější ukončení vztahu	
manželství má při případném rozchodu větší šanci na nápravu	1
víme, že na problémech se musí pracovat	1
sdílení příjmení se sice moc nezdá, ale působí v myšlení manželů jako pojítka	1
udrží rodinu spíše pohromadě	1
manželé jsou vedeni k udržování vztahu	1
drží to vztah pohromadě v době krize	1
pokud to oba myslí vážně, tak je daleko větší pravděpodobnost, že vztah přetrvá i krize	1
člověk si víckrát rozmyslí, jestli se rozejde (rozvede) nebo ne	1
nutnost kompromisů	1
není tak snadné odejít - větší snaha vztah zachránit v nesnázích	1
větší motivace vztah zachovat	1
v případě rozvodu musí být závažné důvody	1
slib, který nás nutí dělat místo rozchodů kompromisy	1
2 se víc snaží spolu řešit problémy	1
větší odhodlání setrvat ve vztahu i v případě problémů	1
celkem	15

kategorie	četnost odpovědí	podíl respondentů v %
závazek (jistota)	62	52
právní výhody	40	33
rodina (děti)	39	33
finanční výhody	30	25
společenský statut	23	19
náročnější ukončení vztahu	15	13